

**UCHWAŁA NR 418/XXXII/2021
RADY MIASTA JAROSŁAWIA**

z dnia 26 kwietnia 2021 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Miejskiej Jarosław na
lata 2021 - 2027**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 713 ze zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.), Rada Miasta Jarosławia uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Miejskiej Jarosław na lata 2021 - 2027 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Jarosławia.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miasta Jarosławia

mgr Szczepan Łąka

Załącznik do uchwały Nr 418/XXXII/2021
Rady Miasta Jarosławia
z dnia 26 kwietnia 2021 r.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W GMINIE MIEJSKIEJ JAROSŁAW
NA LATA 2021 - 2027**

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	3
Rozdział I CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA.....	5
1.1 Struktura strategii	5
1.2 Źródła i podstawy prawne	5
Rozdział II - CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO - ANALITYCZNA	9
2.1 Położenie, powierzchnia, podział administracyjny miasta.....	9
2.2 Sytuacja demograficzna	11
2.3 Sytuacja gospodarcza	14
2.3.1 Podmioty gospodarki narodowej.....	14
2.3.2 Pracujący w Jarosławiu.....	14
2.4 Zasoby i warunki mieszkaniowe	15
2.5 Bezrobocie i rynek pracy.....	16
2.6 Opieka nad małymi dziećmi i edukacja.....	19
2.7 Kultura, sport.....	22
2.7.1 Kultura.....	22
2.7.2 Infrastruktura sportowa	25
2.8 Ochrona zdrowia	25
2.9 Bezpieczeństwo publiczne.....	30
2.10 Charakterystyka systemu pomocy społecznej	33
2.10.1 Pomoc społeczna	33
2.10.2 Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej.....	40
2.10.3 Infrastruktura socjalna w mieście.....	50
2.10.4 Problemy osób opuszczających zakłady karne i osób bezdomnych.....	55
2.10.4.1 Pomoc dla osób opuszczających zakłady karne	55
2.10.4.2 Pomoc dla osób bezdomnych	56
2.10.5 Realizowane projekty i programy	57
2.11 Sytuacja osób starszych.....	63
2.12 Sytuacja osób niepełnosprawnych.....	70
2.12.1 Niepełnosprawność w Jarosławiu - charakterystyka	70
2.12.2 Działania podejmowane przez PUP w Jarosławiu na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców. 74	
2.12.3 Działania MOPS w Jarosławiu na rzecz osób niepełnosprawnych	77
2.13 Problemy uzależnień i przemocy w rodzinie.....	80
2.13.1 Diagnoza problemów alkoholowych i narkomanii w Jarosławiu.....	80
2.13.2 Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	82
2.14 Sektor pozarządowy	88
2.15 Podsumowanie części diagnostyczno - analitycznej	91
2.16 ANALIZA SWOT	95
Rozdział III.....	97
CZĘŚĆ PROGRAMOWA	97
3.1. Wizja i Misja Strategii rozwiązywania problemów społecznych.....	97
3.2 Cele Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Jarosławiu	97
3.3 Zarządzanie realizacją strategii	103
3.3.1 Harmonogram wdrażania Strategii.....	103
3.3.2 Monitoring i ewaluacja Strategii	104

WSTĘP

Polityka społeczna oznacza celową działalność państwa, podmiotów samorządowych oraz innych organizacji zmierzającą do poprawy ogólnych warunków pracy i bytu ludności, stosunków społeczno-kulturowych, służących optymalnemu zaspokojeniu potrzeb społecznych i indywidualnych ludności. Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Jej zadaniem jest zapobieganie sytuacjom w których zostały zagrożone podstawowe warunki egzystencji osoby lub rodziny, podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Na poziomie lokalnym jednym z podstawowych narzędzi służących do realizacji polityki społecznej jest gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych. Obowiązek opracowania i realizacji gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych na każdą gminę nakłada art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.), który stanowi, że do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy *opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.*

Zjawiska takie jak: ubóstwo rodzin i osób zwłaszcza starszych, bezrobocie, problemy egzystencji osób samotnych, starszych i niepełnosprawnych, uzależnienia i przemoc w rodzinie to trudne problemy społeczne, które stoją do rozwiązania przed władzami samorządowymi oraz instytucjami pomocy społecznej na poziomie lokalnym. Od skuteczności ich rozwiązywania zależy funkcjonowanie wspólnoty samorządowej jaką stanowi gmina. Strategia pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Dokument wskazuje na kluczowe trudności społeczne, z jakimi borykają się mieszkańcy Gminy Miejskiej Jarosław oraz ich potrzeby, określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować ich skutki. Jest także dokumentem stanowiącym materiał wyjściowy do opracowania bardziej szczegółowych programów i projektów z zakresu szeroko rozumianej pomocy społecznej.

Poprzez analizę problemów społecznych, zawarte w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Jarosław na lata 2021-2027 cele, kierunki działania mają dotrzeć do najbardziej potrzebujących. Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, wsparcia specjalistycznego, rozwoju świadczeń rzeczowych oraz współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: zapobieganie wykluczeniu społecznemu, pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne.

Przyjęcie Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Miejskiej Jarosław, jej wdrożenie oraz monitoring i nadzór nad realizacją, a następnie ewaluacja pozwolą na rozwiązanie czy chociaż częściowe ograniczenie uciążliwości problemów społecznych, które są obecne w życiu mieszkańców gminy. Opracowując lokalną strategię uwzględniono dokumenty programowe unijne, krajowe, wojewódzkie i lokalne, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz środowisk lokalnych i społeczności lokalnej.

Rozdział I CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

1.1 Struktura strategii

Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Miejskiej Jarosław na lata 2021-2027 składa się z trzech części: wprowadzającej, diagnostyczno- analitycznej oraz programowej.

W pierwszej części Strategii przedstawione zostały podstawy prawne tworzenia dokumentu oraz jego uwarunkowania strategiczne i programowe. Część diagnostyczno-analityczna zawiera podstawowe informacje na temat Gminy Miejskiej Jarosław, diagnozę sytuacji społecznej w gminie, identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT). Ostatnią część Strategii stanowi część programowa, w której na podstawie wniosków płynących z przeprowadzonej diagnozy oraz przy uwzględnieniu kompetencji samorządu gminnego, sformułowano najistotniejsze założenia polityki społecznej Gminy Miejskiej Jarosław na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, obszarów priorytetowych, celów strategicznych, celów operacyjnych, które przedkładają się na działania. W tej części uwzględniono również sposób wdrożenia strategii, prowadzenie jej monitoringu oraz ewaluacji.

1.2 Źródła i podstawy prawne

Obowiązek opracowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2014 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.), gdzie działanie zakwalifikowano jako zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym.

Podstawą do opracowania diagnozy społecznej zawartej w Strategii były materiał i analizy statystyczne głównie za lata 2017-2020 gromadzone przez instytucje i organizacje działające na terenie Miasta takie jak: Urząd Miasta Jarosławia, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu, Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu, Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu, Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. prof. Antoniego Kępińskiego w Jarosławiu, Komenda Powiatowa Policji w Jarosławiu, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu oraz dane opublikowane w bazie danych regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl).

Prace nad Strategią rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Miejskiej Jarosław na lata 2021-2027 zostały rozpoczęte wraz z powołaniem zespołu zadaniowego. Został on powołany Zarządzeniem Nr 356/2020 Burmistrza Miasta Jarosławia z dnia 22 października 2020 r. w sprawie powołania Zespołu ds. Opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Jarosław na lata 2021-2027. W jego skład weszli:

- Agnieszka Kruba-Nieckarz - Przewodniczący (MOPS),
- Barbara Kwaśniak - z-ca Przewodniczącego (MOPS),
- Renata Chlebowska - członek (UM Jarosławia)
- Grażyna Strzelec - członek (UM Jarosławia),
- Edyta Pytko - członek (UM Jarosławia),
- Agnieszka Dąbrowska - członek (UM Jarosławia),
- Witold Ilić - członek (Straż Miejska),
- Franciszek Gołąb - członek (PGKiM sp. z o.o.),
- Zbigniew Guzowski- członek (MKRPA),
- Jan Wojtowicz - członek (KPP w Jarosławiu),
- Agata Kozak - członek (Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności),
- Józef Długoń - członek (SP ZOZ w Jarosławiu),
- Czesław Staśkiewicz - członek (Spółdzielnia Mieszkaniowa w Jarosławiu),
- Joanna Prucnal- członek (Poradnia Leczenia Uzależnień).

Do zadań Zespołu należało w szczególności: przygotowanie założeń koncepcyjnych i metodologicznych do opracowania projektu Strategii, opracowanie diagnozy problemów społecznych w gminie oraz opracowanie projektu Strategii. Ponadto, zespół dokonał wnikliwej analizy sytuacji gminy w obszarach: pomocy społecznej, przeciwdziałania alkoholizmowi, ochrony zdrowia, oświaty i wychowania, a także kultury i sportu, na podstawie której wyodrębnił kluczowe problemy społeczne wymagające rozwiązania w ramach Strategii.

Opracowując Gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Miejskiej Jarosław na lata 2021-2027 uwzględniono zapisy dokumentów na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim, w szczególności takie jak:

- Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju,

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027,
- Strategia rozwoju kapitału ludzkiego 2030,
- Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030,
- Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2016 - 2023,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w powiecie jarosławskim na lata 2016-2022,
- Strategia Rozwoju Gminy Miejskiej Jarosław na lata 2021-2027 - w opracowaniu.

Poza wyżej wymienionymi dokumentami Strategia zgodna jest z założeniami polityki państwa, a także zapisami ustaw nakładających na administrację rządową oraz samorządową określone obowiązki. Na treść i realizację strategii rozwiązywania problemów społecznych moją wpływ w szczególności:

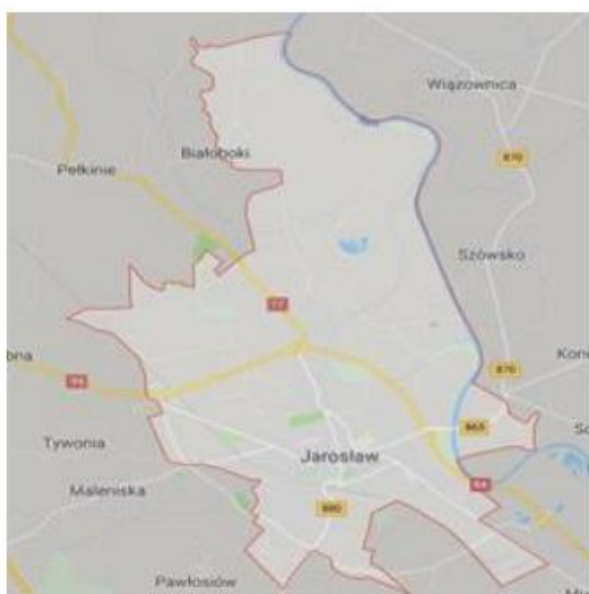
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- uchwała nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019-2023,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne,
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu "Dobry start",
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem",
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Rozdział II - CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO - ANALITYCZNA

2.1 Położenie, powierzchnia, podział administracyjny miasta

Miasto Jarosław jest zlokalizowane we wschodniej części województwa podkarpackiego. Położone jest na pograniczu dwóch krain geograficznych: Podgórze Rzeszowskiego i Doliny Dolnego Sanu w sąsiedztwie trzech gmin wiejskich: Jarosław, Wiązownica i Pawłosiów. Powierzchnia miasta wynosi ok. 35 km², co stanowi ok. 3,4% powierzchni powiatu i ok. 0,2% powierzchni województwa, 72% powierzchni gminy stanowią użytki rolne. Jarosław położony jest na przebiegu ważnych szlaków komunikacyjnych Polski południowej. Jarosław oddalony jest 55 km od Rzeszowa (układem drogowym) oraz 59 km od lotniska w Jasionce k. Rzeszowa. Od przejścia granicznego z Ukrainą w Korczowej Jarosław dzieli zaledwie 36 km. Ważnymi elementami układu drogowego są przebiegająca od południowej strony miasta autostrada A4 (będąca elementem trasy europejskiej E40) w kierunku wschód-zachód (biegnąca od Jędrzychowic przy granicy z Niemcami do przejścia granicznego z Ukrainą w Korczowej) oraz - w kierunku północ-południe - droga krajowa nr 77. W związku z bliskością autostrady, niedaleko miasta znajdują się dwa węzły autostradowe: Jarosław Zachód (łączy autostradę z drogą krajową nr 94) i Jarosław Wschód (łączy autostradę z drogą wojewódzką nr 880). Natomiast od strony północnej miasta biegnie droga krajowa nr 94, będąca alternatywną trasą dla autostrady, w ciągu której znajduje się obwodnica miasta Jarosławia.

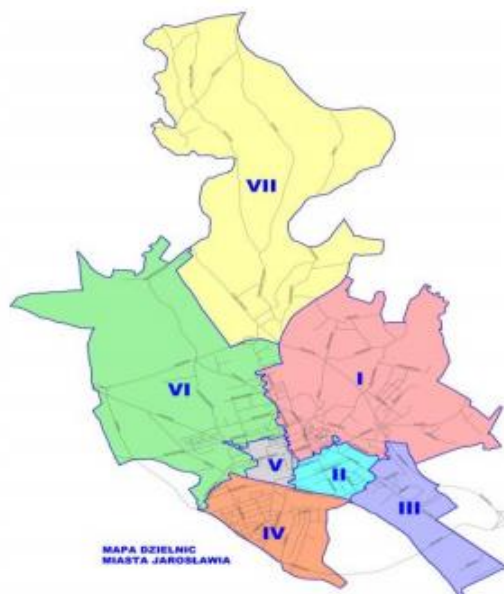
Rysunek 1: Granice miasta

Rysunek 2: Gminy sąsiadujące

Uchwałą nr 193/XX/2016 Rady Miasta Jarosławia z dnia 25 stycznia 2016 r. w granicach Miasta Jarosławia wyznaczono siedem jednostek pomocniczych zwanych dzielnicami:

- **Dzielnica nr 1** obejmująca swoim zasięgiem całą dzielnicę staromiejską wraz z rynkiem i przyległymi ulicami; w jej granicach znajdują się zarówno osiedla z budownictwem wysokim, osiedla domków jednorodzinnych, jak i część obszaru z zabudową zagrodową typu wiejskiego (ul. Garbarze, położona po prawej stronie Sanu),
- **Dzielnica nr 2** usytuowana w śródmieściu; typowa dzielnica mieszkalna, w obrębie której znajduje się kilka osiedli z budownictwem wysokim; w dzielnicy zlokalizowane są także przedwojenne osiedla domów jednorodzinnych i zespoły bloków mieszkalnych; w związku z dość dużym zaludnieniem w dzielnicy rozwija się handel i usługi; pod względem powierzchniowym jedna z najmniejszych dzielnic miasta,
- **Dzielnica nr 3** zlokalizowana w południowo-wschodniej części miasta; z jednej strony jest to obszar silnie uprzemysłowiony, z drugiej znajdują się na nim osiedla mieszkaniowe z intensywną zabudową wysoką,
- **Dzielnica nr 4** stanowiąca typową dzielnicę mieszkalną z zabudową jednorodziną z rozwijającym się na jej obszarze przemysłem, handlem i usługami,
- **Dzielnica nr 5** będąca najmniejszą dzielnicą zlokalizowaną w śródmieściu, w jej granicach zlokalizowane są jednostki administracyjne, w tym Starostwo Powiatowe; na jej terenie zlokalizowany jest także najstarszy cmentarz miasta zwany „Starym”; poza wymienioną funkcją rozwija się tutaj mieszkalnictwo, handel i usługi,
- **Dzielnica nr 6** położona w zachodniej części miasta; cechuje się najbardziej zróżnicowanym charakterem spośród wszystkich dzielnic; w jej obrębie można spotkać zarówno budynki mieszkalne i osiedla domków jednorodzinnych, jak i tereny rolnicze z zabudową zagrodową,
- **Dzielnica nr 7** zlokalizowana w północnej części miasta; dzielnica o przewadze terenów rolniczych; dominuje zabudowa charakterystyczna dla obszarów wiejskich.

Rysunek 3: Podział Jarosławia na dzielnice

2.2 Sytuacja demograficzna

Liczba mieszkańców Miasta Jarosławia wg stanu na koniec 2019 r. wynosiła 37 479 osób, w tym 19 896 kobiet (53,08%). Biorąc pod uwagę okres od 2015 roku liczba mieszkańców zmalała o 881 osób tj. o 2,30%.

Liczba ludności Miasta Jarosławia w podziale na płeć i wiek wg. stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.

Wiek	Mężczyzn	Kobiet	Ogółem
0-9	1 610	1 564	3 174
10-19	1 760	1 825	3 585
20-29	2 041	1 974	4 015
30-39	3 040	3 097	6 137
40-49	2 790	2 713	5 503
50-59	2 108	2 393	4 501
60-69	2 469	3 225	5 694
70 i więcej	1 765	3 105	4 870
ogółem	17 583	19 896	37 479

Zródło: demografia.stat.gov.pl

Liczba mieszkańców Miasta Jarosławia w latach 2015-2019

stan na 31 grudnia	kobiety	mężczyźni	ogółem
2015	20 327	18 033	38 260
2016	20 208	18 009	38 217
2017	20 069	17 823	37 892
2018	19 991	17 699	37 690
2019	19 896	17 583	37 479

Źródło: Bank danych lokalnych.

Na stan i strukturę ludności w mieście wpływ ma wiele czynników z których można wymienić dwa wiodące tj. przyrost naturalny i saldo migracji. Jarosław ma ujemny przyrost naturalny wynoszący w 2019 r. -37. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -0,98 na 1000 mieszkańców.

W 2019 r. w Jarosławiu urodziło się 316 dzieci, w tym 46,2% dziewczynek i 53,8% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wyniósł 0,89.

Przyrost naturalny - urodzenia/zgony

	urodzenia	zgony	przyrost naturalny
2015	323	355	-32
2016	295	316	-21
2017	316	376	-60
2018	298	378	-80
2019	316	353	-37

Źródło: Bank danych lokalnych.

Drugim obok przyrostu naturalnego czynnikiem mającym bezpośredni wpływ na liczbę ludności są migracje, których wielkość i kierunek zależy od sytuacji społeczno-gospodarczej. W 2019 roku zarejestrowano 313 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 519 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla Jarosławia -206. W tym samym roku 24 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 1 wymeldowanie za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 23. Ogółem Miasto Jarosław ma ujemne saldo migracji wynoszące -183 oznaczające, że z Jarosławia nadal wyjeżdża więcej osób niż do niego przybywa.

Saldo migracji - zameldowania spoza gminy/wymeldowania poza gminę.

	Zameldowania		Wymeldowania		Saldo migracji ogółem
	w ruchu wewnętrznym	z zagranicy	w ruchu wewnętrznym	z zagranicy	
2015	261	-	522	-	-
2016	221	15	403	11	-178
2017	320	19	452	7	-120
2018	357	13	483	6	-119
2019	313	24	519	1	-183

Źródło: Bank danych lokalnych.

W Jarosławiu 59,14 % mieszkańców jest w wieku produkcyjnym, 16,06% w wieku przedprodukcyjnym, a 24,8% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Analizując sytuację demograficzną w Gminie Miejskiej Jarosław, należy zwrócić uwagę na malejący udział dzieci i młodzieży oraz osób w wieku produkcyjnym w populacji mieszkańców miasta przy systematycznie rosnącym udziale osób starszych. Na tej podstawie przypuszczać należy, że w niedługim czasie gmina zmagać się będzie z postępującym procesem starzenia się społeczności lokalnej, co w perspektywie będzie m.in. wymagało dostosowania w szerszym zakresie niż dotychczas wachlarza usług społecznych do potrzeb seniorów.

Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku

stan na 31 grudnia	ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej)			ludność w wieku produkcyjnym			ludność w wieku poprodukcyjnym		
	kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni	ogółem
2015	3 108	3 161	6 269	11 433	12 411	23 844	5 786	2 461	8 247
2016	3 049	3 139	6 188	11 211	12 267	23 478	5 948	2 603	8 551
2017	3 004	3 075	6 079	10 961	12 024	22 985	6 104	2 724	8 828
2018	2 997	3 033	6 030	10 796	11 844	22 640	6 198	2 822	9 020
2019	2 992	3 027	6 019	10 574	11 597	22 165	6 330	2 965	9 295

Źródło: Bank danych lokalnych.

2.3 Sytuacja gospodarcza

2.3.1 Podmioty gospodarki narodowej

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON) w Jarosławiu (bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne) w końcu grudnia 2019 r. wynosiła 4350 podmiotów, co oznacza wzrost o 19 podmiotów (0,44%) w porównaniu z końcem 2015 r. Na jarosławskim rynku dominują podmioty gospodarcze sektora prywatnego (4148). Jest to sytuacja typowa dla całej polskiej gospodarki. Na przestrzeni lat 2015-2019 nastąpił wzrost liczby w sektorze prywatnym o 15 (0,36%), natomiast liczba podmiotów sektora publicznego spadła o 3 (1,78%). W 2019 r. w dalszym ciągu najwięcej firm, tj. 2983 stanowiło własność osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, przy 22 spółdzielniach, 356 spółkach handlowych i 462 spółkach cywilnych. Najliczniejszą grupę tj. 4150 (95,40%) spośród jarosławskich firm stanowili mikroprzedsiębiorcy zatrudniający do 9 osób.

Dominujące w 2019 r. pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych sekcje PKD to:

- sekcja G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle 1356 (31,17%),
- sekcja M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 400 (9,2%),
- sekcja F - budownictwo 444 (10,21%).

Po utrzymującym się w latach 2015-2017 dodatnim bilansie pomiędzy podmiotami nowo zarejestrowanymi, a podmiotami wyrejestrowanymi (46 w roku 2015, 11 w roku 2016, 70 w roku 2017), od 2018 r. odnotowuje się jego spadek (-3 w roku 2018 i -11 w roku 2019).

Wskaźnik przedsiębiorczości za 2019 r., analizowany jako liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności wzrósł na przestrzeni lat 2015-2019 z 1 129 do 1 161 i był wyższy niż w województwie podkarpackim (851), co świadczy o rozwoju przedsiębiorczości.

2.3.2 Pracujący w Jarosławiu

Na koniec 2019 r. w mieście pracowało 14 985 osób i jest to o 20 osób mniej niż w analogicznym okresie 2015 r. W przedstawionej grupie dominują kobiety, które stanowią 57,31 % ogółu pracujących.

2.4 Zasoby i warunki mieszkaniowe

Według danych na koniec grudnia 2019 r. na terenie Gminy Miejskiej Jarosław znajdują się 4983 budynki mieszkalne z 13 903 mieszkańcami. Mieszkania w zdecydowanej większości wyposażone są w łazienkę (96 %), mają dostęp do wodociągu (97,8%), gazu sieciowego (96,82%) oraz centralnego ogrzewania (86,5%). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosi 70m², z kolei przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie wynosi 2,7.

W 2019 r. do użytkowania oddano 79 mieszkań. Na każde 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 2,11 nowych lokali. 57,0% mieszkań zostało przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, 43,0% na cele indywidualne. Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w Jarosławiu to 4,1. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2019 roku w Jarosławiu to 95,90 m²

Zasób mieszkaniowy Gminy Miejskiej Jarosław w 2019 r. wynosił 880 lokali mieszkalnych, w tym: 790 lokali mieszkalnych komunalnych oraz 90 lokali socjalnych. Zasób mieszkaniowy stanowiło:

- 189 lokali w 36 budynkach będących w 100% własnością gminy,
- 251 lokali w 38 budynkach pozostających w posiadaniu samoistnym,
- 440 lokali w 109 budynkach wspólnotowych.

W sprawach związanych z najmem i zamianami lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy w roku 2019:

- złożono 26 wniosków o najem lokalu komunalnego, z czego: wszystkie dotyczyły lokali mieszkalnych,
- zawarto 7 umów najmu lokalu wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu gminy, z czego: 3 dotyczyło lokali socjalnych (wykonano 3 wyroki eksmisyjne), a 4 dotyczyło lokali komunalnych,
- przeprowadzono 2 zamiany lokali komunalnych.

W 2019 r. złożono wniosek o dofinansowanie „Budowy budynku mieszkalnego przy ulicy Wróblewskiego” ze środków Banku Gospodarstwa Krajowego. Projekt przeszedł pozytywną weryfikację i podpisano umowę o dofinansowanie jego realizacji. Obecnie trwa jego budowa. Docelowo budynek ma mieć 3 kondygnacje i ma się w nim znajdować

15 mieszkań, których przeciętna powierzchnia ma wynosić ok 49 m². Planowany termin zakończenia budowy to listopad 2021 r.

Mieszkańcy gminy, którzy z uwagi na trudną sytuację materialną nie byli w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, po spełnieniu określonych warunków otrzymywali dodatki mieszkaniowe.

Liczby i kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych

	2017	2018	2019
Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	6 896	6 216	5 808
Kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych (w złotych)	1 507 982	1 357 982	1 293 236

Zródło: Bank danych lokalnych.

2.5 Bezrobocie i rynek pracy

Ważnym wskaźnikiem pomagającym ocenić sytuację na rynku pracy jest publikowana przez Główny Urząd Statystyczny stopa bezrobocia tj. procentowy udział liczby zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do liczby czynnych zawodowo. Przyjmuje się, że im wyższa stopa bezrobocia, tym trudniejsza sytuacja gospodarczo-społeczna regionu. Na przestrzeni lat 2017-2020 stopa bezrobocia w powiecie jarosławskim była wyższa niż stopa bezrobocia w województwie podkarpackim i dużo wyższa niż stopa bezrobocia w Polsce, co potwierdza, iż bezrobocie jest jednym z największych problemów społeczno-ekonomicznych gmin.

Stopa bezrobocia powiatu jarosławskiego na tle województwa i kraju.

	2017	2018	2019	30.09.2020
Powiat Jarosławski	13,1%	12,1%	10,0%	11,4%
Województwo Podkarpackie	9,6%	8,7%	7,9%	8,9%
Polska	6,6%	5,8%	5,2%	6,1%

Analizując stopę bezrobocia w latach 2017-2020 zauważyć można, że zarówno w powiecie jarosławskim, województwie podkarpackim i na terenie kraju najwyższa stopa bezrobocia była w 2017 r., natomiast najniższa w 2019 r. W 2017 r. stopa bezrobocia w powiecie jarosławskim była o 3,5% wyższa niż w województwie podkarpackim i o 6,5% wyższa niż na terenie kraju. W 2019 r. stopa bezrobocia w powiecie jarosławskim była o 2,1% wyższa niż w województwie podkarpackim i o 4,8% wyższa niż na terenie kraju.

Zauważyć należy również, iż jak wynika z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Jarosławiu wśród bezrobotnych zarejestrowanych w Urzędzie w latach 2017-2019 najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy miasta Jarosław (30,1% w 2017 r. i 2018r. oraz 30,5% w 2019 r.).

Osoby bezrobotne z terenu miasta Jarosławia zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jarosławiu w latach 2017-2020

	2017	2018	2019	30.09.2020
Bezrobotni ogółem	2113	1969	1591	1832
w tym:				
kobiety	1094	1014	791	899
mężczyźni	1019	955	800	933
osoby pobierające zasiłek	291	269	224	245

Źródło: dane z PUP w Jarosławiu - opracowanie własne.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Jarosławiu liczba osób bezrobotnych z terenu miasta Jarosławia od 2017 r. do 2019 r. malała, natomiast w 2020 r. zauważyć można ponowny wzrost liczby bezrobotnych, który może być spowodowany panującą od 20 marca 2020 r. epidemią. Wśród pozostających bez pracy w latach 2017-2018 nieznaczną większość stanowiły kobiety, a od 2019 r. do 30.09.2020 r. nieznaczną większość stanowili mężczyźni.

Sytuacja bezrobotnych z terenu miasta Jarosławia znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2017-2020

	2017	2018	2019	30.09.2020
Liczba bezrobotnych do 25 roku życia	196	164	127	179
Liczba długotrwale bezrobotnych	1342	1286	1003	1132
Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia	577	547	453	473
Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych	433	432	347	425
Liczba bezrobotnych niepełnosprawnych	75	78	88	79
Liczba bezrobotnych posiadających co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	340	354	281	316

Źródło: PUP w Jarosławiu.

Jak wynika z powyższego zestawienia największą grupę bezrobotnych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy stanowią osoby długotrwale bezrobotne. W szczególnie trudnej sytuacji znajdują się także osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia oraz bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych. Charakterystyczne jest również to, że znaczna część osób należy do kilku kategorii równocześnie np. oprócz tego, że jest osobą długotrwale

bezrobotną to jednocześnie jest osobą po 50 roku życia, bez kwalifikacji zawodowych, czy niepełnosprawną.

Struktura bezrobotnych zamieszkujących w Jarosławiu w latach 2017-2020

Wykształcenie	2017		2018		2019		30.09.2020	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Wyższe:	426		413		317		382	
-kobiety	273	64,1%	266	64,4%	195	61,5%	244	63,9%
-mężczyźni	153	35,9%	147	35,6%	122	38,5%	138	36,1%
Policealne i średnie zawodowe:	538		481		417		444	
-kobiety	303	56,3%	263	54,7%	227	54,4%	245	55,2%
-mężczyźni	235	43,7%	218	45,3%	190	45,6%	199	44,8%
Średnie ogólnokształcące	252		245		194		236	
-kobiety	154	61,1%	155	63,3%	110	56,7%	129	54,7%
-mężczyźni	98	38,9%	90	36,7%	84	43,3%	107	45,3%
Zasadnicze zawodowe	520		456		368		417	
-kobiety	218	41,9%	178	39,0%	141	38,3%	152	36,5%
-mężczyźni	302	58,1%	278	61,0%	227	61,7%	265	63,5%
Podstawowe/ Gimnazjalne:	377		374		295		353	
-kobiety	146	38,7%	152	40,6%	118	40,0%	129	36,5%
-mężczyźni	231	61,3%	222	59,4%	177	60,0%	224	63,5%

Źródło: PUP w Jarosławiu.

Analizując strukturę wykształcenia bezrobotnych zamieszkujących w Jarosławiu w latach 2017-2020 można zauważyć, że najliczniejszą grupę tworzą osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, z czego ponad 50% stanowią kobiety. Natomiast najmniejszą grupę bezrobotnych ze względu na strukturę wykształcenia stanowią osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym.

Bezrobocie to istotny problem społeczno-gospodarczy w Jarosławiu. Działania mające na celu zwalczanie bezrobocia podejmuje szereg instytucji pomocowych funkcjonujących na terenie gminy i powiatu, a w szczególności Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu.

PUP w Jarosławiu na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wprowadza różnego rodzaju formy wsparcia, wśród których można wyróżnić m.in.:

- pośrednictwo pracy,
- poradnictwo zawodowe,

- formy wspierające podnoszenie kwalifikacji (np: staże i bony stażowe, szkolenia i bony szkoleniowe, przygotowanie zawodowe dorosłych, stypendia z tytułu podjęcia dalszej nauki, prace interwencyjne, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, bon zatrudnieniowy, dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej, itp.),
- świadczenia pieniężne (np.: zasiłki dla bezrobotnych, dodatki aktywizacyjne, świadczenia przysługujące rolnikom zwalnianym z pracy),
- refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy.

Ponadto, PUP w Jarosławiu zawiera porozumienia celem zwalczania bezrobocia i pobudzenia aktywności zawodowej osób bezrobotnych. W 2018 r. zostało zawarte porozumienie pomiędzy PUP Jarosław a Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej mającej na celu prowadzenie współpracy w zakresie aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W 2019 r. zostało zawarte porozumienie pomiędzy starostą Jarosławskim a Stowarzyszeniem Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław- Przeworsk w zakresie aktywizacji rynku pracy powiatu jarosławskiego i podejmowania wspólnych działań i inicjatyw w celu rozwiązywania lokalnych problemów społecznych w zakresie bezrobocia w powiecie jarosławskim.

Planowana jest również nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej, w której Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu będzie uczestniczyć w zakresie współpracy z przedsiębiorcami oraz ograniczania bezrobocia na obszarze powiatu jarosławskiego. W kolejnych latach Urząd będzie także kontynuował realizację działań aktywizujących zawodowo lokalną społeczność wynikających z przepisów prawa.

2.6 Opieka nad małymi dziećmi i edukacja

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 placówkami realizującymi funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne są żłobki. Z opieki w żłobkach publicznych zlokalizowanych na terenie Jarosławia korzystają w zdecydowanej większości dzieci zamieszkałe na terenie Gminy Miejskiej Jarosław. W roku 2019 z budżetu gminy przeznaczono kwotę w wysokości 2 291 056,03 zł na zadania z zakresu tworzenia i funkcjonowania żłobków. Opieka żłobkowa jest realizowana przez Gminę Miejską Jarosław w trzech publicznych placówkach:

- Miejski Żłobek „Radosny Zakątek” przy ul. Kraszewskiego 1 (40 dzieci w wieku od 20 tyg. do 3 lat),
- Miejskie Przedszkole nr 1 na os. Armii Krajowej 9 (40 dzieci w wieku 1-3 roku życia),
- Miejskie Przedszkole nr 10 na os. Kombatantów 22 (37 dzieci w wieku 1-3 roku życia).

Na terenie Miasta Jarosławia aktualnie nie jest prowadzona opieka nad małymi dziećmi w ramach klubu dziecięcego.

W przypadku opieki przedszkolnej Gmina Miejska Jarosław jest organem prowadzącym dla 8 przedszkoli publicznych w całym roku kalendarzowym:

- Miejskie Przedszkole nr 1 na os. Armii Krajowej 9,
- Miejskie Przedszkole nr 3 im. Marii Kownackiej przy ul. Legionów 11,
- Miejskie Przedszkole nr 4 przy ul. Artura Grottgera 32,
- Miejskie Przedszkole nr 8 Montessori na os. Słoneczne 6,
- Miejskie Przedszkole nr 9 im. Jana Brzechwy przy ul. Stanisława Wyspiańskiego 3,
- Miejskie Przedszkole nr 10 na os. Kombatantów 22,
- Miejskie Przedszkole nr 11 przy ul. Ignacego Kraszewskiego 1,
- Miejskie Przedszkole nr 12 przy al. Pułkownika Wojciecha Szczepańskiego 2.

W roku szkolnym 2019/2020 łączna liczba dzieci realizujących wychowanie przedszkolne w publicznych przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych wynosiła 1129.

Na terenie miasta, poza miejskimi placówkami przedszkolnymi działają również przedszkola niepubliczne:

- Katolickie Niepubliczne Mikołajkowe Przedszkole im. św. Jana Pawła II w Jarosławiu, ul. Benedyktyńska 5,
- Niepubliczne Przedszkole SS Służebniczek im. E. Bojanowskiego przy ul. 3 Maja 12,
- Przedszkole Niepubliczne „Akademia Uśmiechu” przy ul. Skarbowskiego 14/U1,
- Przedszkole Niepubliczne „SMYK” przy ul. Brzostków 9/11,
- Niepubliczne Przedszkole Integracyjne „WYSPA SKARBÓW” przy ul. Pruchnickiej 2D,
- Niepubliczne Profilowane Przedszkole dla Dzieci z Autyzmem „DOBRY POCZĄTEK” przy ul. Węgierskiej 4.

W roku szkolnym 2018/2019 wskaźnik objęcia dzieci 3-5 letnich wychowaniem przedszkolnym na terenie gminy wyniósł 98,8 %. Dzieci sześciolatnie, które nie rozpoczęły nauki w klasie pierwszej, objęte były obowiązkiem rocznego przygotowania przedszkolnego.

Jeżeli chodzi o edukację w szkołach podstawowych Gmina Miejska Jarosław jest organem prowadzącym dla 9 szkół podstawowych, do których w roku szkolnym 2019/2020 uczęszczało 2 864 uczniów:

- Szkoła Podstawowa nr 1 im. św. Królowej Jadwigi przy ul. 3 Maja 30,
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. ks. Stanisława Konarskiego przy ul. Jana Pawła II 26,
- Szkoła Podstawowa nr 4 im. Stefana Żeromskiego przy ul. Stefana Żeromskiego 4,
- Szkoła Podstawowa nr 5 im. Baśki Puzon przy ul. Traugutta 15,
- Szkoła Podstawowa nr 6 im. ks. Piotra Skargi przy ul. Spytka 2 oraz placu Piotra Skargi 1,
- Szkoła Podstawowa nr 7 im. ks. Stanisława Staszica przy ul. Dolnoleżajskiej 110,
- Szkoła Podstawowa nr 9 im. Tadeusza Kościuszki przy ul. Łazy Kostkowskie 14,
- Szkoła Podstawowa nr 10 im. Wojska Polskiego przy os. Słoneczne 7,
- Szkoła Podstawowa nr 11 z Oddziałami Integracyjnymi im. Adama Mickiewicza przy ul. Kraszewskiego 39.

Dbając o jak najwyższy poziom nauczania, a jednocześnie biorąc pod uwagę problemy i trudności uczniów, w jarosławskich placówkach (Szkoła Podstawowa nr 6 im. ks. Piotra Skargi oraz Szkoła Podstawowa nr 11 z oddziałami integracyjnymi im. Adama Mickiewicza) funkcjonują oddziały integracyjne, w których uczniowie mogą realizować obowiązek nauki w warunkach dostosowanych do swoich potrzeb i możliwości.

Na terenie miasta, poza publicznymi szkołami podstawowymi, działają również podstawowe szkoły niepubliczne:

- Szkoła Podstawowa Mistrzostwa Sportowego w Jarosławiu, ul. Pruchnicka 2,
- Szkoła Podstawowa Sióstr Niepokalanek im. bł. Marceliny Dąbrowskiej, ul. Głęboka 1,
- Szkoła Podstawowa Specjalna nr 8 w Jarosławiu.

2.7 Kultura, sport

2.7.1 Kultura

Na terenie Miasta Jarosławia kulturą zajmują się 3 instytucje kultury:

- Jarosławski Ośrodek Kultury i Sztuki,
- Miejska Biblioteka Publiczna im. Aleksandra Fredry w Jarosławiu,
- Centrum Kultury i Promocji w Jarosławiu.

Jarosławski Ośrodek Kultury i Sztuki posiada status instytucji kultury wpisanej w dniu 1.06.1992 r. do rejestru instytucji kultury. JOKiS ma swoją siedzibę w budynku przy pl. Adama Mickiewicza 6, prowadzi księgarnię i galerię w budynku Rynek 6. Jarosławski Ośrodek Kultury i Sztuki w 2019 r. był organizatorem oraz współorganizatorem wielu wydarzeń kulturalnych. W szczególności zaś współpracował z Urzędem Miasta Jarosławia, Miejską Biblioteką Publiczną im. Aleksandra Fredry w Jarosławiu, Powiatowym Ogniskiem Baletowym im. Lidii Nartowskiej w Jarosławiu, Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Jarosławiu, Centrum Kultury i Promocji w Jarosławiu, ze szkołami, placówkami wychowawczymi i oświatowymi wszystkich szczebli oraz z całym szeregiem stowarzyszeń. W 2019 r. JOKiS zorganizował lub współorganizował 36 imprez kulturalnych z udziałem zespołów i artystów zawodowych, przeprowadził 26 działań polegających na organizacji spotkań, prelekcji, warsztatów, plenerów oraz 40 imprez o charakterze konkursów, przeglądów, festiwali, itp. Jarosławski Ośrodek Kultury i Sztuki zajmuje się organizacją wystaw w 4 galeriach. Wystawy, które odbyły się w 2019 r. obejmowały swoim zakresem prace malarskie, grafiki, fotografie, jak i wystawy pokonkursowe oraz twórczość dziecięcą. Pracownicy JOKiS w 2019 r. zapewnili dzieciom zamieszkałym na terenie miasta liczne zabawy i atrakcje, organizując wydarzenia kulturalne w czasie ferii zimowych oraz w okresie wakacji.

Drugą jednostką zajmującą się organizacją życia kulturalnego w Jarosławiu jest Miejska Biblioteka Publiczna im. Aleksandra Fredry w Jarosławiu. W ramach biblioteki w 2019 r. funkcjonowały:

- wypożyczalnia dla dorosłych w siedzibie głównej biblioteki przy ul. ks. Jakuba Makary 1 (w 2019 r. zarejestrowano 3 526 czytelników, którym wypożyczono 53 677 książek, w ciągu roku wypożyczalnię odwiedziło 24 575 czytelników),

- wypożyczalnia dla dzieci (w 2019 r. zarejestrowano 2 725 czytelników, którym wypożyczono 20 379 książek; w ciągu roku wypożyczalnię odwiedziło 11 776 czytelników),
- czytelnia główna i multimedialna (posiada 15 105 woluminów książek i czasopism oprawnych oraz 3 073 pozycji multimedialnych, w 2019 r. prenumerowała na bieżąco 40 tytułów czasopism, w 2019 r. czytelnię główną odwiedziło 26 926 użytkowników),
- Filia nr 2 przy ul. Skarbowskiego 10 (posiada wypożyczalnię dla dorosłych i dzieci, w 2019 r. zarejestrowano 1 161 czytelników, a wypożyczono ogółem 16 612 woluminów, w ciągu roku filię odwiedziło 7 010 czytelników),
- Filia nr 4 przy os. Kopernika 5 (posiada wypożyczalnię dla dorosłych i dzieci, w 2019 r. zarejestrowano 1 432 czytelników, którym wypożyczono 24 503 książek, w ciągu roku filię odwiedziło 11 266 czytelników).

Stan zbiorów bibliotecznych Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jarosławiu na dzień 31 grudnia 2019 r. wynosił: 95 018 jednostek o wartości 1 276 948 zł, w tym 91 945 książek o wartości 1 206 711 zł i 3 073 zbiorów multimedialnych o wartości 70 236 zł. W 2019 r. wpłynęło 4 621 jednostek na łączną kwotę 99 306 zł, w tym 4 274 woluminów księgozbioru na kwotę 91 004 zł oraz 347 jednostek multimediiów na kwotę 8 302 zł.

Stan czytelnictwa w 2019 r. w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Jarosławiu przedstawiał się następująco: ogółem zarejestrowano 10 503 czytelników (największą grupę stanowiły osoby uczące się 3 735 i pracujące 3 693). Użytkownikom wypożyczono na zewnątrz i udostępniono na miejscu ogółem 148 721 woluminów, w tym 123 783 książek i czasopism oprawnych, 11 671 czasopism bieżących i 13 267 jednostek zbiorów multimedialnych. Na 100 mieszkańców liczba czytelników wyniosła 28 osób.

W 2019 r. zorganizowano ogółem 447 imprez czytelniczych, w których wzięło udział 20 220 uczestników, w tym 78 to szkolenia biblioteczne użytkowników (2 240), 369 imprezy o charakterze edukacyjnym i kulturalnym (17 980). Odkbyło się m.in.: 16 spotkań autorskich (793 uczestników), 40 lekcji bibliotecznych (1 052 uczestników), 8 konkursów (375 uczestników). W wyżej wymienionych imprezach uczestniczyli uczniowie, studenci oraz osoby dorosłe z miasta i powiatu jarosławskiego.

Ostatnią omawianą instytucją organizującą życie kulturalne miasta jest Centrum Kultury i Promocji w Jarosławiu, które podejmuje inicjatywy, aby prowadzić działalność odzwierciedlającą i odpowiadającą na potrzeby społeczeństwa XXI wieku. Misją jednostki jest

rozwój oraz przekazywanie, jak najszerszej grupie odbiorców, wartości i umiejętności w zakresie szeroko pojętej kultury. CKiP dba także o zachowanie i popularyzację dziedzictwa Jarosławia oraz pobudzanie w społeczności lokalnej chęci działania i obcowania z kulturą.

Podstawowymi komórkami organizacyjnymi jednostki są dwa działy: Dział Organizacji Wydarzeń Artystycznych, w ramach którego działa Galeria u Attavantich oraz Dział Turystyki i Promocji, w ramach którego działa Centrum Informacji Turystyczno-Kulturalnej oraz Podziemne Przejście Turystyczne. Jednym z kluczowych obszarów działalności Centrum Kultury i Promocji w Jarosławiu jest organizowanie działań kulturalnych, takich jak koncerty, festiwale, spotkania autorskie oraz imprez o charakterze masowym, konferencji, kursów i konkursów.

Przedmiotowe wydarzenia Centrum organizuje w oparciu o podział okresu ich realizacji, który wygląda następująco:

- działania sezonowe - działania z zakresu kultury wyższej organizowane w ramach Sezonu Artystycznego u Attavantich, inicjatywy kulturalno-edukacyjne podejmowane w ramach Kulturalnego Lata w Mieście, jarmarki oraz obchody świąt i uroczystości państwowych,
- działania całoroczne - działalność wystawiennicza oraz działania związane z realizacją zadań zakresu turystyki.

Na terenie Miasta zlokalizowanych jest wiele zabytków i atrakcji turystycznych. Należą do nich:

- park kulturowy obejmujący swoim zasięgiem stare miasto, Opactwo Sióstr Benedyktynek wraz z fortyfikacjami oraz zespół kościelno-klasztorny oo. Dominikanów,
- kamienice: Rydzikowska, Orsettich, Attavantich, Gruszewiczowska, Królowej Marysieńskiej, Strisowera, Wojciechowskiego,
- cmentarze: Stary Cmentarz, Cmentarz Żydowski, Cmentarz Wojskowy,
- kościoły: Kolegiata pw. Bożego Ciała z XVI w., Kościół Ducha Świętego z XVII w., Kościół Trójcy Przenajświętszej i klasztor Franciszkanów-Reformatów z XVIII w., Klasztor ss. Niepokalanek,
- cerkwie: Cerkiew konkatedralna pw. Przemienienia Pańskiego obrządku greckokatolickiego z XVIII w.

2.7.2 Infrastruktura sportowa

Na terenie Miasta Jarosławia funkcjonują następujące obiekty sportowe:

Rodzaj obiektu sportowego	Liczba obiektów
boiska do koszykówki	2
boiska do piłki ręcznej	2
boiska do piłki siatkowej	2
boiska uniwersalne - wielozadaniowe	4
hale sportowe o wymiarach od 36x19 m	3 (w tym 2 dostosowane do potrzeb osób niepełnoprawnych)
sale gimnastyczne o wymiarach poniżej 36x19 m i sale pomocnicze	14 (w tym 3 dostosowane do potrzeb osób niepełnoprawnych)
plywalnie kryte	1
strzelnice	1
lodowiska sztucznie mrożone	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

2.8 Ochrona zdrowia

Na terenie miasta Jarosławia funkcjonują dwa szpitale. Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu, którego organem założycielskim jest Rada Powiatu Jarosławskiego oraz Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Prof. A Kępińskiego, którego uprawnienia organu założycielskiego od 1 stycznia 1999r. przejął Samorząd Województwa Podkarpackiego.

W strukturach Centrum Opieki Medycznej funkcjonują:

- Szpital,
- Przychodnia Specjalistyczna,
- Pracownia Usprawniania Leczniczego,
- Zakład Opiekuńczo-Leczniczy,
- Publiczna Przychodnia Rejonowa przy ul. Kraszewskiego 19,
- Ośrodki Zdrowia na terenie Powiatu Jarosławskiego.

Wykaz Oddziałów w Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu na dzień 30.09.2020r.

- Oddział Neonatologiczny
- Oddział Kardiologiczny
- Oddział Wewnętrzny
- Oddział Położniczo - Ginekologiczny
- Oddział Dziecięcy
- Oddział Urazowo Ortopedyczny
- Oddział Neurologiczny z Pododdziałem Udarowym
- Oddział Obserwacyjno - Zakaźny
- Oddział Chirurgiczny
- Oddział Intensywnej Terapii i Anestezjologii
- Oddział Reumatologiczny
- Szpitalny Oddział Ratunkowy

Baza materialna służby zdrowia w Jarosławiu w latach 2017-2020

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	do 30.09.2020
Liczba łóżek COM	295	305	282	282
Liczba poradni w Jarosławiu	12	12	12	12
Liczba aptek w Jarosławiu	28	28	24	24

Porównując powyższe dane zauważamy, że zmniejszyła się liczba łóżek w COM w Jarosławiu z 305 w 2018 r. do 282 na dzień 30.09.2020 r. Ponadto, zmniejszyła się również ilość aptek na terenie miasta z 28 w latach 2017-2018 do 24 na dzień 30.09.2020 r.

Drugim szpitalem na terenie Jarosławia jest Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. Prof. A Kępińskiego którego celem jest „*Powrót pacjenta do aktywnego życia w społeczeństwie*” Realizacja tego celu dokonuje się poprzez następujące świadczenia zdrowotne:

- stacjonarne w zakresie psychiatrii ogólnej, psychogeriatry, psychiatrii sądowej oraz terapii uzależnienia od alkoholu,
- dzienne w zakresie psychiatrii,
- ambulatoryjne w zakresie psychiatrii, psychologii, psychoterapii, leczenia uzależnienia od alkoholu, neurologii oraz rehabilitacji leczniczej.

Wykaz oddziałów oraz poradni SPZOZ w Jarosławiu na dzień 30.09.2020 r.

I. Zakład Szpital:

1. Szpital:

- Izba Przyjęć,
- Oddział Psychiatryczny I,\
- Oddział Psychiatryczny III,
- Pododdział Psychiatrii Ogólnej,
- Oddział Psychogeriatryczny,
- Oddział Psychiatrii Sądowej o Podstawowym Zabezpieczeniu,
- Pododdział Psychiatrii Sądowej o Podstawowym Zabezpieczeniu I,
- Pododdział Psychiatrii Sądowej o Podstawowym Zabezpieczeniu II,
- Oddział Psychiatrii Sądowej o Wzmocnionym Zabezpieczeniu,
- Pracownia Rehabilitacji Psychiatrycznej,
- Laboratorium Analityczne,
- Apteka Szpitalna/ Dział Farmacji,
- Pracownia RTG,
- Pracownia Elektrowstrząsów,
- Specjalista ds. Epidemiologii.

2. Centrum Zdrowia Psychicznego - część szpitalna

- Oddział Psychiatryczny II

3. Ośrodek Leczenia Uzależnień:

- Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu,
- Poradnia Leczenia Uzależnień.

II. Zakład Ambulatorium:

1. Wojewódzka Przychodnia Zdrowia Psychicznego

- Poradnia Neurologiczna,

- Dział Rehabilitacji Schorzeń Neurologicznych i Narządu Ruchu,
- Pracownie Diagnostyczne: EEG, EKG,
- Gabinet Zabiegowo - Diagnostyczny

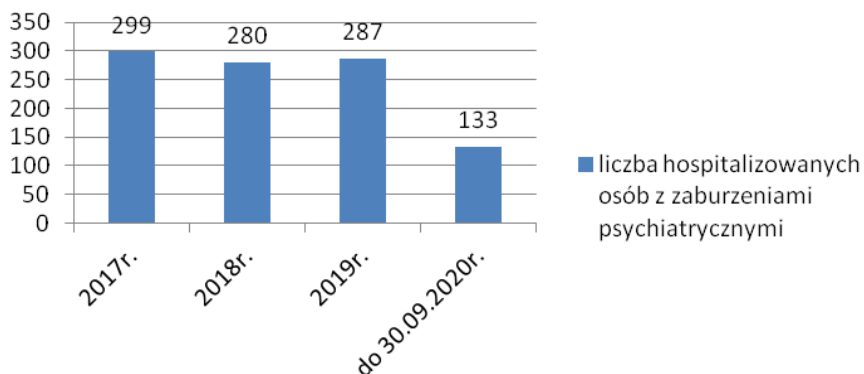
2. Centrum Zdrowia Psychicznego - część ambulatoryjna

- Oddział Dzienny Psychiatryczny,
- Poradnia Zdrowia Psychicznego (Poradnia Psychologiczna, Poradnia Psychoterapii),
- Zespół Leczenia Środowiskowego/ domowego

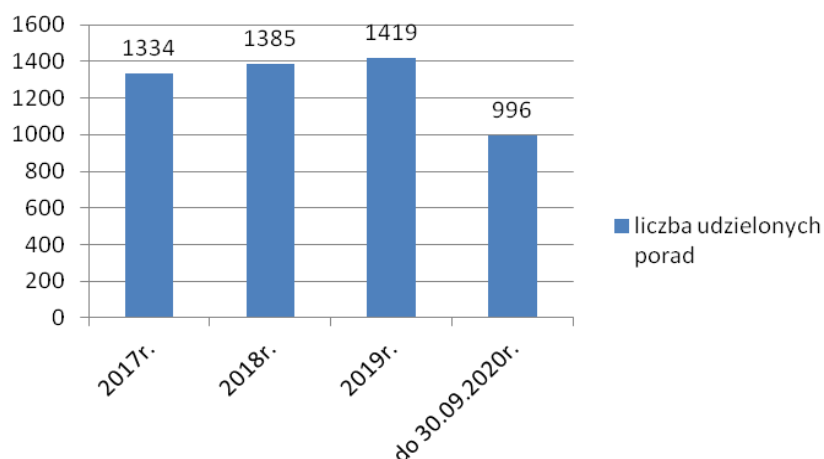
Wskazanie liczby posiadanych łóżek oraz miejsc w Oddziale Dziennym w latach 2017-2020.

	2017	2018	2019	do 30.09.2020
Liczba łóżek	474	474	474	458
Liczba miejsc w Oddziale Dziennym	23	23	23	23

Wskazanie liczby hospitalizowanych osób z zaburzeniami psychiatrycznymi z miasta Jarosław w latach 2017-2020.

Wskazanie liczby porad udzielonych w Wojewódzkiej Przychodni Zdrowia Psychicznego przy SPZOZ w Jarosławiu mieszkańcom Jarosławia w latach 2017-2020.

Porównując powyższe dane zauważyć można, że nieznacznie zmniejszyła się liczba hospitalizowanych osób z zaburzeniami psychiatrycznymi z 299 osób w 2017 r. do 287 osób w 2019 r., natomiast zwiększyła się liczba udzielonych porad w Poradni Zdrowia Psychicznego z 1334 w 2017 r. do 1419 w 2019 r.

Wzrastająca populacja osób starszych w Jarosławiu jest odbiciem tendencji krajowej i europejskiej- starzejącego się społeczeństwa. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym wpływa na zapotrzebowanie o określone świadczenia zdrowotne i pielęgnacyjne. W grupie starszych osób wzrasta zachorowalność na choroby wieńcowe, nowotworowe, reumatyczne i okulistyczne. Ponadto w społeczeństwie obserwuje się wzrost zachorowań w grupie chorób cywilizacyjnych tj. nowotwory, choroby układu krążenia, choroby psychiczne, alergie. Dlatego bardzo ważna jest profilaktyka. Gmina Miejska Jarosław w ramach programu Bezpieczny Jarosław w latach 2017-2020 realizowała m.in. Program „Ulica Zdrowia”, w ramach którego mieszkańcy miasta mieli możliwość skorzystania z bezpłatnych badań w zakresie: badania słuchu, wzroku, pomiaru ciśnienia tętniczego krwi, poziomu cholesterolu, glukozy, wykonać test HCV. Mieli możliwość również skorzystania z porad dietetyków, pielęgniarek, uczestniczyć w instruktażu z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej, zapoznać się z działaniami w zakresie profilaktyki nowotworu piersi oraz oddać honorowo krew. Obecnie Miasto Jarosław kontynuuje współpracę z Regionalnym Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Rzeszowie. Akcja oddawania krwi w krwiobusie odbywa się średnio raz w miesiącu.

Ilość osób, które wzięły udział w programie „Ulica Zdrowia” w latach 2017-2020

	2017	2018	2019	do 30.09.2020
Liczba osób, które wzięły udział w programie	2000	2500	1858	155*

**pobór krwi- niewielka liczba uczestników jest wynikiem ograniczeń okresu pandemii.*

W 2016 r. Urząd Miasta Jarosławia zainicjował akcję pn. „Pudelko życia”, która miała na celu ułatwienie służbom ratowniczym niesienie pomocy w sytuacji zagrożenia zdrowia bądź życia osób starszych, samotnych lub chorych. Kontynuacją tej inicjatywy jest „Koperta życia”, którą wspiera Jarosławska Rada Seniorów, MOPS, Centrum Opieki Medycznej, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej oraz Komenda Powiatowa Policji. Tytułową „Kopertę życia” można otrzymać w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej oraz w Urzędzie Miasta Jarosławia. W pakiecie znajduje się ulotka, karta informacyjna, naklejka oraz koperta. Osoba, która go odbierze odpowiada na kilka pytań zawartych w karcie informacyjnej (dot. danych kontaktowych oraz informacji o stanie zdrowia, przyjmowanych lekach itp.), wkłada ją do koperty, umieszcza w widocznym miejscu w lodówce, a następnie nakleja na drzwi lodówki specjalną naklejkę „Tutaj jest Koperta Życia”. W sytuacji zagrożenia życia informacje umieszczone w kopercie pomogą skutecznie i szybko udzielić pomocy potrzebującemu. W ramach akcji łącznie seniorom udostępniono 3000 sztuk kopert życia.

2.9 Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne wiąże się z pojęciem przestępczości, będącą zbiorem czynów zabronionych ustawą pod groźbą kary i popełnionych na obszarze pewnego terytorium. Przestępczość jest zjawiskiem społecznym, a więc jak samo społeczeństwo jest dynamiczne i rozwija się z upływem czasu. Przy określonej częstotliwości i intensywności, przestępczość wpływa na zachowania i postawy ludzkie.

Strukturę organizacyjną Komendy Powiatowej Policji w Jarosławiu tworzą służby kryminalne, służby do walki z przestępczością gospodarczą, prewencyjne, patrolowo-interwencyjne, ruchu drogowego, logistyczne oraz dzielnicowi. Podstawą działań podejmowanych przez KPP w Jarosławiu jest Ustawa o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r., która w art. 1 pkt 2 mówi o zadaniach realizowanych przez Policję z zakresu bezpieczeństwa i ochrony obywateli, w tym o:

- ochronie zdrowia i życia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;

- ochronie porządku i bezpieczeństwa publicznego, w tym zapewnieniu spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;
- inicjowaniu i organizowaniu działań, mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym, a także współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;
- wykrywaniu przestępstw i wykroczeń oraz ściganiu ich sprawców.

Wyżej wymienione zadania wpisują się w realizowane przez KPP w Jarosławiu działania profilaktyczno-edukacyjne (pogadanki, prelekcje, szkolenia) wśród dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych w zakresie unikania zagrożeń oraz odpowiedzialności prawnej w ramach akcji i działań, w tym:

- „Bezpieczna Droga do Szkoły”;
- „WSPÓLNIEBEZPIECZNI”;
- „Kręci mnie bezpieczeństwo nad wodą”;
- „Bezpieczne wakacje”;
- „Niechronieni uczestnicy ruchu drogowego”;
- „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”;
- „Bezpieczne ferie”;
- „Narkotyki i dopalacze zabijają”.

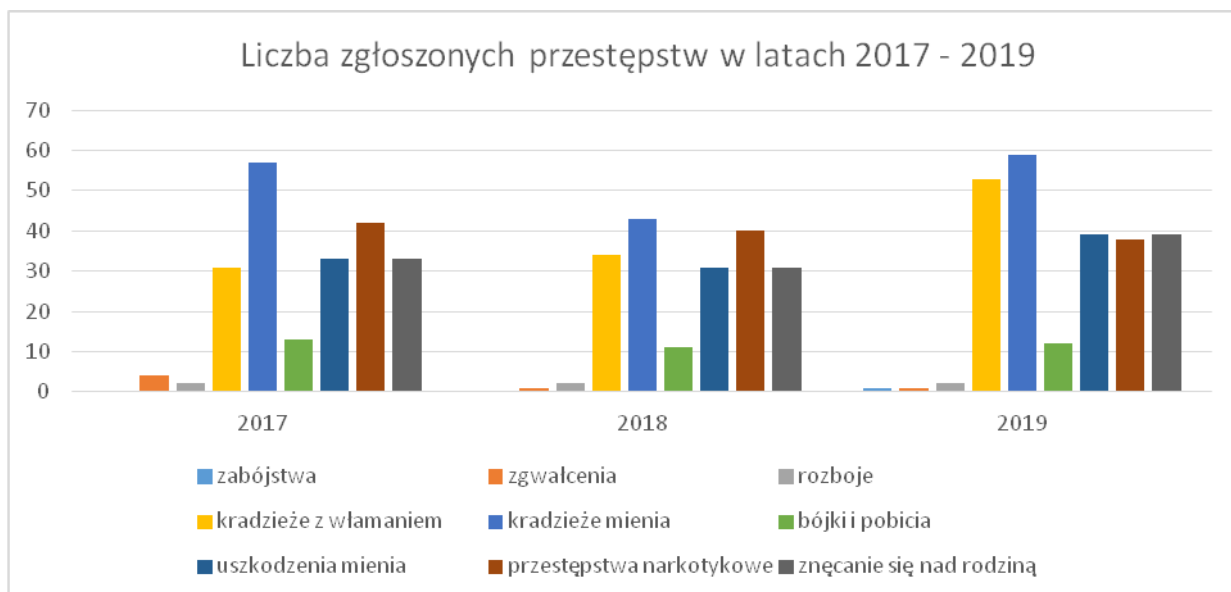
KPP w Jarosławiu uczestniczy także w akcjach i działaniach profilaktycznych, ukierunkowanych na propagowanie trzeźwości za kierownicą, w tym: „Myśl trzeźwo”, „Alkohol i narkotyki”, „Trzeźwy poranek”. W ramach podejmowanych działań profilaktyczno-edukacyjnych realizowanych przez KPP w Jarosławiu podnoszona jest świadomość społeczna wśród Jarosławian w obszarze zagadnień związanych z przestępczością, w tym związaną ze spożywaniem alkoholu i narkotyków. Podczas spotkań omawiane są społeczne i karne konsekwencje popełnianych wykroczeń i przestępstw, w tym również drogowych z udziałem osób nietrzeźwych („Nie zabijaj - Jedź bezpiecznie”). Działania prewencyjne podejmowane przez policjantów mają wpływ na ograniczenie przestępczości oraz aspołecznych zachowań, jak również na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli.

Przestępstwa zgłoszone w latach 2017-2019 oraz w okresie od stycznia do września 2020 r.

LICZBA ZGŁOSZONYCH PRZESTĘPSTW				
	2017	2018	2019	styczeń - wrzesień 2020
OGÓLEM	215	193	244	191
w tym między innymi:				
zabójstwa	0	0	1	0
zgwałcenia	4	1	1	1
rozboje	2	2	2	2
kradzieże z włamaniem	31	34	53	50
kradzieże mienia	57	43	59	44
bójki i pobicia	13	11	12	8
uszkodzenia mienia	33	31	39	31
Przestępstwa narkotykowe (wszystkie)	42	40	38	24
znęcanie się nad rodziną	33	31	39	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Jarosławiu.

W latach 2017-2019 w KPP w Jarosławiu zgłoszono ogółem 652 przestępstwa kryminalne. Najwięcej przestępstw zgłoszono w roku 2019 (244), a najmniej w roku 2018 (193). Liczba przestępstw zgłoszonych w okresie od 2017 r. do 2018 spadała, w roku 2018 zgłoszono o 22 przestępstwa mniej niż w roku 2017, jednak w roku 2019 liczba przestępstw wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 51. Z kolei od 1 stycznia do 30 września 2020 r. odnotowano 191 przestępstwa kryminalne. Zagrożenie przestępczością jest na bieżąco monitorowane, a do skali zagrożeń dostosowywana jest dyslokacja służby patrolowej, wywiadowczej i obchodowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Jarosławiu

W każdym roku bazowym największą liczbę zgłoszonych przestępstw stanowiły kradzieże mienia, przestępstwa narkotykowe i kradzieże z włamaniem. Najmniejszy odsetek stanowią natomiast zabójstwa, zgwałcenia i rozboje.

2.10 Charakterystyka systemu pomocy społecznej

2.10.1 Pomoc społeczna

Według ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r., pomoc społeczna to instytucja polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, jak również wspierająca osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiającą im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

W Jarosławiu zadania pomocy społecznej realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, będący jednostką budżetową, która została powołana do wykonywania zadań własnych gminy, jak i zleconych przez administrację rządową. Ponadto, Ośrodek podejmuje działania wynikające z aktów prawnych innych niż ustawa o pomocy społecznej, tj. np. ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy o dodatkach mieszkaniowych, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy

zastępczej, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu jest jednostką budżetową Gminy Miejskiej Jarosław, który został utworzony na mocy Zarządzenia nr 4/90 Naczelnika Miasta Jarosławia z dnia 14 maja 1990 r. w sprawie utworzenia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Uchwały nr X/69/90 Miejskiej Rady Narodowej w Jarosławiu z dnia 27 kwietnia 1990 r. w sprawie powołania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Siedzibą i rejonem działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu jest miasto Jarosław. W strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu funkcjonują dwa ośrodki wsparcia dla seniorów - Dzienny Dom "Senior+" przy ulicy Dolnoleżajskiej 16 oraz Klub "Senior+" przy ulicy 3-go Maja 48.

Ustawa o pomocy społecznej nałożyła obowiązek spełnienia do końca 2010 r. wymogu, że „ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników” (art. 110 ust.11). Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu spełnia wymagany wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych pracujących w rejonach opiekuńczych.

Zmiany organizacyjne od 2021 r.

1 stycznia 2021 r. działalność rozpoczęły dwa nowopowstałe ośrodki wsparcia dziennego dla osób starszych, tj. Dzienny Dom i Klub „Senior+”. Dzienny Dom zlokalizowany jest na Placu Mickiewicza 18, natomiast Klub na os. Jagiellonów 1. Dla uczestników placówek "Senior+" zapewniona jest szeroka oferta aktywności, w szczególności zajęcia ruchowe, sportowo - rekreacyjne, edukacyjne, kulturalno-oświatowe, terapia zajęciowa, treningi kulinarne oraz działania o charakterze prozdrowotnym. O przyjęcie do placówek mogą ubiegać się osoby, które są nieaktywne zawodowo, ukończyły 60 rok życia i są mieszkańcami Miasta Jarosławia. Zadanie współfinansowane jest ze środków otrzymanych z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020.

Środki finansowe wydatkowane na realizację zadań

Na wsparcie z pomocy społecznej mogą liczyć osoby i rodziny, które spełniają warunki określone w aktach prawnych. Jednym z nich jest kryterium dochodowe, które od października 2018 roku wynosi 701 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 528 zł na

osobę w rodzinie. Na wsparcie socjalne w postaci zasiłków rodzinnych z dodatkami mogą liczyć natomiast osoby, których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 674 zł lub 764 zł w przypadku posiadania w składzie rodziny dziecka niepełnosprawnego. Z kolei, aby otrzymać świadczenia z funduszu alimentacyjnego dochód na osobę w rodzinie nie może przekroczyć 900 zł.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez MOPS na realizację zadań w latach 2017-2019.

Dane dotyczące środków finansowych przeznaczonych na realizację świadczeń w latach 2017-2019

WIELKOŚĆ WYDATKÓW	2017	2018	2019
Ogółem, w tym:	43 438 331,06 zł	44 178 470,47 zł	55 311 497,97 zł
środki na zadania własne	5 715 689,53 zł	6 029 675,39 zł	7 780 092,16 zł
dotacja do zadań własnych	4 313 673,85 zł	3 669 317,97 zł	3 467 297,54 zł
środki na zadania zlecone	33 508 967,68 zł	34 479 477,11 zł	44 064 108,27 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu.

W latach 2017-2019 wysokość środków finansowych przeznaczonych na świadczenia z roku na rok ulegała wahaniom. Dominującą pozycją były środki na zadania zlecone, wydatkowane na m.in.: świadczenia rodzinne, świadczenia wychowawcze, fundusz alimentacyjny, „Dobry Start 300 dla ucznia”, częściowe finansowanie działalności ośrodków wsparcia, dodatek energetyczny, specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz środki wydatkowane w ramach wspierania rodziny.

Beneficjenci pomocy społecznej, powody przyznawania i formy udzielanego wsparcia

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców miasta objętych przez MOPS pomocą środowiskową w latach 2017-2019.

Beneficjenci pomocy społecznej w latach 2017-2019

	2017	2018	2019
liczba rodzin	1 469	1 371	1 281
liczba osób w rodzinach	3 440	3 007	2 816
liczba mieszkańców miasta Jarosławia	38 168	36 817	37 479

udział procentowy osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w ogólnej liczbie ludności miasta	9,01%	8,17%	7,51%
---	-------	-------	-------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu

Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w mieście ulegała stopniowemu zmniejszeniu na przestrzeni 2017, 2018 i 2019 r. Przyczyną były głównie prorodzinne programy rządowe, jak również inne projekty kierowane do osób korzystających z pomocy społecznej, które mają na celu zwiększenie samodzielności i zaradności życiowej tych osób i rodzin.

Powody przyznania świadczeń w ramach ustawy o pomocy społecznej w mieście w roku 2017

Powód trudnej sytuacji życiowej	Ogółem	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	23	63
Sieroctwo	2	9
Bezdomność	20	20
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność	138	640
Bezrobocie	590	1 666
Niepełnosprawność	468	975
Długotrwała lub ciężka choroba	399	800
Bezradność w sprawach opiek.-wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem , w tym:	45	185
rodziny niepełne	28	84
rodziny wielodzietne	9	70
Przemoc w rodzinie	6	17
Alkoholizm	23	44
Narkomania	2	2
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	9	15
Zdarzenia losowe i sytuacja kryzysowa	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu

W 2017 r. najczęstszymi przyczynami przyznawania pomocy społecznej w Jarosławiu były bezrobocie, niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba. Najmniej było przypadków narkomanii, zdarzeń losowych i sytuacji kryzysowej oraz sieroctwa.

Powody przyznania świadczeń w ramach ustawy o pomocy społecznej w mieście w roku 2018

Powód trudnej sytuacji życiowej	Ogółem	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	26	63

Sieroctwo	0	0
Bezdomność	22	22
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność	132	602
Bezrobocie	513	1 386
Niepełnosprawność	442	847
Długotrwała lub ciężka choroba	381	697
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem , w tym:	39	162
rodziny niepełne	25	75
rodziny wielodzietne	8	67
Przemoc w rodzinie	7	23
Alkoholizm	24	44
Narkomania	1	1
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	10	30
Zdarzenia losowe i sytuacja kryzysowa	5	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu

W 2018 r. najczęstszymi przyczynami przyznawania pomocy społecznej w Jarosławiu były bezrobocie, niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba. Najmniej było przypadków narkomanii oraz zdarzeń losowych i sytuacji kryzysowe, a przyczyna sieroctwa nie została wskazana jako powód w żadnym z wniosków o przyznanie pomocy.

Powody przyznania świadczeń w ramach ustawy o pomocy społecznej w mieście w roku 2019

Powód trudnej sytuacji życiowej	Ogółem	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	24	56
Sieroctwo	1	3
Bezdomność	29	29
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność	134	612
Bezrobocie	429	1183
Niepełnosprawność	445	863
Długotrwała lub ciężka choroba	366	666
Bezradność w sprawach opiek.-wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem , w tym:	27	106
rodziny niepełne	16	35
rodziny wielodzietne	7	55

Przemoc w rodzinie	10	32
Alkoholizm	21	36
Narkomania	0	0
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	10	27
Zdarzenia losowe i sytuacja kryzysowa	5	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu.

W 2019 r. najczęstszymi przyczynami przyznawania pomocy społecznej w Jarosławiu były niepełnosprawność, bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba. Liczba osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej zmalała na przestrzeni lat 2017-2019. Powody przyznania pomocy społecznej przez MOPS w Jarosławiu wpływały na formę udzielanego wsparcia. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela, przedstawiająca formy wsparcia udzielanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej roku 2019.

Formy wsparcia udzielanego przez MOPS w roku 2019

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano świadczenie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
pieniężna	1 490	1 438	2 979
niepieniężna	594	334	1 043
schronienie	138	138	138
usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze	215	154	190
specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	53	52	142

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu

W 2019 r. najczęściej udzielana była pomoc w formie pieniężnej - głównie w postaci zasiłku okresowego, celowego, specjalnego zasiłku celowego, zasiłku stałego oraz świadczenia pieniężnego na zakup żywności w ramach Wieloletniego Rządowego Programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 - 2023. Istotną formą wsparcia była praca socjalna, rozumiana jako działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi, należąca do zadań obowiązkowych gminy.

Pracę socjalną stanowią wszelkie działania zmierzające do podniesienia jakości życia i aktywizacji społeczno-zawodowej klientów pomocy społecznej, a których celem jest jego usamodzielnienie.

Pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych przysługuje osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a którym opieki nie może zapewnić rodzina. Usługi opiekuńcze obejmują m.in. pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Z kolei specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Osoby, które są w stanie samodzielnie funkcjonować i którym nie można było zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych, a które wymagały całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, były kierowane przez MOPS do Domów Pomocy Społecznej.

Liczba osób skierowanych przez MOPS w Jarosławiu do domów pomocy społecznej

	2017	2018	2019	do 30 września 2020r.
Liczba osób skierowanych	17	8	13	7

Źródło: baza danych MOPS w Jarosławiu

W kontekście planowania przyszłych działań warto wziąć pod uwagę sytuację w 2020 r., związaną z wystąpieniem globalnej pandemii wirusa COVID-19, mogącej motywować zmianę sytuacji wielu rodzin, np. wskutek powrotu członków rodziny zza granicy czy utraty pracy.

Do końca września 2020 r. z pomocy ośrodka skorzystało 1 556 rodzin, w tym 3 187 osób, a więc liczba klientów jest najwyższa w stosunku do lat 2019, 2018 i 2017. W poniższej tabeli ujęto dane dotyczące powodów przyznania świadczeń w okresie od stycznia do września 2020 r.

Powody przyznania świadczeń w ramach ustawy o pomocy społecznej w mieście w okresie od stycznia do września 2020 r.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Ogółem	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	14	16
Sieroctwo	0	0

Bezdomność	26	26
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność	46	262
Bezrobocie	371	856
Niepełnosprawność	376	678
Długotrwała lub ciężka choroba	290	494
Bezradność w sprawach opiek.-wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego	7	18
Przemoc w rodzinie	10	31
Alkoholizm	17	29
Narkomania	0	0
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	5	5
Zdarzenia losowe i sytuacja kryzysowa	6	26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu

W 2020 r., podobnie jak w poprzednich latach, przeważały powody trudnej sytuacji życiowej klientów pomocy społecznej, takie jak bezrobocie, niepełnosprawność oraz ciężka lub długotrwała choroba, co dowodzi, że są to przewlekłe problemy i należy przyjrzeć się możliwościom ich rozwiązania.

Formy wsparcia udzielanego przez MOPS w okresie od stycznia do września 2020 r.

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano świadczenie w okresie od 1.01.2020 do 30.09.2020
pieniężna	1 044
niepieniężna	718
schronienie	23
usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze	40
specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	98

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu

W 2020 r., podobnie jak w poprzednim 2019 r., przeważała forma pomocy, z kolei najmniejszej liczbie osób udzielono wsparcia w postaci schronienia.

2.10.2 Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 r., do zadań gmin należy delegowanie asystenta rodziny do bezpośredniej

pracy z rodziną, która ma trudności na płaszczyźnie opiekuńczo-wychowawczej. Wsparcie asystenta ma na celu wdrożenie prawidłowych postaw życiowych wszystkim członkom rodziny, jej ochronę przed umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej, podniesienie umiejętności opiekuńczo - wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego, radzenia sobie z sytuacjami dnia codziennego. Pożądanym rezultatem powinno być odzyskanie kontroli nad życiem, usamodzielnienie się, a przede wszystkim spełnianie roli rodzica tak, by środowisko rodzinne było bezpieczne i sprzyjało rozwojowi dzieci. Osiągnięcie celów jest możliwe tylko przy czynnym udziale rodziny na każdym etapie podejmowanych działań. Czas pracy asystenta zależy jest od rytmu życia rodziny oraz jej potrzeb.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu w 2017 r. zatrudniał 2 asystentów rodziny, którzy obejmowali wówczas wsparciem 23 rodziny (7 z nich objęto pomocą asystenta w tymże roku), w których wychowywało się 61 dzieci. W 2018 r. zatrudnionych było 3 asystentów, mających pod opieką 22 rodziny (9 z nich objęto wsparciem w 2018 r.), w których wychowywało się 58 dzieci. Z kolei w 2019 r. tutaj Ośrodek zatrudniał 2 asystentów rodziny, którzy obejmowali wsparciem 25 rodzin (5 z nich podjęto współpracę w tymże roku), w których wychowywało się 58 dzieci. Zgodnie z zapisami ustawy jeden asystent rodziny może objąć wsparciem średnio 15 rodzin. W 2020 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu zatrudniał 2 asystentów rodziny. Do dnia 30 września 2020 r. wsparciem w tej formie zostało objętych 20 rodzin, w których wychowywało się 41 dzieci. W żadnym przypadku objęcie rodziny wsparciem asystenta nie nastąpiło na mocy postanowienia sądu.

Placówki wsparcia dziennego

Placówka wsparcia dziennego ma za zadanie współpracować z rodzicami lub opiekunami dziecka, jak również z placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Pobyt dziecka w placówce wsparcia dziennego jest dobrowolny (z wyjątkiem sytuacji, kiedy dziecko zostało skierowane tam przez sąd) i nieodpłatny. Tego typu placówki mogą być prowadzone w formie: *opiekuńczej* (koła zainteresowań, świetlice, kluby i ogniska wychowawcze) - zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań; *specjalistycznej* - organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię; *pracy podwórkowej* - realizowanej przez

wychowawcę poprzez działania animacyjne i socjoterapeutyczne. Na terenie miasta Jarosławia funkcję placówek wsparcia dziennego pełnią:

- **Stowarzyszenie "Rodzina Kolpinga", ul. 3 Maja 49 w Jarosławiu** - realizuje zadania charytatywno-społeczne na rzecz dzieci i młodzieży, osób samotnych, starszych, niepełnosprawnych oraz zadania w zakresie kulturalnym, szkoleniowym, rekreacyjno-sportowym, promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy oraz zadania inwestycyjne. Działania charytatywno-społeczne obejmują w szczególności pracę na rzecz dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, gdzie występuje alkoholizm, ubóstwo, niewydolność wychowawcza. Główne działania to: zajęcia terapeutyczne dla dzieci i młodzieży realizowane przez pedagogów, psychologa, prowadzenie zajęć w 13 sekcjach zainteresowań, działalność profilaktyczna, wychowawcza i edukacyjna w kawiarence, dożywianie dzieci i młodzieży, prowadzenie informacyjnego punktu doradczego, warsztaty dla rodziców oraz wolontariuszy, spotkania ze specjalistami, wyjazdy integracyjne dla dzieci i młodzieży razem z rodzicami, organizowanie imprez kulturalnych i sportowych, spotkań ze znanymi ludźmi, szkolenia i konferencje, organizowanie comiesięcznych spotkań personelu świetlicy. Prowadzenie świetlicy o takim zakresie działania ma na celu włączenie i uczestnictwo tych grup społecznych w różnych formach aktywności, zmierza do polepszenia ich sytuacji, wypracowuje pewną strategię niesienia pomocy dzieciom i młodzieży zagrożonych pozostawieniem na marginesie życia społecznego.
- **Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Jarosławiu** prowadzi całoroczną placówkę wsparcia dziennego typu opiekuńczo specjalistycznego – **Środowiskowe Ognisko Wychowawcze w lokalu na Osiedlu Jagiellonów 1.** Placówka działa w dni powszednie od godz 9-17 , zatrudnia kadrę pedagogiczną i wolontariuszy , którzy sprawują opiekę nad dziećmi i młodzieżą w wieku od 6 do 15 lat, mieszkańcami Jarosławia, pochodzącymi głównie z rodzin przeżywających różne problemy życiowe(niezaradność w wypełnianiu roli opiekuńczo-wychowawczej, bezrobocie, samotność w wychowaniu dzieci, choroby, niepełnosprawność, alkoholizm). Podopieczni zapisywani są przez rodziców/opiekunów lub kierowani w porozumieniu z rodzicami przez asystentów rodzin, pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych. Dzieci i młodzież otrzymuje wsparcie w pokonywaniu trudności szkolnych: pomoc w nauce, pomoc w odrabianiu zadań domowych, udzielanie wskazówek rodzicom

jak pomagać dzieciom, nadrabianie zaległości szkolnych szczególnie z matematyki i języków obcych: niemieckiego, angielskiego w formie korepetycji indywidualnych i grupowych.

Podopieczni uczestniczą w zajęciach rozwijających zainteresowania, kreatywność i samodzielność. W trakcie pobytu w placówce dzieci korzystają z zajęć na świeżym powietrzu – plac zabaw, boiska sportowe PWSTE w zajęciach sportowych i ruchowych. Prowadzone są zajęcia socjoterapeutyczne, dzięki którym dzieci rozpoznają swoje mocne i słabe strony, rozpoznają swoje emocje, uczą się o nich mówić i radzić sobie z nimi. Nabywają umiejętności rozwiązywania konfliktów bez agresji oraz umiejętności odmawiania udziału w zachowaniach ryzykownych.

Dzieci są objęte dożywianiem- codziennie otrzymują posiłek w formie podwieczorku, wodę, soki, owoce. Uczą się samodzielnie przygotowywać posiłki z zachowaniem zasad higieny i zasad zdrowego żywienia. Uczestniczą w realizacji programu profilaktycznego “Zdrowo jem” dotowanego przez Fundację Tesco. Program jest adresowany również do rodzin, które uczestniczą w ciągu roku w warsztatach kulinarnych razem z dziećmi, co buduje ich więź rodzinną ale też pozwala przenieść umiejętności i wiedzę na teren domu.

W okresie wakacji placówka oferuje dzieciom atrakcyjny wypoczynek z wyjazdami na wycieczki, wyjścia na basen i dużo zajęć sportowo ruchowych.

Rodzice dzieci otrzymują informacje o funkcjonowaniu dziecka o jego potrzebach i porady jak wspierać swoje dziecko. Mogą uczestniczyć w warsztatach z zakresu wychowania i wypełniania roli rodzicielskiej. Uczestniczą w spotkaniach „ Aktywne popołudnia dla rodzin”

Środowiskowe Ognisko Wychowawcze jest bezpiecznym miejscem na spędzanie wolnego czasu w aktywny sposób i stanowi alternatywę dla oddziaływań grup nieformalnych.

- **Stowarzyszenie Kulturalno-Wychowawcze im. Ks. Piotra Skargi w Jarosławiu, Plac ks. Piotra Skargi 2 w Jarosławiu** - realizuje swoje zadania społeczno-socjalne na rzecz dzieci i młodzieży, ich rodzin, osób niepełnosprawnych, wykonuje zadania w zakresie kulturalnym, szkoleniowym, rekreacyjno-sportowym oraz przedsięwzięcia inwestycyjne. Działania opiekuńcze, wychowawczo-edukacyjne i profilaktyczno-terapeutyczne podejmowane są dla dobra dzieci i młodzieży z rodzin ubogich, dysfunkcyjnych, niewydolnych wychowawczo, narażonych na przemoc i agresję, zagrożonych patologiami i wykluczeniem społecznym. Działania te mają na celu wspomaganie wymienionych podopiecznych tak, aby prawidłowo kształtować ich postawy psychospołeczne

oraz umożliwiać im zdobywanie pozytywnych doświadczeń życiowych, niezbędnych do swobodnego funkcjonowania społecznego. Celem placówki jest wszechstronne wychowanie i tworzenie właściwych dla prawidłowego rozwoju wychowanków warunków opiekuńczo-wychowawczych, religijnych, zdrowotnych i materialnych, a w szczególności: zapewnienie dzieciom i młodzieży opieki po zajęciach szkolnych, tworzenie warunków do nauki własnej i udzielanie pomocy w nauce oraz w pokonywaniu trudności szkolnych, rozwijanie zainteresowań i uzdolnień wychowanków i organizowanie zajęć w tym zakresie, stwarzanie optymalnych warunków do ich wszechstronnego rozwoju i kształtowania osobowości, kształtowanie nawyków kultury życia codziennego, łagodzenie niedostatków wychowawczych w rodzinie, eliminowanie zaburzeń wychowania oraz wdrażanie do pożytecznego organizowania sobie czasu wolnego poprzez wyrabianie nawyków kulturalnej rozrywki, sportu i zabawy.

- **Stowarzyszenie „Nowa Kultura”** - prowadzi całoroczną świetlicę środowiskową z programem profilaktyki alkoholowej dla dzieci i młodzieży z terenu miasta Jarosławia z rejonu Dzielnicy nr 2.
- **Parafia Rzymskokatolicka p.w. M.B. OO Dominikanów** - prowadzi działalność poprzez promocję dojrzałych postaw proabstynenckich i zdrowego stylu życia jako organizację czasu wolnego w ramach duszpasterstwa młodzieży.

Dziecko pozbawione opieki rodziny i usamodzielniane

Dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej (częściowo lub całościowo) zapewnia się opiekę, wsparcie i wychowanie w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej. Przyjęcie dziecka do rodzinnej pieczy zastępczej nie wyklucza dalszego utrzymywania więzi z jego rodziną biologiczną. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej ustaje, kiedy dziecko osiąga pełnoletność, wychowankowie mają też możliwość pozostania w rodzinie pod warunkiem kontynuowania nauki, jednak nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia.

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań, które mają na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki

opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Zadania powiatu wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wykonuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu.

Funkcja koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności troska o rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, a więc inicjowanie ich tworzenia, kwalifikowanie kandydatów do tej roli oraz wspieranie już funkcjonujących rodzin, w związku z czym istotna jest funkcja, jaką pełni koordynator rodzinnych form pieczy zastępczej. Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka objęte są pomocą pracownika Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu lub zatrudnionego tam koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, którego obowiązkiem jest przede wszystkim jest pomoc w realizacji ich zadań poprzez koordynowanie działań związanych z opieką nad dziećmi. W 2017 r. pod opieką 5 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej znajdowało się 44 rodziny zastępcze z terenu Miasta Jarosławia. W 2018 i 2019 r. zatrudnionych było 4 koordynatorów pieczy zastępczej, którzy mieli pod opieką po 34 rodziny zastępcze z terenu miasta w każdym roku. Na dzień 30.09.2020 r. 4 koordynatorów pieczy zastępczej wspierało 33 rodziny zastępcze z Jarosławia.

Na terenie miasta Jarosławia od 2017 r. do 30.09.2020 r. nie odnotowano istnienia ani jednego rodzinnego domu dziecka.

Pozostałe zadania

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu pełni funkcje administracyjne polegające na zabezpieczeniu środków finansowych niezbędnych do funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej, zatem prowadzone są postępowania administracyjne dotyczące przyznania świadczeń i dodatków dla rodzin zastępczych.

Do kompetencji tut. Ośrodka należy też koordynacja działań związanych z zawieraniem porozumień i rozliczeń z innymi powiatami odnośnie umieszczonych dzieci z Jarosławia, przebywających na terenie innych powiatów, jak i innych powiatów. Dane na

temat typów rodzin zastępczych funkcjonujących w mieście Jarosławiu oraz dzieci w nich przebywających przedstawiają poniższe tabele.

Rodziny zastępcze i dzieci w nich przebywające w 2017 r.

Rodzaj rodziny zastępczej	Liczba rodzin	Liczba dzieci
2017 rok		
Spokrewniona	28	41
Niezawodowa	14	15
Rodziny zawodowe ogółem , w tym:	2	5
zawodowa	2	5
zawodowa specjalistyczna	0	0
zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	0	0
Rodzinne Domy Dziecka	0	0
Ogółem	44	61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

Rodziny zastępcze i dzieci w nich przebywające w 2018 r.

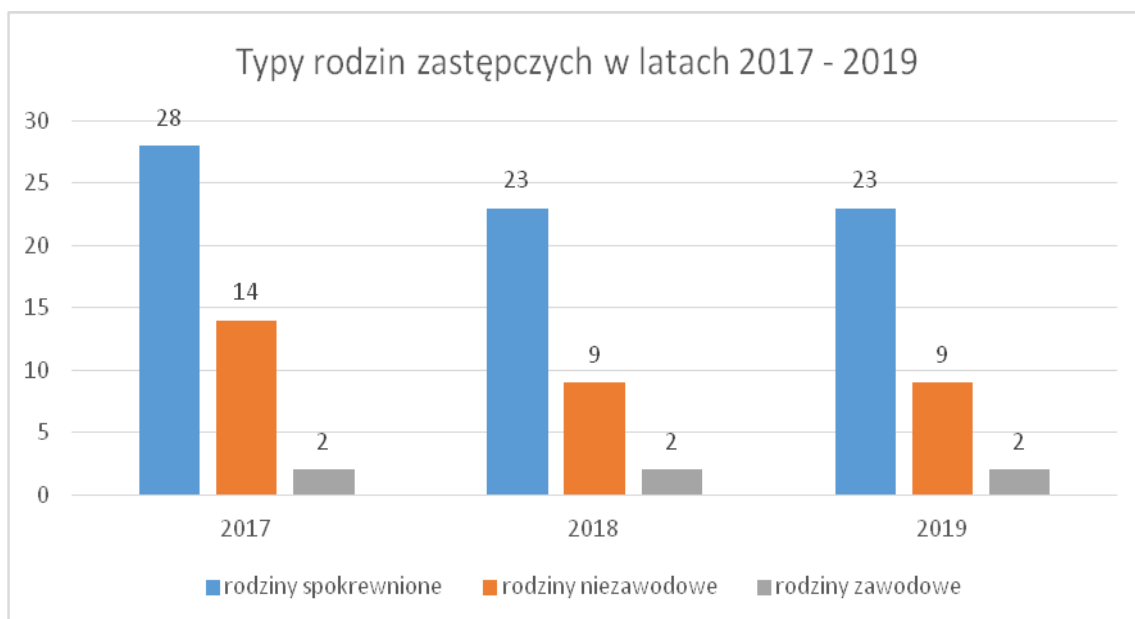
Rodzaj rodziny zastępczej	Liczba rodzin	Liczba dzieci
2018 rok		
Spokrewniona	23	32
Niezawodowa	9	11
Rodziny zawodowe ogółem , w tym:	2	7
zawodowa	2	7
zawodowa specjalistyczna	0	0
zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	0	0
Rodzinne Domy Dziecka	0	0
Ogółem	34	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

Rodziny zastępcze i dzieci w nich przebywające w 2019 r.

Rodzaj rodziny zastępczej	Liczba rodzin	Liczba dzieci
2019 rok		
Spokrewniona	23	30
Niezawodowa	9	11
Rodziny zawodowe ogółem , w tym:	2	7
zawodowa	2	7
zawodowa specjalistyczna	0	0
zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	0	0
Rodzinne Domy Dziecka	0	0
Ogółem	34	49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

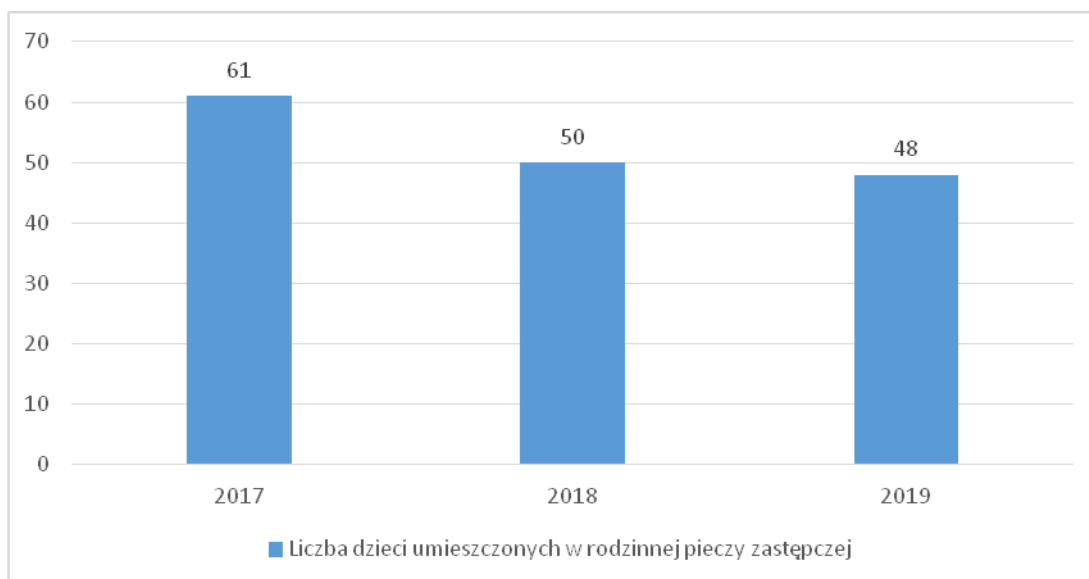

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

W latach 2017 - 2019 utrzymywała się przewaga rodzin zastępczych spokrewnionych nad rodzinami niezawodowymi i zawodowymi. Rodziny spokrewnione stanowiły w 2017 r. 63,64% ogółu rodzin zastępczych, w 2018 i 2019 r. - 67,65%, podczas gdy rodziny niezawodowe w 2017 r. stanowiły 31,82%, a w 2018 i 2019 r. - 26,47%. Z kolei rodziny zawodowe w 2017 r. stanowiły jedynie 4,55% ogółu rodzin zastępczych, w 2018 i 2019 r. - 5,88%. Od 2017 r. do 30 września 2020 r. nie odnotowano istnienia na terenie miasta Jarosławia rodzin zawodowych specjalistycznych, zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego ani rodzinnych domów dziecka. W 2020 r. (do dnia 30 września) 32 dzieci zostało umieszczonych w 24 rodzinach spokrewnionych, funkcjonowało 7 rodzin zastępczych niezawodowych i 2 niezawodowe.

Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych kształtuje się na podobnym poziomie na przełomie lat 2017 - 2019 z tendencją malejącą (poniższy wykres). Największy napływ dzieci wystąpił w 2017 r. W rodzinnej pieczy zastępczej przebywało wtedy w ciągu roku 61 wychowanków. Na umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej największy wpływ ma niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodziców i ich uzależnienia.

Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

Pandemia COVID-19 nie spowodowała zwiększenia liczby dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej. W okresie od 1 stycznia do 30 września 2020 r. w rodzinnej pieczy zastępczej było 49 dzieci.

Pełnoletni wychowankowie mają możliwość pozostania w dotychczasowej rodzinie zastępczej pod warunkiem kontynuowania nauki. W 2017 r. w rodzinach przebywało 20 pełnoletnich wychowanków, w 2018 r. było ich 15, w 2019 r. - 19, z kolei w 2020 r. (do 30 września) - 16.

Instytucjonalna piecza zastępcza

W przypadku braku możliwości znalezienia rodziny zastępczej, dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej (częściowo lub całkowicie) umieszczone zostaje w placówce opiekuńczo-wychowawczej, która gwarantuje mu całodobową, ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie oraz zaspokojenie jego niezbędnych potrzeb bytowych i rozwojowych (społecznych, religijnych, emocjonalnych), jak również zapewnia kształcenie i możliwość skorzystania ze świadczeń zdrowotnych. Pobyt dziecka w placówce jest przejściowy i powinien trwać do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

Głównymi powodami umieszczania dzieci w placówkach są: niewydolność wychowawcza rodziców, nierealizowanie obowiązku szkolnego, zagrożenia ze strony środowiska, alkoholizm opiekunów, kontakt ze środkami psychoaktywnymi, przemoc. Na terenie powiatu jarosławskiego instytucjonalną pieczę zastępczą zapewniają:

- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Dom pod Lipami w Radymnie- jest placówką typu socjalizacyjnego, przeznaczoną dla 14 dzieci w wieku od 10 do 25 lat (pod warunkiem kontynuowania nauki). Jednostka nadzorowana jest przez Starostę Jarosławskiego działającego przy pomocy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu;
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Lipowy Zakątek w Radymnie- jest placówką typu socjalizacyjnego i interwencyjnego, przeznaczoną dla 14 osób w wieku od 10 do 25 roku życia (pod warunkiem kontynuowania nauki);
- Regionalna Placówka Opiekuńczo-Terapeutyczna Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP NP. w Jarosławiu- jest jedną z dwóch placówek tego typu prowadzonych na terenie województwa podkarpackiego. Placówka działa od 1 września 2017 r. i od początku administrowana jest przez Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej - Prowincja Przemyska. Placówka przeznaczona jest dla 20 dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagający stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz rodzinnego w latach 2017 – 2019 oraz w roku 2020 (do 30 września)

Typ placówki	Liczba dzieci w placówkach w 2017 r.	Liczba dzieci w placówkach w 2018 r.	Liczba dzieci w placówkach w 2019 r.	Liczba dzieci w placówkach w 2020 r. (do 30 września)
Placówka opiek. wych. Typu rodzinnego	0	0	0	0
Placówka opiek.-wych. typu interwencyjnego	0	0	0	0
Placówka opiek.-wych. typu socjalizacyjnego	11	14	13	9
Ogółem	11	14	13	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

Usamodzielnieni wychowankowie

Osoby, które osiągnęły 18 rok życia w rodzinie zastępczej, a także pełnoletnie opuszczające placówkę opiekuńczo-wychowawczą, dom pomocy społecznej, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny

ośrodek wychowawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii, mogą liczyć na pomoc, która ma umożliwić im usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem. Wychowankowie mogą uzyskać pomoc w formie poradnictwa, wsparcia socjalnego, a także pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, zagospodarowanie i usamodzielnienie. Warunkiem otrzymania pomocy jest realizacja indywidualnych programów usamodzielnienia. W 2017 r. PCPR w Jarosławiu wypłacił 10 wychowankom, którzy opuścili pieczę zastępczą i 4 wychowankom, którzy opuścili młodzieżowe ośrodki wychowawcze świadczenia na kontynuowanie nauki. W 2018 r. świadczenia na kontynuowanie nauki wypłacono 8 wychowankom, którzy opuścili pieczę zastępczą i 2 wychowankom, którzy opuścili młodzieżowe ośrodki wychowawcze. Z kolei w 2019 r. świadczenia te wypłacone zostały 5 wychowankom, którzy opuścili pieczę zastępczą i 3 wychowankom, którzy opuścili młodzieżowe ośrodki wychowawcze. Z pomocy na usamodzielnienie skorzystały w 2017 r. 3 osoby, w 2018 r. i 2019 r. - 1 osoba, natomiast z pomocy na zagospodarowanie w 2017 r. skorzystały 3 osoby, w 2018 i 2019 r. - 1 osoba. Od 2017 r. do 30 września 2020 r. z pomocy w formie dopłaty do wynajmowanych pokoi i w formie pobytu w mieszkaniu chronionym nie skorzystała ani jedna osoba.

Pełnoletni wychowankowie w większości przypadków nie są gotowi na samodzielnie funkcjonowanie w środowisku mając wsparcie i pomoc ze strony rodziny zastępczej. Istotnym problemem jest brak miejsca, do którego mogą oni wrócić - nie mają własnego mieszkania i trudno jest im się odnaleźć w nowej rzeczywistości, a na wsparcie ze strony biologicznej rodziny nie mogą liczyć. Osoby mieszkające w Jarosławiu, a nie posiadające własnego mieszkania po opuszczeniu placówki lub rodziny zastępczej mogą złożyć wniosek o przydział mieszkania komunalnego z zasobów gminy, jednak czas oczekiwania na takie mieszkanie jest długi.

2.10.3 Infrastruktura socjalna w mieście

Pomoc społeczna polega m.in. na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Składają się na nią zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. Ze względu na rosnącą liczbę osób niepełnosprawnych i będących w wieku poprodukcyjnym, rośnie także zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, które są na bieżąco realizowane i zabezpieczone.

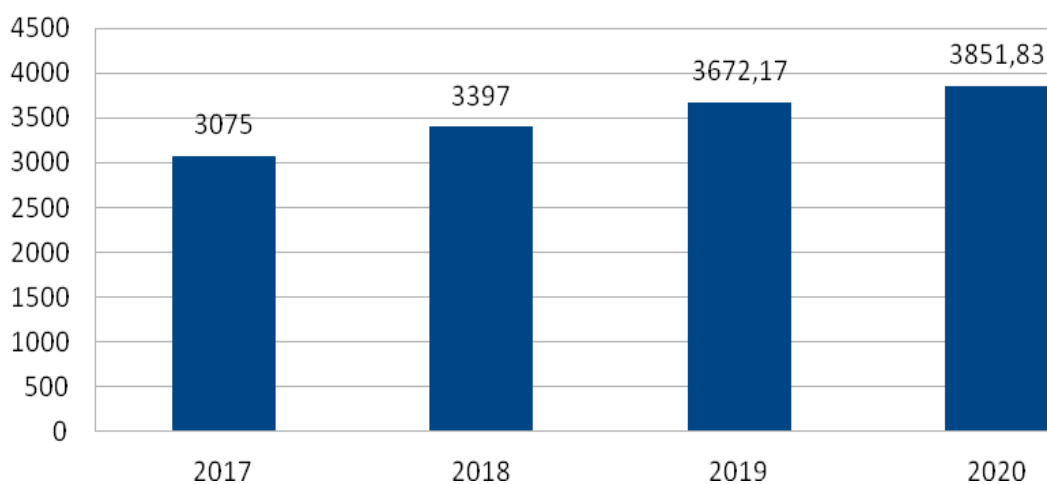
W przypadku braku możliwości zapewnienia opieki w miejscu zamieszkania przez rodzinę i gminę, osoby wymagające stałej, całodobowej opieki kierowane są do domów

pomocy społecznej. Domy pomocy społecznej zapewniają całodobową opiekę oraz zaspokajają niezbędne potrzeby bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu. Przeznaczone są dla osób wymagających opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności. Forma i zakres pomocy wynika z indywidualnych potrzeb mieszkańców, z uwzględnieniem świadczeń z tytułu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego. Domy pomocy społecznej, w zależności od tego dla kogo są przeznaczone, dzielą się na domy dla osób w podeszłym wieku, osób przewlekle somatycznie chorych, osób przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie i osób niepełnosprawnych fizycznie.

Na terenie miasta Jarosławia funkcjonuje jeden Dom Pomocy Społecznej, zlokalizowany przy Placu Mickiewicza 4, przeznaczony dla osób przewlekle psychicznie chorych. Istotnym atutem jest położenie placówki w centrum miasta, co ułatwia jego mieszkańcom dostęp do środków komunikacji i instytucji kulturalnych, sportowych i centrów usługowo-handlowych, a co za tym idzie ściślejszą więź ze środowiskiem.

Do 30 września 2020 r. w Domu Pomocy Społecznej w Jarosławiu przebywało 56 osób, skierowanych tam decyzją tut. Ośrodka. W 2017 r. średni koszt utrzymania jednego mieszkańca w/w DPS wynosił 3075 zł, w 2018 r. - 3397 zł, a w 2019 r. było to 3572,17 zł. W 2020 r. koszt ten kształtował się na poziomie 3851,83 zł.

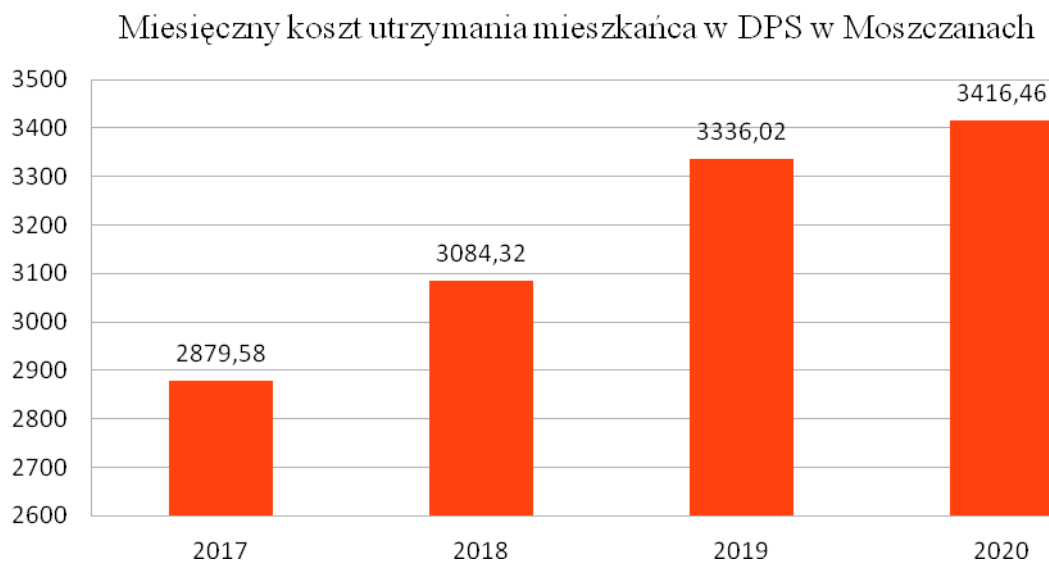
Miesięczny koszt utrzymania mieszkańca DPS w Jarosławiu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu

Poza jarosławskim Domem Pomocy Społecznej na terenie powiatu funkcjonują 3 inne DPS-y - w Moszczanach, Sońnicy i Wysocku.

Dom Pomocy Społecznej w Moszczanach istnieje od 1951 r. i zlokalizowany jest w odległości 15 km od Jarosławia. Jest to miejsce stałego pobytu dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie. Miesięczny koszt utrzymania jednej osoby w 2017 r. wynosił 2879,58 zł, w 2018 r. - 3084,32 zł, w 2019 r. był to koszt rzędu 3336,02 zł, natomiast

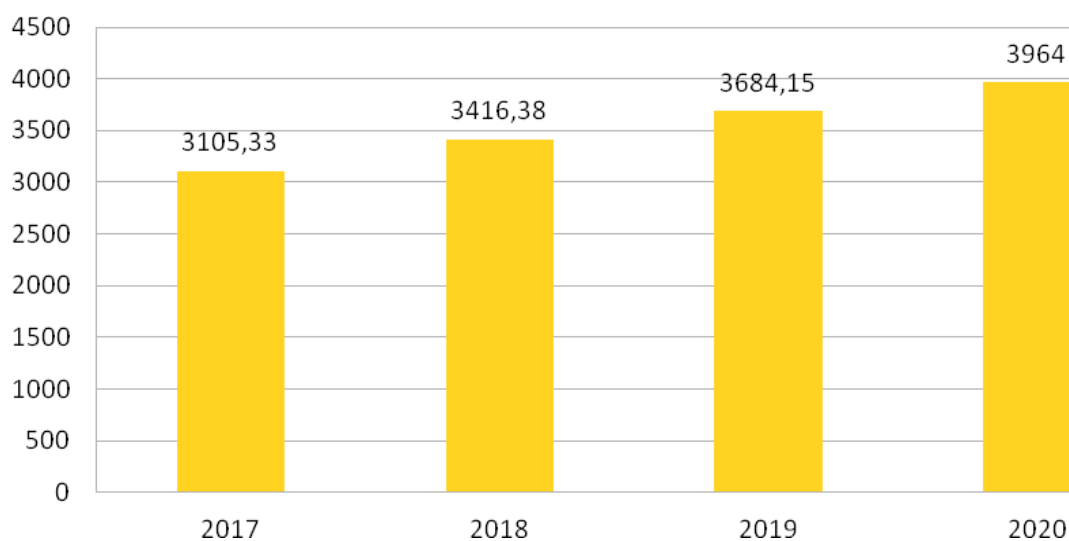

w 2020 r. - 3416,46 zł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu

Dom Pomocy Społecznej w Sośnicy istnieje od 1950 r. i jest placówką oferującą pomoc osobom przewlekle chorym psychicznie. Zapewnia całodobową opiekę w zakresie potrzeb bytowych, rehabilitacyjnych, leczniczych i społecznych. DPS dysponuje 100 statutowymi miejscami spełniającymi wszystkie ustawowe standardy, wyposażone w niezbędne udogodnienia mające wpływ na warunki życia i funkcjonowanie mieszkańców, o których dobre samopoczucie i zdrowie dba wykwalifikowany personel. W 2017 r. miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w Domu Pomocy Społecznej w Sośnicy wynosił 3105,33 zł, w 2018 r. – 3416,38 zł, a w 2019 r. wynosił 3684,15 zł, z kolei w 2020 r. koszt ten wynosił 3964 zł.

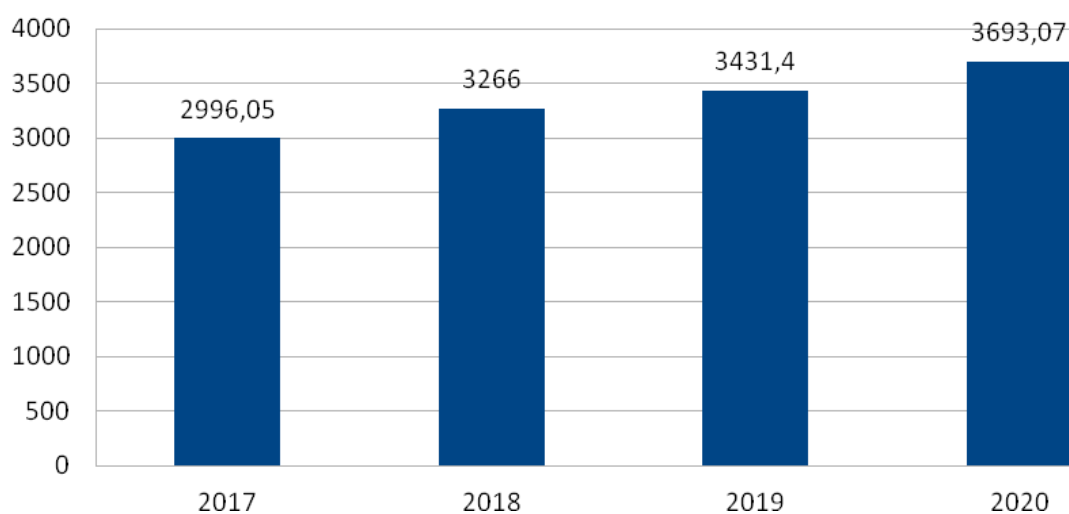
Miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w DPS w Sosnicy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu

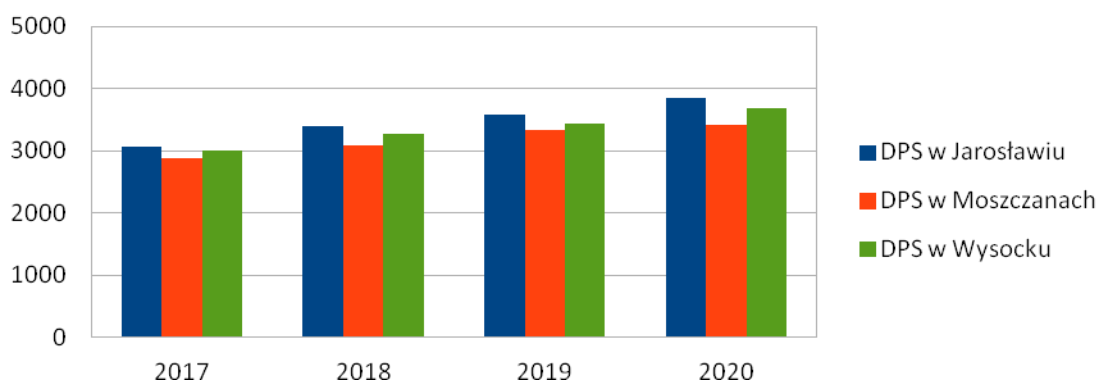
Dom Pomocy Społecznej w Wysocku znajduje się w gminie Laszki i umiejscowiony jest w zabytkowym pałacu rodziny Zamoyskich. Dom funkcjonuje od 1961 r., schronienie znalazły tutaj osoby starsze, niepełnosprawne fizycznie i umysłowo, opuszczone i pozbawione opieki. Obecnie Dom Pomocy Społecznej w Wysocku przeznaczony jest dla 80 osób, w tym 50 miejsc dla przewlekle somatycznie chorych i 30 miejsc dla osób w podeszłym wieku. W 2017 r. miesięczny koszt utrzymania mieszkańca wynosił 2996,05 zł, w 2018 r. - 3266 zł, a w 2019 r. był to koszt rzędu 3431,40 zł. W 2020 r. koszt ten wynosił 3693,07 zł.

Miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w DPS w Wysocku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu

Miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w DPS w latach 2017 - 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu

Miesięczny koszt utrzymania jednego mieszkańca w każdym z Domów Pomocy Społecznej, funkcjonujących na terenie powiatu jarosławskiego rośnie z roku na rok. Dane wskazują, że niewiele osób kierowanych do DPS jest w stanie pokryć w całości koszty związane z pobytem w nim, a wysoki i ciągle rosnący koszt utrzymania generuje coraz wyższą opłatę ze strony gminy. Zjawisko starzejącego się społeczeństwa będzie motywowało popyt na miejsca w Domach Pomocy Społecznej, a co za tym idzie wzrost kosztów gminy, która będzie zmuszona do ponoszenia odpłatności za mieszkańców, niemogących samodzielnie lub przy wsparciu rodziny udźwignąć tego typu zobowiązania.

Na terenie miasta Jarosławia Burmistrz Waldemar Paluch realizując politykę senioralną powołał dwa dzienne ośrodki wsparcia dla seniorów - Dzienny Dom "Senior+" przy ulicy Dolnoleżajskiej 16 oraz Klub "Senior+" przy ulicy 3-go Maja 48, a 1 stycznia 2021 roku działalność rozpoczną nowo powstałe dwie placówki Dzienny Dom i Klub „Senior+”. Dzienny Dom zlokalizowany na Placu Mickiewicza 18, natomiast Klub na os. Jagiellonów 1. W najbliższych latach planowane jest powstanie kolejnych takich ośrodków.

Uczestnicy placówek "Senior+" korzystają z szerokiej oferty aktywności, w szczególności z zajęć ruchowych, sportowo - rekreacyjnych, edukacyjnych, kulturalno-oświatowych, terapii zajęciowej, treningów kulinarnych oraz działań o charakterze prozdrowotnym.

O przyjęcie do placówek mogą ubiegać się osoby, które są nieaktywne zawodowo, ukończyły 60 rok życia i są mieszkańcami Miasta Jarosławia. Zadanie współfinansowane jest ze środków MRPiPS w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020.

W Jarosławiu funkcjonuje ponadto Środowiskowy Dom Samopomocy, który jest ośrodkiem wsparcia dla młodzieży i osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną

powyżej 18 roku życia. Jest on prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Jarosławiu, na zlecenie gminy miejskiej Jarosław. Zadaniem Środowiskowego Domu Samopomocy jest wspieranie osób niepełnosprawnych intelektualnie w celu poprawienia jakości życia i integracji społecznej.

Na podstawie aktualnie obowiązującej ustawy o pomocy społecznej, MOPS wydaje decyzję o skierowaniu oraz odpłatności uczestnika zgodnie z terytorialną właściwością, natomiast w całości środki finansowe przekazywane są z budżetu Wojewody.

W 2017 i 2018 r. do ŚDS-u skierowanych zostało po 49 uczestników,. W 2019 r. wydano 56 decyzji kierujących. Do 30 czerwca 2020 r. z miejskiego ŚDS korzystało 56 uczestników. Wymienione dane wskazują na duże zainteresowanie tego typu formą wsparcia dla młodzieży i osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną.

2.10.4 Problemy osób opuszczających zakłady karne i osób bezdomnych

2.10.4.1 Pomoc dla osób opuszczających zakłady karne

Osoby opuszczające zakłady karne narażone są na ostracyzm społeczny, którego elementem jest negatywny stereotyp człowieka, od którego należy się zdystansować, ponieważ nie jest godny zaufania. Otoczenie byłego skazańca nie dostrzega podejmowanych przez niego prób powrotu do normalnego życia, a kiedy one się nie udają, następuje dalsze napiętnowanie. Tego typu zachowania społeczne uniemożliwiają im włączenie się do życia w społeczeństwie, co nierzadko skutkuje zagrożeniem wykluczenia społecznego. Formą pomocy dla osób opuszczających zakłady karne, mających problem w dostosowaniu się do życia jest praca socjalna, która skupia się na umożliwieniu byłemu więźniowi nabycia umiejętności życia w nowych dla niego warunkach. Pracownik socjalny może w tym przypadku wypełnić druki, wnioski w celu przedłożenia innym organom, nawiązać kontakt z potencjalnymi pracodawcami, wesprzeć klienta w staraniach o przyznanie mieszkania socjalnego itp.

W Jarosławiu dostępne są dwa punkty bezpłatnej pomocy prawnej (radców prawnych, adwokata i mediatora) w budynku Starostwa Powiatowego w Jarosławiu przy ul. Jana Pawła II 17. Osoba po opuszczeniu zakładu karnego może skorzystać również z pomocy finansowej, na przykład w formie zasiłku okresowego lub celowego. W Jarosławiu pomoc na rzecz tych osób świadczy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu. W 2017 r. odnotowano

9 zgłoszeń, w których jako przyczynę podano trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego, w 2018 i 2019 r. było ich 10, a do 30 września 2020 r. odnotowano również 10 takich przypadków.

2.10.4.2 Pomoc dla osób bezdomnych

Bezdomność to problem społeczny, który charakteryzuje brak miejsca zamieszkania. Jego skala warunkowana jest poziomem ruchliwości społecznej i zmianami demograficznymi, recesją gospodarczą, skalą bezrobocia i ubóstwa, wzrostem cen mieszkań i kryzysem polityki mieszkaniowej. Do głównych przyczyn bezdomności należą: likwidacja zakładów pracy, brak miejsc w zakładach opiekuńczych i domach pomocy społecznej, opuszczenie domu dziecka, brak ośrodków dla nosicieli wirusa HIV, eksmisja, alkoholizm, przestępczość, odrzucenie przez najbliższych, rozwód, przemoc w rodzinie lub świadomy wybór innego sposobu życia i odrzucenie powszechnie uznawanego systemu wartości. Osobami bezdomnymi najczęściej stają się osoby w podeszłym wieku, samotne matki, rodziny pełne, jednak nieposiadające środków finansowych na opłacenie mieszkania oraz osoby, które opuściły zakłady karne.

Według ustawy o pomocy społecznej pomoc bezdomnym należy do zadań własnych gminy i może mieć ona formę udzielenia schronienia, posiłku, ubrania, zasiłku celowego na leczenie lub inne wskazane potrzeby. Gminy mogą zlecać wykonywanie tych zadań organizacjom pozarządowym. Pomoc osobom bezdomnym w Jarosławiu świadczy m.in. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W roku 2017 liczba osób objętych wsparciem Ośrodka z powodu bezdomności wynosiła 20, w 2018 r. - 22, a w 2019 r. - 29. Zapewnieniem całodziennego pobytu wraz z noclegiem osobom bezdomnym znajdującym się na terenie miasta Jarosławia zajmuje się Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło w Jarosławiu (schronisko dla bezdomnych kobiet przy ul. Jasnej 4) oraz Fundacja Pomocy Młodzieży im. Jana Pawła II „Wzrastanie” w Jarosławiu (schronisko dla bezdomnych mężczyzn przy ul. Sanowej 22), które współpracują z MOPS w Jarosławiu na podstawie corocznie zawieranej umowy. Mieszkańcami wymienionych placówek są często osoby samotne, starsze, niepełnosprawne, po zerwaniu więzi rodzinnych oraz niezdolne do samodzielnego życia.

2.10.5 Realizowane projekty i programy

Znaczącą rolę w działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu odgrywa realizacja projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, poprzez które oferowane wsparcie ustawowe mogło zostać poszerzone o dodatkowe działania na rzecz osób wykluczonych społecznie lub nim zagrożonych. Poza środkami z Unii Europejskiej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu korzysta z możliwości dofinansowań na projekty socjalne, kierowane do grup z danego obszaru problemowego.

W latach 2017-2018 ważnym elementem wsparcia finansowego osób i rodzin w środowisku lokalnym był rządowy program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020”, który od 2014 r. realizowany jest w oparciu Uchwałę Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020” oraz Uchwałę Nr 684/LXI/2014 Rady Miasta Jarosławia z dnia 12 stycznia 2014 r. w sprawie przystąpienia Gminy Miejskiej Jarosław do programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020” oraz podwyższenia kryterium dochodowego, uprawniającego do przyznania nieodpłatnie pomocy w zakresie dożywiania dla osób objętych w/w programem.

Celem programu jest wsparcie gmin w wypełnieniu zadań własnych w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia osobom posiłku jego pozbawianym. Pomoc realizowano w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności lub świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Pomocą w zakresie dożywiania objęte były w szczególności dzieci i młodzież realizujące obowiązek przedszkolny i szkolny oraz osoby dorosłe, w szczególności chore, samotne, niepełnosprawne, w podeszłym wieku, bezdomne.

Karta Dużej Rodziny stanowi jedno z rozwiązań polityki rodzinnej państwa. Program adresowany jest do rodzin wielodzietnych, jak również stanowiących rodzinną pieczę zastępczą oraz Rodzinnych Domów Dziecka z Jarosławia, bez względu na wysokość osiąganych dochodów, mających na utrzymaniu troje i więcej dzieci w wieku do 18 roku życia lub do 25 roku życia w przypadku, gdy dzieci uczą się lub studiują. Rodziny mają możliwość korzystania z ulg, zniżek i zwolnień z opłat za korzystanie z wybranych usług czy zakupu towarów u włączonych w realizację programu partnerów.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu realizuje zadania związane z wydawaniem Jarosławskiej Karty Dużej Rodziny (od 1 czerwca 2014 r.), a od 16 czerwca

2014 r. mieszkańcy miasta Jarosławia mogą się ubiegać o wydanie ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny.

Jarosławska Karta Dużej Rodziny została przyjęta w marcu 2014 r. Uchwałą Rady Miasta nr 706/LXIII/2014 z dnia 24 marca 2014 r., wprowadzającą program na terenie miasta Jarosławia. Celem programu jest m. in.: promowanie modelu dużej rodziny, wzmocnienie kondycji finansowej rodzin wielodzietnych i rodzin zastępczych, wspieranie dużej rodziny w realizacji zdolności, umiejętności i zainteresowań jej członków. Powyższe cele realizowane są poprzez zwiększenie dostępu do usług oświatowych, dóbr kultury, sportu i rekreacji, świadczeń opiekuńczych realizowanych w żłobkach publicznych, a także dopłaty w zakresie biletów miesięcznych MZK oraz w zakresie dopłaty za odbiór odpadów komunalnych. W Program angażują się obok instytucji publicznych podmioty komercyjne nie związane strukturalnie ani kapitałowo z samorządem miasta.

Partnerzy Programu oferują zniżki, ulgi i świadczenia, takie jak np.:

- nieodpłatne świadczenia publicznych przedszkoli w czasie przekraczającym realizację podstawy programowej dla dziecka;
- bezpłatny pobyt dziecka w publicznym żłobku (oddziale żłobkowym) do 10 godzin dziennie;
- bilety za 1 zł na obiekty MOSiR (kryta pływalnia, pływalnia sezonowa i lodowisko) dla dzieci i ich rodziców/opiekunów prawnych;
- opłaty stałe (miesięczne lub roczne) w wysokości 1 zł za uczestnictwo w zajęciach dla dzieci i młodzieży w zakresie kultury, oświaty, kół zainteresowań itp., realizowane przez jednostki organizacyjne Miasta;
- dopłata do biletów miesięcznych MZK dla rodziców i opiekunów prawnych w wysokości do 50% ceny biletu.
- zniżki na zakupy artykułów przemysłowych, na usługi itp.

Liczba wydanych Jarosławskich Kart Dużej Rodziny (narastająco)

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób
2017	549	2840
2018	592	3051
2019	648	3334
2020 (do września 2020)	684	3505

Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny przysługuje rodzinom z przynajmniej trójką dzieci, niezależnie od dochodu. Karta wydawana jest bezpłatnie, każdemu członkowi rodziny. Rodzice mogą korzystać z Karty dożywotnio, dzieci do 18 r. życia lub do ukończenia nauki, nie dłużej niż do 25 roku życia. Wniosek o przyznanie Karty składa się w gminie odpowiadającej miejscu zamieszkania. Od 1 stycznia 2018 r. istnieje możliwość przyznawania karty elektronicznej, która ma formę aplikacji na smartfony. Aplikacja posiada kilka funkcji, np. posiadanie na jednym smartfonie kart swoich dzieci oraz małżonka, wyszukiwanie partnerów KDR wg kategorii czy lokalizacji, dodawanie listy partnerów do listy „ulubionych”. Aplikacja pozwala również na informowanie członków rodzin o aktualnych zniżkach i nowych partnerach oraz informuje o konieczności złożenia nowego wniosku.

Karta Dużej Rodziny oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień - jej posiadacze mogą korzystać z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju. Zniżki mogą oferować nie tylko instytucje publiczne, ale również przedsiębiorcy prywatni. Dzięki karcie osoby z rodzin wielodzietnych mogą korzystać m.in. z ustawowych zniżek na przejazdy kolejowe, zniżek w opłatach paszportowych, a także darmowych wstępów do parków narodowych, muzeów i innych dóbr kultury.

W związku ze zmianą ustawy o Karcie Dużej Rodziny od 1.01.2019 r., prawo do posiadania KDR przysługuje rodzicom, którzy mieli na utrzymaniu kiedykolwiek co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek.

Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny (narastająco)

Rok	Liczna rodzin	Liczba osób
2017	472	2433
2018	511	2636
2019	1414	4431
2020 (do września 2020)	1840	5223

Istnieją potrzeby podopiecznych tut. Ośrodka, które nie mogą być zaspokojone przy wykorzystaniu katalogu świadczeń ujętego w ustawie o pomocy społecznej, dlatego podejmowane są działania w zakresie zapobiegania wykluczeniu, które mają na celu

zmniejszenie dysproporcji w życiu społecznym osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. MOPS realizuje na rzecz potrzebujących wykraczające poza standardowe dla pomocy społecznej działania oraz prowadzi w ciągu roku szereg akcji, które mają na celu pozyskanie od darczyńców dodatkowych środków na te cele.

W latach 2017-2019 tut. Ośrodek przystępował do konkursu ogłoszonego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pt. „Program Asystent rodziny koordynator pieczy zastępczej na rok 2017”. Założeniem programu jest stymulowanie podejmowanych przez samorządy terytorialne działań, które będą służyły wspieraniu rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, w celu zatrzymania w rodzinie dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej lub jak najszybszy ich powrót do rodziny biologicznej, poprzez rozwój sieci asystentów rodziny zatrudnionych w gminach.

Oprócz tego, w 2017 r. MOPS w Jarosławiu aplikował o środki w ramach konkursu ogłoszonego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach:

- Programu Osłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” w zakresie priorytetu III Udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą. W edycji 2016 projekt zyskał najwyższą liczbę punktów i znalazł się wśród najlepszych w kraju, jednocześnie został objęty patronatem honorowym Ministra Sprawiedliwości RP;

W latach 2017-2019 MOPS realizował także programy mające na celu pomoc osobom/rodzinom w przezwyciężeniu trudnej sytuacji życiowej, takie jak:

- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2020, realizujący ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Program jest skierowany do różnego rodzaju służb społecznych, instytucji, organizacji pozarządowych, a także do lokalnej społeczności oraz do wszystkich tych, którzy na co dzień są świadkami przemocy, doznają przemocy lub też ją stosują. Program ma charakter profilaktyczny i edukacyjny;
- Program wspierania rodziny dla Gminy Miejskiej Jarosław na lata 2016-2018 oraz Program wspierania rodziny dla Gminy Miejskiej Jarosław na lata 2019-2021, opracowany w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Adresowany był do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz do przedstawicieli służb i instytucji pracujących na rzecz dziecka i rodziny;

- Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa na lata 2014-2020 /PO PŻ/, realizowany w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. Pomoc w ramach programu skierowana jest do osób, które z powodu niskich dochodów nie są w stanie zapewnić sobie odpowiedniego posiłku. Wsparcie trafia do osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, spełniających przesłanki wskazane w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, których dochód nie przekracza odpowiedniego kryterium dochodowego uprawniającego do skorzystania z pomocy.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej włączał się w organizację akcji charytatywnych, takich jak:

- ”Wspólnie przeciwko przemocy” - pracownicy tut. Ośrodka uczestniczyli w projekcie socjalnym realizowanym przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jarosławiu wraz ze studentami III roku pracy socjalnej z PWSTE im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu. Celem projektu było podwyższenie kompetencji rodzicielskich wśród rodzin zagrożonych oraz dotkniętych przemocą, a także wzmocnienie więzi rodzinnych jako czynnika chroniącego przed uzależnieniami, marginalizacją i wykluczeniem społecznym, promowanie zdrowego stylu życia w rodzinie i modelowania prawidłowych wzorców, przywrócenie równowagi w rodzinie, a także uświadomienie rodzicom, opiekunom i dzieciom ich ról społecznych oraz podjęcie obowiązków, które z nich wynikają. W projekcie zostały wyodrębnione 3 grupy wiekowe: dzieci w wieku od 3 do 8 lat, młodzież szkolna w wieku od 9 do 14 lat oraz dorośli rodzice i opiekunowie. W ramach działań w/w projektu dzieci wzięły udział w Bajkoterapii, młodzież szkolna w warsztatach z elementami psychoedukacji, a dorośli uczestniczyli w warsztatach z elementami psychoterapii.
- „Akcja Zima” - akcja organizowana z myślą o osobach bezdomnych o charakterze prewencyjnym. Polega na monitorowaniu miejsc przebywania osób bezdomnych w miesiącach zimowych. W ten sposób przeciwdziałano negatywnym skutkom przebywania osób w niskich temperaturach, identyfikuje się miejsca potencjalnego zagrożenia pożarem oraz miejsca zaczeradzenia się osób w nich przebywających. Adresatami tego projektu są nie tylko osoby bezdomne, przebywające na terenach kolejowych, na klatkach schodowych, piwnicach, strychach, w pomieszczeniach

niemieszkalnych tj. w pustostanach, altanach działkowych, kanałach ciepłowniczych, ale także osoby samotne, nieposiadające żadnego źródła dochodu i niemogące zapewnić sobie opału na zimę.

Od 1 stycznia 2018 r. MOPS w Jarosławiu realizuje także Jarosławską Kartę Seniora. Program Jarosławska Karta Seniora realizowany jest na terenie miasta Jarosławia od 1 stycznia 2018r. Program ten został przyjęty Uchwałą Rady Miasta Jarosławia nr 607/LVI/2017 z dnia 23 października 2017r. w sprawie przyjęcia Programu Jarosławskiej Karty Seniora. Program skierowany jest do Seniorów powyżej 60 roku życia, zamieszkałych na terenie Gminy Miejskiej Jarosław. Celem Programu jest w szczególności:

- wspieranie i wzmacnianie potencjału seniorów oraz aktywizowanie ich poprzez uczestnictwo w życiu społecznym,
- wspieranie aktywności seniorów umożliwiając im starzenie się w zdrowiu, przy zachowaniu samodzielności, niezależności i satysfakcji z życia,
- ułatwianie seniorom dostępu do kultury, sportu i rozrywki,
- stwarzanie warunków sprzyjających zaangażowaniu seniorów w życie społeczno-gospodarcze.

Cele programu realizowane są poprzez wdrożenie systemu ulg i zniżek beneficjentom programu przez instytucje kultury, sportu i rekreacji miasta Jarosławia oraz inne instytucje publiczne i podmioty gospodarcze biorące udział w programie. Jarosławska Karta Seniora jest wydawana bezpłatnie i bezterminowo.

Od wejścia w życie programu Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu zapewnia obsługę administracyjną programu. Jarosławska Karta Seniora wydawana jest w Dziale Świadczeń Rodzinnych Ośrodka na podstawie prawidłowo złożonego wniosku. Przed wydaniem Karty wnioski podlega weryfikacji pod względem zgodności warunków określonych w uchwale tj. zamieszkiwanie na terenie Gminy Miejskiej Jarosław, wiek wnioskodawcy.

W 2018 r. wydano 660 Jarosławskich Kart Seniora, w 2019 r. wydano 1050 Kart, natomiast w 2020 r. – 1285 Kart.

W 2018 r. jednym z sześciu ośrodków z całego województwa zakwalifikowanych do realizacji projektu „Moja szansa na sukces”, realizowanego w ramach Działania 8.2 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym prowadzona przez ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy społecznej, był Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu. Głównym celem projektu było zwiększenie samodzielności

życiowej beneficjentów oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Projekt przyczynił się do realizacji celu społecznego poprzez poprawę ich zdolności do zatrudnienia. Aktywizacją zostało objętych 18 osób, w tym 8 osób niepełnosprawnych uprawnionych do pobierania zasiłku stałego. W efekcie 56% klientów dokonało postępu w procesie aktywizacji społeczno-zawodowej, zmniejszenia dystansu do zatrudnienia lub podjęcia dalszej aktywizacji, a 22% beneficjentów ostatecznie podjęło zatrudnienie. Uczestnicy projektu skorzystali z kursów i staży zawodowych oraz prac społecznie użytecznych.

W 2019 r. istotnym elementem wsparcia finansowego osób i rodzin w środowisku lokalnym był rządowy program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023, który od 2019 r. realizowany jest w oparciu Uchwałę Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 oraz Uchwałę Nr 26/III/2018 Rady Miasta Jarosławia z dnia 17 grudnia 2018 r. w sprawie przystąpienia Gminy Miejskiej Jarosław do programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 oraz podwyższenia kryterium dochodowego, uprawniającego do przyznania pomocy w ramach w/w programu, którego celem jest wsparcie gmin w wypełnieniu zadań własnych w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia osobom posiłku jego pozbawianym. Pomoc realizowano w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności lub świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Pomocą w zakresie dożywiania objęte były w szczególności dzieci i młodzież realizujące obowiązek przedszkolny i szkolny oraz osoby dorosłe, w szczególności chore, samotne, niepełnosprawne, w podeszłym wieku, bezdomne.

2.11 Sytuacja osób starszych

Obecnie w społeczeństwach Europy, jak i innych wysoko rozwijających się krajów świata zauważa się zjawisko starzenia się ludności, które jest procesem demograficznym o niespotykanej wcześniej skali i natężeniu. Przewiduje się, że na przestrzeni kolejnych lat proces ten będzie się nasilał, co doprowadzi do zasadniczej zmiany proporcji między ludźmi młodymi i starymi. Liczba młodych będzie systematycznie maleć, natomiast liczba osób starszych, wymagających wsparcia i opieki, rosnąć. Polska znajduje się w grupie krajów, w których zmiana ta będzie szczególnie drastyczna. Z jednego z najmłodszych krajów Unii Europejskiej, stanie się w roku 2060 najstarszym. Proces ten jest niestety nieuchronny i w najbliższych kilkudziesięciu latach nieodwracalny.

Prognozy demograficzne wskazują jednoznacznie na:

- Dalszy sukcesywny proces starzenia się populacji polskiej. W 2035 r. osoby w wieku 65 lat i starsze będą stanowiły ok. $\frac{1}{4}$ społeczeństwa, przy czym więcej osób w wieku 80 lat i więcej będzie zamieszkiwać w miastach niż na wsi.
- Utrzymywanie się feminizacji wieku starczego, chociaż udział mężczyzn w ogólnej liczbie osób w wieku 65 lat i starszych będzie się zwiększał.
- Odsetek osób starszych pozostających w jednoosobowych gospodarstwach domowych będzie się zwiększał.
- Nastąpi podwójne starzenie się, czyli wzrost liczby osób nie tylko w wieku 65 lat i powyżej, ale także osób mających 80 i więcej lat.

Polska zalicza się do krajów, w których proces demograficznego starzenia się populacji jest zaawansowany. Według kryteriów przyjętych przez polskiego demografa Edwarda Rosseta, za wyznacznik przekroczenia progu demograficznej starości należy uznać przekroczenie 12% udziału osób powyżej 60 roku życia i starszych w ogólnej liczbie ludności. Próg ten przekroczyły wszystkie gminy województwa podkarpackiego, które długo uważane było za jeden z najmłodszych demograficznie regionów. Na sytuacji demograficznej Podkarpacia niekorzystnie odbiła się emigracja młodych osób do krajów Europy Zachodniej oraz polskich metropolii, a także zmniejszenie współczynnika dzietności i sukcesywnie wydłużający się czas życia. To wszystko powoduje, że subpopulacja seniorów na terenie Polski i Podkarpacia będzie się systematycznie zwiększać w związku, z czym sprawy osób w tej grupie staną się istotnym wyzwaniem społecznym i wymagać będą prowadzenia przemyślanej polityki senioralnej, także na poziomie lokalnym.

Problem starzenia się społeczeństwa zauważalny jest także w Jarosławiu. Miasto musi zmierzyć się z sukcesywnym zmniejszaniem liczby mieszkańców i starzenia się społeczności lokalnej. Spadek liczby mieszkańców odnotowuje się systematycznie od kilku lat. W latach 2012-2014 różnica w liczbie mieszkańców wyniosła 634 osoby. W latach tych zauważalne jest zmniejszenie liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Natomiast na przestrzeni ostatnich lat regularnie rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Zauważalne jest to zarówno u kobiet, jak i u mężczyzn.

Liczba mieszkańców miasta na koniec 2018 r. wyniosła 36 815 osób, z czego 19 677 (53,45 %) to kobiety, a 17 138 (46,55 %) to mężczyźni. Liczba osób powyżej 61 roku życia wynosiła 9 651 osób, z czego mężczyźni stanowili 3 815 osób, a kobiety 5 836 osób. W ciągu

2018 r. liczba mieszkańców uległa zmniejszeniu o 270 osób (stan ludności na dzień 31.12.2017 r. to 37 085 osób, a na dzień 31.12.2018 r. - 36 815 osób).

W kolejnym roku - 2019 - liczba mieszkańców miasta uległa dalszemu zmniejszeniu, co przedstawia poniższa tabela.

Statystyka stałych mieszkańców Jarosławia wg płci i wieku na dzień 31.12.2019 r.

Mężczyźni		Kobiety	
Wiek	Liczba	Wiek	Liczba
0-60	13 069	0-60	13 552
61-64	1 245	61-64	1 606
65-70	1 098	65-70	1 554
71-81	1 084	71-81	1 751
> 81	464	> 81	1 036
Łącznie > 61	3 891	Łącznie > 61	5 947
Suma	16988		19499
Razem	36487		

Źródło: Urząd Miasta Jarosławia.

Jak wynika z danych zawartych w powyższej tabeli, na terenie miasta na koniec 2019 r. zamieszkiwało 37 479 mieszkańców, z czego 10564 stanowiły osoby powyżej 61 roku życia. Z tej grupy mieszkańców 4234 osób stanowili mężczyźni, natomiast 6330 osób to kobiety.

Także analizując dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu można stwierdzić, że najliczniejszą grupę klientów w ostatnich latach stanowią seniorzy, w związku z czym to właśnie ta grupa powinna zostać objęta szczególną opieką ze strony odpowiednich instytucji. Istotną kwestią jest to, aby zapobiec wykluczeniu społecznemu w tej grupie mieszkańców. Ważne jest, aby objąć osoby starsze i samotne systemem wsparcia, który umożliwi najpełniejsze i najdłuższe funkcjonowanie tych osób w środowisku sąsiedzkim i rodzinnym, w miejscu zamieszkania. Często osoby starsze to osoby, które są samotne, nierzadko teraz niemożliwe jest im zapewnienie odpowiedniej pomocy przez rodzinę. Osoby starsze wymagają szczególnej opieki materialnej, medycznej oraz wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności życiowych.

Nasilający się proces starzenia się ludności stawia przed administracją rządową i samorządową zadania, wymagające sformułowania takich celów działania, których realizacja

sprzyjała będzie zaspokajaniu specyficznych potrzeb osób starszych. Działania podejmowane przez samorządy i organizacje samorządowe zapobiegają zepchnięciu seniorów na margines życia społecznego, zapewniając im wsparcie w codziennym życiu.

Jednocześnie należy stwierdzić, że pomimo trudności, z jakimi się spotykają, jarosławscy seniorzy to często osoby, które przejawiają aktywność w życiu społecznym, kulturalnym i intelektualnym miasta. Chętnie angażują się w różnego rodzaju inicjatywy i stanowią zauważalną i prężnie działającą grupę.

W Jarosławiu od 18 stycznia 2018 r. działa powołana na 4-letnią kadencję Jarosławska Rada Seniorów, która działa w 12-sto osobowym składzie. Ponadto w mieście aktywnie działa Stowarzyszenie Akademia Trzeciego Wieku. Zostało ono zorganizowane przez liczną grupę osób, którą stanowili słuchacze Jarosławskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej, do czasu jego likwidacji przez Senat Uczelni we wrześniu 2009 r. Akademia jako Stowarzyszenie została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego 30.11.2009 r.

Ponadto, osoby starsze w Jarosławiu zrzeszają i udzielają się w różnych stowarzyszeniach, zespołach, kabaretach i grupach, ubogacając życie społeczno-kulturalne miasta. Wśród nich możemy m.in. wymienić:

grupę artystyczną „Młodzi Duchem”,

- zespół muzyczny „Akademy”,
- Stowarzyszenie Miłośników Jarosławia,
- Zespół „Jarosławiaki”,
- Teatr „Baccalaureus”,
- Kolpingowski Klub Seniora.

Jarosławscy seniorzy corocznie biorą udział w Jarosławskim Dniu Seniora, innych wydarzeniach im dedykowanych oraz miejskich imprezach, w których chętnie biorą udział. Osoby starsze zamieszkujące na terenie miasta chętnie zgłaszają chęć uczestnictwa w ośrodkach wsparcia takich jak Dom i Klub „Senior +” w Jarosławiu.

Tego typu ośrodki wsparcia powstały w ramach wieloletniego programu rządowego „SENIOR +”. Ich celem jest wsparcie seniorów (osób w wieku 60+ nieaktywnych zawodowo) poprzez umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywizacji, w tym:

- prozdrowotnej,
- aktywności ruchowej i kinezyterapii,

- edukacyjnej,
- kulturalnej,
- rekreacyjnej,
- opiekuńczej.

Wymienione ośrodki wsparcia, wychodząc naprzeciw osobom starszym tworzą warunki do:

- podtrzymywania aktywności społecznej,
- poprawy i utrzymania kondycji fizycznej oraz sprawności ruchowej,
- podtrzymywania oraz rozwijania zaradności i samodzielności życiowej,
- pobudzania kreatywności, rozwijania oraz zachowania sprawności intelektualnej,
- rozwijania i realizacji własnych pasji i zainteresowań,
- aktywnego kontaktu z innymi uczestnikami (zaspokojenia potrzeby kontaktu, przynależności),
- zapewnienia dostępu do dóbr kultury i edukacji kulturalnej,\
- zapewnienia wypoczynku i rekreacji,
- bieżącej kontroli zdrowia i profilaktyki zdrowotnej,
- pogłębienia świadomości odnośnie bezpieczeństwa Seniorów i profilaktyki w zakresie unikania zagrożeń.

Realizacja zajęć w Dziennym Domu „Senior+”, odbywa się w budynku zlokalizowanym przy ulicy Dolnołęzajskiej 16 w Jarosławiu. Seniorzy mają do dyspozycji infrastrukturę, pozwalającą na aktywne spędzanie czasu wolnego i zaangażowanie ich w działania pomocowe na rzecz środowiska lokalnego. Placówka działa od 01.01.2018 r. (od 28.12.2018 r. w ramach utworzonego Działu Wsparcia Seniorów), od poniedziałku do piątku, 8 godzin dziennie (od 7.30 do 15.30), z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy i świąt i jest przeznaczona dla 20 uczestników.

Działalność Dziennego Domu „Senior+” w Jarosławiu polega na zapewnieniu wsparcia seniorom (osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+) poprzez umożliwienie korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywizacji, w szczególności oferty prozdrowotnej, obejmującej usługi w zakresie aktywności ruchowej i kinezyterapii, edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej oraz innych usług wspomagających dostosowanych do potrzeb seniorów.

Oferta Dziennego Domu „Senior+” obejmuje w szczególności:

- usługi socjalne,
- usługi edukacyjne,
- usługi kulturalno - oświatowe,

- terapię zajęciową,
- usługi związane z aktywnością ruchową i kinezyterapią,
- usługi sportowo - rekreacyjne,
- usługi aktywizujące społecznie,
- zajęcia socjalno - terapeutyczne,
- doraźnie świadczone specjalistyczne usługi opiekuńcze, np. z zakresu pielęgniarstwa, rehabilitacji fizycznej.

Realizacja powyższych usług zapewniona jest poprzez:

- zajęcia z fizjoterapeutą,
- zajęcia z pielęgniarką,
- zajęcia z dietetykiem,
- zajęcia taneczne,
- zajęcia teatralno - muzyczne,
- zajęcia z instruktorem terapii zajęciowej,
- zajęcia z psychologiem,
- zajęcia socjalno - terapeutyczne w tym elementy terapii zajęciowej,
- zajęcia aktywizujące społecznie.

W ramach działalności organizowane są wycieczki jednodniowe, wyjścia do kina, wyjazdy do teatru i filharmonii. Ponadto odbywają się uroczystości okolicznościowe, m.in. Dzień Babci i Dziadka, zabawy integracyjno-karnawałowe, Dzień Kobiet, Śniadanie Wielkanocne, Dzień Seniora, zabawa integracyjno - andrzejkowa, Spotkanie Wigilijne.

Budżet jednostki na rok 2020 wyniósł 330 000 zł, z tego 72 000 zł to kwota przekazana przez Wojewodę Podkarpackiego jako dotacja celowa z budżetu państwa z przeznaczeniem na „Zapewnienie funkcjonowania Dziennego Domu Senior+”.

Klub „Senior +” w Jarosławiu swoją działalność rozpoczął 01.01.2019 r. Przeznaczony jest dla 15 uczestników. Jego siedziba mieści się przy ulicy 3-go Maja 48 w Jarosławiu; placówka działa osiem godzin dziennie (od 8.00 do 16.00), od poniedziałku do piątku (z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy).

Bieżąca działalność Klubu „Senior +” w Jarosławiu polega na zwiększeniu aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym seniorów (osób nieaktywnych zawodowo w wieku 60 +). Umożliwia Seniorom korzystanie z oferty na rzecz społecznej aktywizacji, zwłaszcza oferty

prozdrowotnej, obejmującej usługi w zakresie aktywności ruchowej, edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej oraz innych usług wspomagających dostosowanych do ich potrzeb.

Oferta Klubu „Senior +” w Jarosławiu obejmuje w szczególności:

- usługi socjalne,
- usługi edukacyjne,
- usługi kulturalno - oświatowe,
- terapię zajęciową,
- usługi związane z aktywnością ruchową,
- usługi sportowo - rekreacyjne,
- zajęcia socjalno - terapeutyczne.

Powyższe usługi realizowane są poprzez:

- zajęcia z fizjoterapeutą,
- zajęcia z pielęgniarką,
- zajęcia z dietetykiem,
- zajęcia teatralno - muzyczne,
- zajęcia z psychologiem,
- zajęcia z instruktorem terapii zajęciowej,
- zajęcia socjalno - terapeutyczne w tym elementy terapii zajęciowej,
- zajęcia aktywizujące społecznie.

W ramach działalności, podobnie jak w Dziennym Domu „Senior +” organizowane są wycieczki jednodniowe, wyjścia do kina, wyjazdy do teatru i filharmonii. Ponadto odbywają się uroczystości okolicznościowe, m.in. Dzień Babci i Dziadka, zabawy integracyjno-karnawałowe, Dzień Kobiet, Śniadanie Wielkanocne, Dzień Seniora, zabawa integracyjno - andrzejkowe, Spotkanie Wigilijne.

Od dnia 01.01.2021 r. działalność rozpoczynają dwa kolejne ośrodki wsparcia dziennego dla Seniorów, tj: Dzienny Dom „Senior +”, zlokalizowany na Placu Mickiewicza 18 oraz Klub „Senior +” mieszczący się na os. Jagiellonów 1. W nowych placówkach przewidziano łącznie 35 miejsc (20 osób w Domu Seniora, natomiast 15 osób w Klubie Seniora).

W ramach polityki senioralnej miasta planowane jest utworzenie kolejnych placówek, które umożliwiłyby jarosławskim Seniorom społeczną aktywizację, realizację swoich pasji, rozwijanie zainteresowań i które będą miejscem ich spotkań i aktywności.

Istotne jest, aby spora grupa osób starszych nie została pozostawiona sama sobie, nie wycofywała się z żadnych przestrzeni życia: kulturalnej, społecznej czy intelektualnej, nie czuła się wyobcowana czy bezużyteczna. Konieczna jest aktywizacja seniorów, ich rozwój, budowanie poczucia, iż są dzięki swojemu doświadczeniu i wiedzy niezwykle ważni w społeczeństwie. Jednocześnie biorąc pod uwagę częste poczucie osamotnienia, ważne jest by tworzyć miejsca, które niejako zastąpią osobom starszym dom i rodzinę, stając się przestrzeniami pełnymi ciepła, życzliwości i empatii.

Fakt, iż osoby starsze pozytywnie odbierają miejsca dla nich stworzone i dla nich prowadzące swoją działalność jest ogromnym źródłem satysfakcji i radości dla osób, które w tych miejscach pracują i wspólnie z seniorami te miejsca tworzą. Ogromne zainteresowanie i chętnie uczestnictwo w tego typu projektach dowodzi, że niezbędne jest powstawanie kolejnych placówek prowadzących działalność na rzecz seniorów - miejsc, w których znajdą oni swoją przestrzeń i niejednokrotnie drugi dom.

2.12 Sytuacja osób niepełnosprawnych

2.12.1 Niepełnosprawność w Jarosławiu - charakterystyka

Niepełnosprawność - to ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu. Taka definicja niepełnosprawności została przyjęta w 1980r. przez Światową Organizację Zdrowia (WHO). Określenie „niepełnosprawność” jest często używane wymiennie z określeniem „inwalidztwo”, choć zakresy obu pojęć nie w pełni się pokrywają, a niepełnosprawność jest pojęciem szerszym, obejmującym także aspekt aktywności życiowej.

Za osoby niepełnosprawne WHO uważa osoby, które nie mogą samodzielnie, częściowo lub całkowicie, zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia fizycznego lub psychicznego sprawności. Przyjęto podział skutków choroby na: uszkodzenia, niezdolność i ograniczenie w rolach. Uszkodzenie dotyczy nieprawidłowości budowy i wyglądu ciała oraz funkcji narządów lub układów, niezależnie od przyczyny; oznacza więc zaburzenie na poziomie narządu. Niezdolność odzwierciedla skutki uszkodzenia w wykonywaniu czynności i aktywności danej osoby. Ograniczenia w rolach są zaś następstwami uszkodzenia i niezdolności, które mają wpływ na międzyludzkie interakcje i przystosowanie do otoczenia.

W Polsce system zabezpieczenia społecznego osób niepełnosprawnych jest realizowany w ramach: powszechnego ubezpieczenia społecznego pracowników, osób pracujących na własny rachunek oraz rolników; zabezpieczenia społeczne niektórych pracowników państwowych; pomocy społecznej; wspierania zatrudnienia osób niepełnosprawnych i pracodawców, tworzących dla nich miejsca pracy. Każdy z tych systemów odrębnie definiuje uprawnienia do świadczeń związanych z niepełnosprawnością. Różne są również ich organizacja, zasilanie i zarządzanie nimi.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r.o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, określa niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności są wydawane przez odpowiednie instytucje orzekające na wniosek osoby zainteresowanej. Są nimi powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności oraz wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności (jako druga instancja o charakterze odwoławczym). Orzeczenie o niepełnosprawności zespół orzekający wydaje osobie, która nie ukończyła 16 roku życia na wniosek wniesiony przez przedstawiciela ustawowego dziecka. Niepełnosprawność dziecka określa się na czas określony, jednak na okres nie dłuższy niż do ukończenia przez dziecko 16 roku życia. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zespół orzekający wydaje osobie, która ukończyła 16 rok życia, na wniosek wniesiony przez osobę zainteresowaną lub jej przedstawiciela ustawowego. Stopień niepełnosprawności orzeka się na czas określony lub na stałe.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, określa trzy stopnie niepełnosprawności:

- znaczny stopień niepełnosprawności,
- umiarkowany stopień niepełnosprawności,
- lekki stopień niepełnosprawności.

Liczba dzieci - mieszkańców Jarosławia w wieku 0 -16 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności ze względu na rodzaj schorzenia w latach 2017 -2019 oraz w okresie od stycznia 2020 r. do września 2020 r.

Rodzaj schorzenia z symbolem przyczyny niepełnosprawności	2017	2018	2019	Styczeń-wrzesień 2020
Upośledzenie umysłowe 01-U	5	4	8	6
Choroby psychiczne 02-P	3	6	5	3

Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu 03-L	14	14	12	6
Choroby narządu wzroku 04-O	11	13	18	10
Upośledzenia narządu ruchu 05-R	20	14	15	13
Epilepsja 06-E	20	16	19	12
Choroby układu oddechowego i krążenia 07-S	22	29	15	12
Choroby układu pokarmowego 08-T	8	3	4	7
Choroby układu moczowo -płciowego 09-M	5	7	7	3
Choroby neurologiczne 10- N	37	25	33	18
Inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego 11-I	18	21	22	17
Całościowe zaburzenia rozwojowe 12-C	35	45	46	38
Ogółem	198	197	204	145

Źródło: opracowanie własne- PZON w Jarosławiu.

Na podstawie zgromadzonych danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół d/s Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu zauważa się, że w Jarosławiu największą liczbę dzieci niepełnosprawnych stanowią dzieci ze całościowymi zaburzeniami rozwojowymi(12-C). W grupie tej zauważa się porównywalną liczbę niepełnosprawnych na przestrzeni ostatnich lat. Następną dużą grupę stanowią dzieci z niepełnosprawnością o charakterze neurologicznym(10-N). Tendencję spadkową natomiast zauważa się w przypadku niepełnosprawnych dzieci z chorobami układu oddechowego i krążenia(07-S)

Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności ze względu na rodzaj schorzenia w latach 2017 -2019 oraz w okresie od stycznia 2020 r. do września 2020 r. osobom w wieku 16- 60 lat i więcej lat

Rodzaj schorzenia z symbolem przyczyny niepełnosprawności	2017	2018	2019	Styczeń- wrzesień 2020
Upośledzenie umysłowe 01-U	22	23	27	16
Choroby psychiczne 02-P	176	207	211	119
Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu 03-L	69	65	79	39
Choroby narządu wzroku 04-O	38	36	31	25
Upośledzenia narządu ruchu 05-R	426	478	484	324
Epilepsja 06-E	38	28	24	17
Choroby układu oddechowego i krążenia 07-S	387	450	492	282
Choroby układu pokarmowego 08-T	34	35	58	39
Choroby układu moczowo -płciowego 09-M	36	45	75	36
Choroby neurologiczne 10- N	243	292	284	178

Inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego 11-I	208	240	200	102
Całościowe zaburzenia rozwojowe 12-C	10	7	10	5
Ogółem	1687	1906	1975	1182

Źródło: opracowanie własne- PZON w Jarosławiu.

Diagnoza pokazuje, że na terenie miasta Jarosławia najczęściej orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydaje się osobom z upośledzeniami narządu ruchu(05-R) i z tytułu chorób układu oddechowego i krążenia.

Liczba wydanych orzeczeń ze względu na stopień niepełnosprawności w latach 2017 - 2019 oraz w okresie od stycznia 2020 r. do września 2020 r. osobom w wieku 16- 60 lat i więcej lat

Stopień niepełnosprawności	2017	2018	2019	Styczeń- wrzesień 2020
lekki	281	252	302	170
umiarkowany	857	928	922	568
znaczny	549	726	751	444
Ogółem	1687	1906	1975	1182

Źródło: opracowanie własne - PZON w Jarosławiu.

Analizując orzecznictwo PZON w Jarosławiu, widzimy, że w każdym badanym roku największą grupę stanowiły osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, ale liczną grupę stanowiły również osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności ze względu na płeć w latach 2017 -2019 oraz w okresie od stycznia 2020 r. do września 2020 r. osobom w wieku 16- 60 lat i więcej lat

Płeć	2017	2018	2019	Styczeń- wrzesień 2020
kobieta	892	1051	1074	624
mężczyzna	795	855	901	558
ogółem	1687	1906	1975	1182

Źródło: opracowanie własne- PZON w Jarosławiu.

Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności ze względu na sytuację zawodową w latach 2017 -2019 oraz w okresie od stycznia 2020 r. do września 2020 r. osobom w wieku 16- 60 lat i więcej lat

Sytuacja zawodowa	2017	2018	2019	Styczeń-wrzesień 2020
Aktywny zawodowo	360	390	336	255
Nieaktywny zawodowo	1327	1516	1639	927
ogółem	1687	1906	1975	1182

Źródło: opracowanie własne- PZON w Jarosławiu.

Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności według wieku osób w latach 2017 -2019 oraz w okresie od stycznia 2020 r. do września 2020 r. osobom w wieku 16- 60 lat i więcej lat

Wiek	2017	2018	2019	Styczeń-wrzesień 2020
16-25 lat	111	83	87	52
26-59 lat	736	767	702	439
60 lat i więcej	840	1056	1186	691
ogółem	1687	1906	1973	1182

Źródło: opracowanie własne- PZON w Jarosławiu.

2.12.2 Działania podejmowane przez PUP w Jarosławiu na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców

Osoba niepełnosprawna może być zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako:

- bezrobotna - to osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.
- poszukująca pracy - to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

Osoba z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status „bezrobotnego” może skorzystać ze wszystkich usług urzędu pracy i instrumentów przewidzianych dla osoby bezrobotnej. Ponadto, osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu może również korzystać na zasadach takich jak bezrobotni z usług lub instrumentów określonych w ustawie o promocji.

Liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych zamieszkujących w Jarosławiu zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jarosławiu w latach 2017-2020

Bezrobotni	2017	2018	2019	Styczeń- wrzesień2020
kobiety	32	29	39	32
Mężczyźni	43	49	48	47
Osoby pobierające zasiłek	17	15	25	17
Ogółem bezrobotni	75	78	87	79

Źródło: PUP w Jarosławiu.

Z powyższych danych wynika, że w 2019 r. nieznacznie wzrosła liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych. W grupie tej najwięcej było niepełnosprawnych bezrobotnych mężczyzn.

Liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych pobierających zasiłek w 2017 r. stanowiła 22,67 %, w 2018 r. - 19,23%, w 2019 r. – 28,74%, a w okresie od stycznia do września 2020 r. – 21,52 %.

Sytuacja niepełnosprawnych bezrobotnych z terenu miasta Jarosławia znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2017-2020

Liczba osób	2017	2018	2019	Styczeń- wrzesień 2020
bezrobotnych do 25 roku życia	1	4	3	2
długotrwale bezrobotnych	44	43	43	51
bezrobotnych powyżej 50 roku życia	36	39	43	34
bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych	10	20	13	15

Źródło: PUP w Jarosławiu.

Analizując strukturę grupy ze względu na szczególną sytuację na rynku pracy w latach 2017-2020 zauważa się, że najliczniejszą grupę w badanym okresie stanowili niepełnosprawni długotrwale bezrobotni, a w okresie pandemii COVID -19, ich liczba jeszcze wzrosła. Najmniej liczną grupę stanowili niepełnosprawni bezrobotni do 25 roku życia.

Struktura wykształcenia niepełnosprawnych bezrobotnych w latach 2017 -2019 oraz w okresie od stycznia 2020r. do września 2020 r.

Wykształcenie	2017		2018		2019		Styczeń - wrzesień 2020	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Wyższe :	10	13,3	7	9,0	9	10,3	7	8,9

- kobiety	6	8,0	5	6,4	5	5,7	5	6,3
- mężczyźni	4	5,3	2	2,6	4	4,6	2	2,5
Policealne i średnie zawodowe:	25	33,3	22	28,2	26	29,9	18	22,8
- kobiety	11	14,7	7	9,0	11	12,6	7	8,9
- mężczyźni	14	18,7	15	19,2	15	17,2	11	13,9
Średnie ogólnokształcące	7	9,3	7	9,0	11	12,6	11	13,9
- kobiety	2	2,7	3	3,8	7	8,0	6	7,6
- mężczyźni	5	6,7	4	5,1	4	4,6	5	6,3
Zasadnicze zawodowe:	24	32	22	28,2	28	32,2	28	35,4
- kobiety	10	13,3	6	7,7	13	14,9	11	13,9
- mężczyźni	14	18,7	16	20,5	15	17,2	17	21,5
Podstawowe/ Gimnazjalne:	9	12,0	20	25,6	13	14,9	15	19,0
- kobiety	3	4,0	8	10,3	3	3,4	3	3,8
-mężczyźni	6	8,0	12	15,4	10	11,5	12	15,2

Źródło: PUP w Jarosławiu.

Największą grupę osób niepełnosprawnych bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz zasadniczym zawodowym i w grupach tych przeważali mężczyźni.

Działania podejmowane przez PUP w Jarosławiu na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2017-2019 oraz w okresie od stycznia 2020 r. do września 2020 r.

Rodzaj działania	2017	2018	2019	styczeń-wrzesień 2020
Skierowania na szkolenia	0	1	1	0
objęcie stażami	4	3	6	3
Objęcie zatrudnieniem subsydiowanym (w tym w ramach prac interwencyjnych i refundacji kosztów wyposażenia stanowisk pracy)	3	4	7	3
Przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej	2	2	1	0
skierowania do pracy w ramach prac społecznie użytecznych	0	0	0	0
skierowania do pracy w ramach robót publicznych	2	1	1	1
ogółem	11	11	16	7

Źródło: PUP w Jarosławiu.

Na koniec 2019 r. w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Jarosławiu zarejestrowanych było 87 osób bezrobotnych z orzeczonym stopniem niepełnosprawności. Najwięcej osób niepełnosprawnych znajdowało się w przedziale wiekowym 55-59 lat. Liczba działań podjętych przez PUP w Jarosławiu skierowanych do niepełnosprawnych

bezrobotnych w badanym okresie była niewielka i najczęściej było to objęcie zatrudnieniem subsydiowanym czyli w ramach prac interwencyjnych i refundacji kosztów wyposażenia stanowisk pracy.

PUP w Jarosławiu w celu zwalczania bezrobocia i pobudzenia aktywności zawodowej osób bezrobotnych zawiera różnego rodzaju porozumienia, z których mogą korzystać również osoby niepełnosprawne.

W 2018 r. zostało zawarte porozumienie pomiędzy PUP Jarosław a Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej mającej na celu prowadzenie współpracy w zakresie aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W 2019 r. zostało zawarte porozumienie pomiędzy starostą Jarosławskim a Stowarzyszeniem Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław - Przeworsk w zakresie aktywizacji rynku pracy powiatu jarosławskiego i podejmowania wspólnych działań i inicjatyw w celu rozwiązywania lokalnych problemów społecznych w zakresie bezrobocia w powiecie jarosławskim. Planowana jest również nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej, w której Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu będzie uczestniczyć w zakresie współpracy z przedsiębiorcami oraz ograniczania bezrobocia na obszarze powiatu jarosławskiego. W kolejnych latach Urząd będzie także kontynuował realizację działań aktywizujących zawodowo lokalną społeczność wynikających z przepisów prawa.

2.12.3 Działania MOPS w Jarosławiu na rzecz osób niepełnosprawnych

Problem niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby staje się kluczowym problemem społecznym w skali ogólnokrajowej. Bez wątpienia wpływ na skalę omawianego problemu ma starzenie się społeczeństwa. Charakterystyczną cechą tego problemu, w odróżnieniu od innych jest fakt, iż nie ma działań ograniczających jego występowanie jak ma to miejsce np. w przypadku ubóstwa, bezrobocia, alkoholizmu. Główne działania zogniskowane wobec osób niepełnosprawnych lub dotkniętych chorobą opierają się o pomoc w formie pieniężnej, świadczeń w naturze jak i pomocy środowiskowej.

Niepełnosprawność to druga po bezrobociu najliczniejsza przesłanka do korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej w Jarosławiu.

Liczba wniosków złożonych o wsparcie w MOPS w Jarosławiu w związku z niepełnosprawnością.

Przesłanka do ubiegania się o pomoc zgodnie z ustawą o pomocy społecznej	2017	2018	2019	Styczeń-wrzesień 2020
niepełnosprawność	468	442	445	376

Źródło: baza danych MOPS.

Do świadczeń pieniężnych realizowanych przez gminę z których mogą korzystać osoby niepełnosprawne zaliczamy:

- zasiłek stały - wypłacany z tytułu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy, z tytułu wieku;
- zasiłek pielęgnacyjny
 - wypłacany niepełnosprawnemu dziecku;
 - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
 - osobie, która ukończyła 75lat;
 - osobie, która legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia.

Poza wsparciem finansowym skierowanym bezpośrednio do osób niepełnosprawnych, realizowana jest także pomoc polegająca na wypłacie świadczeń w związku ze sprawowaniem opieki nad niepełnosprawnymi członkami rodzin.

Do świadczeń tych zalicza się:

- dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego - wypłacany rodzicowi
- świadczenie pielęgnacyjne - z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje: 1) matce albo ojcu, 2) opiekunowi faktycznemu dziecka, 3) osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, 4) innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności - jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej

osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Przysługuje również osobom, innym niż spokrewnione w pierwszym stopniu z osobą wymagającą opieki, przysługuje świadczenie pielęgnacyjne, w przypadku gdy spełnione są łącznie następujące warunki: 1) rodzice osoby wymagającej opieki nie żyją, zostali pozbawieni praw rodzicielskich, są małoletni lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności; 2) nie ma innych osób spokrewnionych w pierwszym stopniu, są małoletnie lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności; 3) nie ma osób, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności

- specjalny zasiłek opiekuńczy - przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2019 r. poz. 2086 i 2089) ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom, jeżeli: 1) nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub 2) rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej – w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.
- zasiłek dla opiekuna - przysługuje osobie której decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1548 oraz z 2013 r. poz. 1557) z dniem 1 lipca 2013 r.
- jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia żywego dziecka u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie oraz nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym w okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.

Liczba świadczeń pieniężnych wypłacanych MOPS w Jarosławiu w związku niepełnosprawnością

Rodzaj świadczenia	2017	2018	2019	Styczeń- wrzesień 2020
Zasilek stały	301	247	268	209
Zasilek pielęgnacyjny	1804	1752	1828	1764
Świadczenie pielęgnacyjne	234	244	270	260
Specjalny zasilek opiekuńczy	162	137	150	84
Zasilek dla opiekuna	24	18	33	12
Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	447	469	450	267
Jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia żywego dziecka u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie oraz nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym w okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu	4	4	3	2

Źródło: opracowanie własne MOPS w Jarosławiu

Oprócz wypłaty świadczeń finansowych MOPS w Jarosławiu na rzecz osób niepełnosprawnych świadczy pomoc w formie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych psychiatrycznych.

2.13 Problemy uzależnień i przemocy w rodzinie

2.13.1 Diagnoza problemów alkoholowych i narkomanii w Jarosławiu

Na mocy art. 21 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi bezpłatne leczenie osób uzależnionych od alkoholu odbywa się w podmiotach leczniczych wykonujących działalność leczniczą w rodzaju: świadczenia stacjonarne, całodobowe oraz ambulatoryjne. W Jarosławiu placówką, która prowadzi terapię indywidualną i grupową uzależnienia od alkoholu, i innych substancji psychoaktywnych i hazardu jest Ośrodek Leczenia Uzależnień Specjalistycznego Psychiatrycznego Zespołu Opieki Zdrowotnej im. Prof. A. Kępińskiego, w ramach którego działa Oddział Terapii Uzależnień od Alkoholu oraz Poradnia Leczenia Uzależnień.

Wykaz osób zamieszkujących w Jarosławiu z problemem uzależnienia od alkoholu hospitalizowanych w SPZOZ w Jarosławiu w latach 2017-2020

	2017	2018	2019	do 30.09.2020
Liczba osób hospitalizowanych z powodów problemów alkoholowych	38	50	21	8
Liczba osób hospitalizowanych z powodów problemów alkoholowych i innych substancji psychoaktywnych	32	17	22	11

Wykaz osób zamieszkujących w Jarosławiu z problemem uzależnienia od alkoholu, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego w Poradni Leczenia Uzależnień w latach 2017-2020

	2017	2018	2019	do 30.09.2020
Liczba osób uzależnionych od alkoholu objętych poradnictwem specjalistycznym	127	55	71	29

Wykaz osób zamieszkujących w Jarosławiu z problemem uzależnienia od alkoholu, które podjęły terapię w Poradni Leczenia Uzależnień w latach 2017-2020

	2017	2018	2019	do 30.09.2020
Liczba osób uzależnionych od alkoholu objętych poradnictwem specjalistycznym, które podjęły terapię w poradni	135	103	75	59

Na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi burmistrz miasta powołał Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która w ramach swojej działalności m.in. przeprowadza procedury o leczenie odwykowe.

Ilość wniosków w przedmiocie skierowania na leczenie odwykowe, które wpłynęły do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2017- 2020

	2017	2018	2019	do 30.09.2020
Ilość wniosków w przedmiocie skierowania na leczenie odwykowe, które wpłynęły do Komisji	22	65	60	26

Ilość wniosków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych złożonych do Sądu w przedmiocie skierowania na leczenie odwykowe w latach 2017-2020

	2017	2018	2019	do 30.09.2020
Ilość wniosków Komisji złożonych do Sądu w przedmiocie skierowania na leczenie odwykowe	16	21	23	3

Z danych uzyskanych od Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że w 2018 i 2019 roku nastąpił znaczny wzrost liczby wniosków o leczenie odwykowe, które wpłynęły do Komisji. W 2017r. -72,7% tych wniosków zostało złożonych przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych do Sądu w przedmiocie skierowania na leczenie odwykowe, w 2018- 32,3%, w 2019-38,3%, natomiast do 30.09.2020 - 13%.

Uzależnienie od alkoholu i narkomanii jest poważnym problemem społecznym, dlatego też ważne są programy profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania i zwalczania narkomanii i alkoholizmu. W latach 2017-2020 Gmina Miejska Jarosław przeprowadziła szereg kampanii w tym zakresie, m.in. Kampania „Uzależnieniom mówimy NIE”, „Przeciw Pijanym Kierowcom”, „Zachowaj Trzeźwy Umysł”.

2.13.2 Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Obecnie przestępstwa przeciwko rodzinie należą w Polsce do najczęściej popełnianych i zajmują trzecie miejsce wśród najczęściej popełnianych przestępstw, zaraz po przestępstwach przeciwko mieniu oraz przestępstwach przeciwko życiu.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pod pojęciem przemocy należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny i innych osób wspólnie zamieszkujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Zgodnie z art. 9a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym. Zespół Interdyscyplinarny d/s Przeciwdziałania Przemocy

w Rodzinie działa na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390).

W skład Zespołu Interdyscyplinarnego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Jarosławiu wchodzi przedstawiciele:

- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu;
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu;
- Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Jarosławiu;
- Komendy Powiatowej Policji w Jarosławiu;
- Wydziału Oświaty Urzędu Miasta Jarosławia;
- Wydziału Edukacji i Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Jarosławiu;
- Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu;
- Specjalistycznego Psychiatrycznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Jarosławiu;
- Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej w Jarosławiu;
- Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Oddziału Powiatowego w Jarosławiu;
- Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Jarosławiu;
- Prokuratury Rejonowej w Jarosławiu;
- Straży Miejskiej w Jarosławiu;

Głównym celem ZI jest podnoszenie efektywności działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych poprzez:

- zwiększenie społecznego zaangażowania w przeciwdziałanie zjawiskom negatywnym,
- wspólną diagnozę i wspólne podejmowanie decyzji,
- zintegrowane wykorzystanie środków i możliwości, jakimi dysponują instytucje,
- poszerzenie kompetencji i doświadczeń profesjonalistów.

Zespół Interdyscyplinarny realizuje swoje zadania, poprzez:

- diagnozowanie problemów przemocy w rodzinie na terenie gminy
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym,

- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,
- tworzenie grup roboczych w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem,
- przemocy w rodzinie w indywidualnych sprawach.

Zespół realizował działania określone w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w gminie miejskiej Jarosław na lata 2011 - 2020, a od 2021 będzie realizował zadania określone w nowym programie.

Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”. Procedura taka może być wszczęta bez zgody osób zaangażowanych w sytuację przemocy, w tym bez zgody osoby pokrzywdzonej. Jej celem jest zatrzymanie przemocy w rodzinie i uruchomienie zmiany zachowań pod kątem zapewnienia bezpieczeństwa i przywrócenia godności osobom słabszym, narażonym na skrzywdzenie.

Zespół Interdyscyplinarny na rzecz pomocy konkretnej rodzinie ma możliwość tworzenia grup roboczych. W takiej sytuacji Niebieska Karta przekazywana jest grupie roboczej, która składa się z przedstawicieli służb i specjalistów współpracujących z rodziną.

W Jarosławiu przemoc w rodzinie występowała w następującej skali:

2017 rok - 71 rodzin

2018 rok - 81 rodzin

2019 rok - 92 rodziny

W okresie od stycznia do września 2020 r. - 88 rodzin

Grupę osób przeciwko, której skierowane jest najwięcej przemocy obrazuje poniższa tabela

Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie w latach 2017 - 2019 i w okresie styczeń - wrzesień 2020 r.

Osoby dotknięte przemocą	2017	2018	2019	Styczeń-wrzesień 2020
Kobiety	69	76	74	76
Mężczyźni	16	7	2	7
Dzieci*	22	16	15	12

*Dzieci w wieku 0-18 lat

Źródło: opracowanie własne MOPS w Jarosławiu

Z powyższych danych wynika, że przemoc w jarosławskich rodzinach na przestrzeni badanego okresu dotykała kobiety, ale poważnie zagrożone były również dzieci.

Najczęściej zgłaszanymi przez osoby pokrzywdzone formami przemocy były przemoc psychiczna, emocjonalna i przemoc fizyczna. W pojedynczych przypadkach sprawcy stosowali przemoc ekonomiczną, natomiast nie stwierdzono przemocy seksualnej.

W przeciwieństwie do osób doświadczających przemocy, głównie kobiet stwierdzono, że grupą dominującą wśród domniemyanych sprawców byli mężczyźni.

Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosowali przemoc w latach 2017 - 2019 i w okresie styczeń- wrzesień 2020r.

Osoby podejrzane o stosowanie przemocy	2017	2018	2019	Styczeń- wrzesień 2020
Kobiety	4	12	12	8
mężczyźni	71	76	76	78
Ogółem	75	88	88	86

Źródło: opracowanie własne MOPS w Jarosławiu

Praca na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie to przede wszystkim działania interwencyjne i pomocowe prowadzone w stosunku do osób uwikłanych w przemoc. Rodzaj takich działań jak i liczbę osób nimi objętych przedstawiają poniższe tabele poniższe tabele.

Działania podejmowane wobec osób doświadczających przemocy w rodzinie i liczba osób nimi objęta, w latach 2017 – 2019 i w okresie styczeń- wrzesień 2020 r.

Rodzaj działania	2017	2018	2019	Styczeń- wrzesień 2020
1. Monitorowanie środowiska i praca socjalna				
2. Pomoc finansowa i w formie produktów żywnościowych.				
3. Poradnictwo socjalne, prawne				
4. Skierowanie do specjalistów (psychologa, prawnika)				
5. Wniosek do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	53	51	54	59
6. Skierowanie do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie				
7. Pismo do prokuratury o popełnieniu przestępstwa.				
8. Pisma i wnioski do innych instytucji.				
9. Udzielanie kompleksowej informacji dostosowanej do potrzeb, dotyczącej				

instytucji udzielającej porad i pomocy prawnej, medycznej, psychologicznej. 10. Objęcie rodziny Programem Osłonowym „Trampolina - głos przeciw przemocy” (nie dot. 2019 r.)				
--	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne MOPS w Jarosławiu.

Działania podejmowane wobec osób stosujących przemoc w rodzinie i liczba osób nimi objęta, w latach 2017 - 2019 i w okresie styczeń- wrzesień 2020 r.

Rodzaj działania	2017	2018	2019	Styczeń- wrzesień 2020
1. Skierowanie wniosku o leczenie odwykowe 2. Zmotywowanie do podjęcia dobrowolnego leczenia odwykowego 3. Skierowanie do udziału w Programie korekcyjno - edukacyjnym dla sprawców przemocy 4. Pismo do sądu o wgląd w sytuację rodziny 5. Monitorowanie środowiska 6. Skierowanie do poradni specjalistycznych 7. Praca socjalna 8. Rozmowy indywidualne/dyscyplinujące/motywuujące 9. Informowanie o sankcjach za stosowanie przemocy	27	46	29	48

Źródło: opracowanie własne MOPS w Jarosławiu

Zespół Interdyscyplinarny w okresie swojej działalności w latach 2017-2019 składał także zawiadomienia o powzięciu podejrzenia o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie:

w 2017r - 2 zawiadomienia

w 2018r. - 11 zawiadomień

w 2019r. - 5 zawiadomień

w okresie styczeń - wrzesień 2020r. - 0 zawiadomień

Działania podejmowane wobec dzieci doświadczających przemocy w rodzinie i liczba dzieci nimi objęta, w latach 2017 - 2019 i w okresie styczeń- wrzesień 2020 r.

Rodzaj działania	2017	2018	2019	Styczeń- wrzesień 2020
1.Kontakt z placówkami oświatowymi 2.Skierowanie do specjalistów (psychologa, prawnika, lekarza) 3.Poradnictwo socjalne	2	16	4	7

Źródło: opracowanie własne MOPS w Jarosławiu

Wśród zadań Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w gminie miejskiej Jarosław na lata 2011-2020 realizowano min. program "Trampolina", który został zaprojektowany z myślą o działaniach terapeutycznych (instrumentami o charakterze terapeutycznym objęta została grupa dzieci i młodzieży, która doświadczyła sytuacji przemocy i potrzebuje wsparcia terapeutycznego, aby móc wrócić do pełni życia społecznego) oraz profilaktycznych (które były skierowane do dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych oraz do młodzieży ze szkół średnich i miały na celu szerzenie postawy sprzeciwu wobec zachowań agresywnych oraz wskazanie poprawnych form współżycia społecznego).

Ponadto, szereg zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie było zrealizowane przy udziale gminnych jednostek organizacyjnych takich jak szkoły czy przedszkola (działania informacyjno - edukacyjne [tablice, gazetki szkolne], spotkania informacyjne i warsztaty z rodzicami i dziećmi, szkolenia dla pracowników z zakresu procedury "Niebieskie karty", wdrażanie regulaminów postępowania w przypadku powzięcia podejrzenia o występowaniu przemocy w rodzinie, realizacja programów wychowawczo - profilaktycznych dotyczących bezpieczeństwa dzieci i młodzieży) oraz organizacji pozarządowej Towarzystwa Przyjaciół Dzieci (wycieczki, kolonie i półkolonie dla dzieci i młodzieży zagrożonej przemocą, akcja "Grunt to rodzinka" która miała na celu wzmocnienie więzi rodzinnych uczestników poprzez udział w kreatywnych, integracyjnych spotkaniach rodziców z dziećmi, animowanych przez pedagogów, i która promowała model zintegrowanej, rozumiejącej się rodziny, która potrafi wspólnie spędzić czas wolny i radzić sobie z trudnościami).

Komenda Powiatowa Policji w Jarosławiu podejmowała działania profilaktyczne (obchody „Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem” - przedsięwzięcie skierowane było do osób zainteresowanych z powiatu jarosławskiego. Policjanci udzielali informacji osobom, które zgłaszały się do jednostki Policji i udzielali informacji na temat interesujących ich zagadnień w tym dot. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, spotkania

z młodzieżą w szkołach na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie, spotkania z seniorami zrzeszonymi w różnych stowarzyszeniach i klubach na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinach).

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu prowadzi corocznie Program Korekcyjno - Edukacyjny dla osób uwikłanych w przemoc domową „Zacznij wszystko od nowa ...” Do programu kwalifikowani są pełnoletni mężczyźni - sprawcy przemocy wobec swoich żon, partnerek (w tym również z podejrzeniem stosowania przemocy).

Drugim programem realizowanym przez PCPR jest Program Psychologiczno -Terapeutyczny „Nowy Horyzont” skierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie, zmierzający do zmiany wzorców zachowań u tych osób.

Ważnym elementem pracy Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Miejskiej Jarosław jest Punkt Interwencji Kryzysowej, funkcjonujący przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu, który prowadzi bezpłatne poradnictwo prawne, psychologiczne i socjalne dla osób uwikłanych w przemoc domową oraz problemy współlistniejące.

2.14 Sektor pozarządowy

Organizacje pozarządowe (non governmental organisation, NGO) to wszystkie podmioty, które nie są jednostkami albo organami administracji publicznej oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku.

Charakterystyczną cechą organizacji pozarządowych jest więc brak powiązań z władzą publiczną (często tak tłumaczy się nazwę organizacja poza-rządowa). W Polsce pojęcie to definiuje *ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 2003 r.*, (Dz. U. 03.96.873). W rozumieniu tej ustawy *organizacje pozarządowe to podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego*. Jest to definicja uniwersalna, w tym sensie, że inne akty prawne często odwołują się do pojęcia organizacji pozarządowej w rozumieniu tej ustawy.

Do organizacji pozarządowych zaliczamy:

- stowarzyszenia, w tym stowarzyszenia rejestrowe, zwykłe oraz związki stowarzyszeń,
- fundacje,
- kluby sportowe i uczniowskie kluby sportowe,

- organizacje działające na podstawie odrębnych przepisów, jak np. Polski Czerwony Krzyż, Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP, Polski Związek Działkowców,
- koła łowieckie,
- komitety społeczne (np. społeczne komitety budowy dróg, wodociągów),
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- spółdzielnie socjalne,
- spółki działające nie dla zysku,
- partie polityczne,
- związki zawodowe,
- samorządy zawodowe,
- federacje i konfederacje pracodawców,
- izby gospodarcze,
- izby rzemieślnicze,
- organizacje kościelne,
- związki rolników,
- kółka rolnicze i koła gospodyń wiejskich,
- grupy, takie jak kluby osiedlowe czy grupy wsparcia, grupy samopomocowe.

Najczęściej jednak terminu „organizacja pozarządowa” używa się w stosunku do fundacji i stowarzyszeń.

Obecnie w Polsce działa około 143 000 zarejestrowanych organizacji pozarządowych. 29% z nich zajmuje się sportem, natomiast 35% działa na rzecz swojego sąsiedztwa, gminy lub powiatu 83 % organizacji pozarządowych utrzymuje relacje z lokalnym samorządem.

W Jarosławiu obecnie działa 127 organizacji pożytku publicznego. Ponad połowa z nich to stowarzyszenia, czyli organizacje członkowskie. Dominują organizacje, które działają lokalnie. Najwięcej jarosławskich organizacji pozarządowych działa w dziedzinie sportu, a także w dziedzinie kultury i sztuki oraz edukacji. Większość organizacji publicznych w Jarosławiu współpracuje z miastem, realizując zadania publiczne będące w gestii samorządu.

Istotną formą współpracy między miastem a organizacjami pozarządowymi stanowi współpraca o charakterze finansowym. Współpraca w charakterze wsparcia finansowego prowadzona była w szczególności poprzez zlecanie organizacjom zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie w formie powierzania wykonywania zadań publicznych wraz z udzielaniem dotacji na finansowanie ich realizacji oraz wspierania organizacji

w realizacji zadań własnych o charakterze publicznym wraz z udzieleniem dotacji na ich finansowanie.

Należy zauważyć, że wsparcie finansowe dla organizacji pozarządowych z budżetu miasta Jarosławia wzrosło.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie sumy środków finansowych przekazanych z budżetu miasta Jarosławia organizacjom pozarządowym na przestrzeni lat 2017-2020.

LATA:	2017	2018	2019	2020
Organizacja akcji i działań aktywizujących środowisko lokalne, w tym młodzież do prowadzenia zdrowego stylu życia	-	-	22 200,00 zł	26 500,00 zł
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	464 000,00 zł	535 000,00 zł	511 000,00 zł	423 500,00 zł
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz zwalczanie narkomanii	445 000,00 zł	460 500,00 zł	452 000,00 zł	346 725,00 zł
Kultura fizyczna	482 200,00 zł	551 500,00 zł	581 500,00 zł	551 500,00 zł
Dowóz dzieci niepełnosprawnych z terenu miasta Jarosławia do OREW w Jarosławiu	113 902,00 zł	127 392,00 zł	176 912,00 zł	210 565,00 zł
SUMA	1 505 102,00 zł	1 674 392,00 zł	1 743 612,00 zł	1 558 790,00 zł

Miasto wspiera także organizacje poprzez różnorodne formy współpracy o charakterze niefinansowym, w szczególności doradztwo i udzielanie pomocy merytorycznej organizacjom oraz wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności.

2.15 Podsumowanie części diagnostyczno - analitycznej

Diagnoza przeprowadzona w ramach Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Jarosław na lata 2021-2027 skupiała się na wielu zagadnieniach:

Jeśli przyjrzeć się sytuacji demograficznej Miasta Jarosławia, w świetle przeprowadzonej analizy, należy stwierdzić, że bardzo widoczne jest zjawisko starzenia społeczeństwa miasta. Według danych statystycznych, liczba mieszkańców Jarosławia w kilku ostatnich latach wykazuje tendencję spadkową, głównie na skutek występującego od kilku lat ujemnego salda migracji oraz ujemnego przyrostu naturalnego. Przy malejącym udziale w całej społeczności, osób w wieku przedprodukcyjnym, wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym. Tendencja spadkowa liczby mieszkańców będzie się utrzymywała, ponieważ zgodnie z prognozami GUS ujemny przyrost naturalny będzie się utrzymywał. Wobec powyższego należy się odpowiednio przygotować do zapewnienia powiększającej się grupie osób starszych warunków do funkcjonowania w mieście poprzez poprawę dostępu do usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu.

Zawarte w diagnozie dane wskazują, iż na lokalnym rynku pracy w 2019 r. sytuacja uległa poprawie, jednak w 2020 r. zauważamy ponowny wzrost bezrobocia, co może być związane z panującą od marca 2020 r. epidemią. Nadal występują niekorzystne zjawiska w strukturze bezrobotnych, chociażby przewaga bezrobotnych powyżej 50 roku życia. Ponadto przeważają osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. Cały czas zachodzi konieczność podejmowania kompleksowych i zintensyfikowanych działań aktywizujących na rzecz osób bezrobotnych. Działania takie podejmuje szereg instytucji pomocowych, które funkcjonują na terenie miasta oraz powiatu, w szczególności Powiatowy Urząd Pracy.

W strukturze firm obserwowana jest wyraźna przewaga mikroprzedsiębiorstw tj. podmiotów zatrudniających do 9 pracowników. Najwięcej podmiotów gospodarczych stanowią firmy osób fizycznych prowadzących jednoosobowe działalności gospodarcze. Najwięcej firm prowadzi działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej oraz budownictwa.

W kontekście zagadnienia, jakim jest bezpieczeństwo publiczne, notuje się wzrost liczby zgłaszanych przestępstw (lata 2018-2019), co istotnie motywuje do intensywniejszego monitorowania przestępczości, której skala warunkuje dyslokację służby patrolowej

i obchodowej. Niewątpliwie, na poprawę poczucia bezpieczeństwa wpływa systematyczna rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego, złożonego z licznych kamer miejskich.

Podstawowym problemem opieki zdrowotnej jest utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów oraz do części specjalistycznych świadczeń medycznych, a także niewydolny system finansowania usług medycznych.

Na jakość życia mieszkańców miasta Jarosławia wpływ mają także warunki mieszkaniowe. Istniejące w mieście zasoby mieszkaniowe nie gwarantują samodzielnego mieszkania każdej rodzinie. Sytuacja mieszkaniowa jest trudna dla wielu rodzin. Koniecznym jest realizacja inwestycji mieszkaniowych w zakresie pozyskiwania lokali mieszkalnych na poziomie zapewniających realizację wniosków o najem.

Zaplecze aktywności kulturalnej Gminy Miejskiej Jarosław stanowią liczne instytucje i placówki, m.in.: Jarosławski Ośrodek Kultury i Sztuki, Miejska Biblioteka Publiczna oraz Centrum Kultury i Promocji. Środowisko kulturowe miasta to również dobra materialne: zabytki architektury, układy urbanistyczne itp., które sukcesywnie są odnawiane i odpowiednio eksponowane. Istniejąca i wciąż unowocześniana baza sportowa daje szerokie możliwości ich uprawiania, zarówno wyczynowo, jak i rekreacyjnie. W oparciu o obiekty sportowe prowadzone jest zarówno szkolenie sportowe, jak i zyskuje się bazę do upowszechniania masowej rekreacji. Stworzony system administrowania posiadanymi obiektami sportowymi powoduje, iż na terenie Miasta Jarosławia można organizować imprezy o znaczeniu sportowym. Obecnie istniejąca baza jest zadowalająca pod względem przydatności, jednak w perspektywie dalszego rozwoju może okazać się niezadowalająca i ograniczać tendencje rozwojowe, dlatego też należy ją w dalszym ciągu rozwijać i udoskonalać.

System edukacji w Jarosławiu, w tym sieć przedszkoli i szkół dostosowana jest do potrzeb dzieci, uczniów oraz ich rodziców i w pełni zaspokajają potrzeby w tym zakresie w mieście. Analiza sytuacji społecznej uczniów uczęszczających do jarosławskich szkół spowodowała, że priorytetowymi działaniami wychowawczymi w obszarze edukacji stało się: tworzenie przyjaznego i bezpiecznego środowiska wychowawczego w szkołach, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wyrównywanie szans edukacyjnych i rozwoju różnorodnych zainteresowań uczniów (tworzenie klas integracyjnych) oraz poprawa stosunków rodzinnych.

Pomoc społeczną w mieście Jarosławiu świadczy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, który realizuje zadania określone w ustawie o pomocy społecznej, świadczeniach rodzinnych, dodatkach mieszkaniowych oraz z zakresu funduszu alimentacyjnego, a także wynikające z

ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ważnym elementem prowadzonej działalności pomocowej jest wprowadzenie takich usprawnień w systemie, by podmiotowość i wpływ na przezwycięzenie trudnej sytuacji życiowej przez beneficjenta zwiększały się, wpływając w ten sposób na świadomość możliwości wyboru odpowiednich usług socjalnych oferowanych przez tutejszy Ośrodek.

W ostatnich latach, tj. 2017-2019 oraz do 30 września 2020 r., najczęstszymi powodami przyznawania pomocy społecznej były niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezrobocie, a więc beneficjentami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu były w przeważającej części rodziny borykające się z trudną sytuacją zdrowotną, co jest wynikiem rosnącej liczby osób starszych w mieście, a więc i starzenia się społeczeństwa. Wzrastająca populacja osób w wieku poprodukcyjnym motywuje popyt na świadczenia pielęgnacyjne i zdrowotne. Zjawisko starzenia się społeczeństwa może przyczynić się do wzrostu liczby osób posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. Osoby starsze są w większym stopniu narażone na ryzyko niepełnosprawności. W związku z powyższym, należy podejmować działania, mające na celu łagodzenie skutków niepełnosprawności (np. likwidowanie barier architektonicznych, technicznych i komunikacyjnych) oraz umożliwienie powrotu osób niepełnosprawnych na rynek pracy. Działania na rzecz osób starszych i osób niepełnosprawnych wiążą się z potrzebą wsparcia w formie pobytu w Domach Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych. Kolejnym problemem jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Jednym z zadań ustawowych gminy jest wprowadzenie asystenta do bezpośredniej pracy z rodziną, której celem jest osiągnięcie stabilizacji życiowej rodziny i nabycie umiejętności odpowiedniego wychowywania dzieci. Efektywne funkcjonowanie systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej uzależnione jest od realizacji działań w zakresie, formie i stopniu dostosowanym do potrzeb rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, rodzin zastępczych oraz wychowanków pieczy zastępczej. Problemami, które odciskają piętno na kondycji mieszkańców Jarosławia są także uzależnienia i przemoc w rodzinie.

W Jarosławiu pomoc w zakresie uzależnień, współuzależnienia oraz przemocy w rodzinie świadczą takie instytucje jak Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu, Punkt Interwencji Kryzysowej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu czy Powiatowa Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna. Działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów

uzależnień i współuzależnienia, planowane są każdego roku w Gminnym Programie Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Jarosławia. Działania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane są w oparciu o Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Miejskiej Jarosław, który między innymi koordynuje Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Przeprowadzona w kilkunastu obszarach diagnoza sytuacji społecznej w Gminie Miejskiej Jarosław pozwoliła na zidentyfikowanie problemów oraz wyzwań, przed którymi w najbliższych latach stanie wspólnota samorządowa. Do najważniejszych problemów zaliczono:

- ubóstwo rodzin i osób, zwłaszcza starszych,
- bezrobocie,
- problemy egzystencji osób samotnych, starszych i niepełnosprawnych, których liczba rok rocznie rośnie,
- uzależnienia,
- przemoc w rodzinie.

Wyniki diagnozy, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, posłużyły do sformułowania misji oraz wyznaczenia celów strategicznych oraz kierunków działań niezbędnych do podjęcia w latach 2021-2027. Wdrożenie zaplanowanych przedsięwzięć powinno przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców Miasta Jarosławia, zmniejszenia skali występujących w nim problemów społecznych oraz zminimalizowania ich skutków społecznych. Inicjatywy te zostały ujęte w poniżej przedstawionych obszarach:

- wsparcie osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz podejmowania działań zmierzających do ograniczenia tego zjawiska,
- wsparcie osób i rodzin dotkniętych bezrobociem,
- działania zmierzające do aktywizacji i integracji społecznej osób starszych i niepełnosprawnych,
- działania gminy zmierzające do rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami,
- działania gminy zmierzające do przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

2.16 ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • wysokie kwalifikacje i doświadczenie pracowników ośrodka, • dobrze zdiagnozowane problemy społeczne na poziomie gminy, • wsparcie asystenta rodziny, • dobra współpraca i zaangażowanie poszczególnych instytucji pracujących na rzecz rodziny, • prorodzinna polityka np. w ramach prowadzenia programu Jarosławska Karta Dużej Rodziny, • współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • współdziałanie instytucji publicznych z placówkami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi, • organizacja akcji i kampanii społecznych szerzących świadomość wśród rodziców i opiekunów prawnych dzieci i młodzieży w zakresie zagrożeń, takich jak alkohol i narkotyki, • praca socjalna, • stale rozwijająca się opieka przedszkolna, szkolnictwo podstawowe oraz ponadpodstawowe, • wspomaganie rozwoju dzieci w ramach specjalnego kształcenia w szkołach i przedszkolach, tworzenie oddziałów integracyjnych, zapewnienie indywidualnego nauczania i zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, • pomoc pedagogiczno-psychologiczna dla dzieci i młodzieży, • poszerzanie oferty spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży, • aktywizacja zawodowa bezrobotnych w ramach działań PUP, • skuteczna polityka miasta na rzecz osób starszych m.in. poprzez realizację programu Jarosławska Karta Seniora oraz tworzenie ośrodków wsparcia dla seniorów, 	<ul style="list-style-type: none"> • dziedziczenie ubóstwa i niezaradności życiowej, • uzależnienie rodzin od pomocy społecznej, • mała aktywność społeczna oraz wyuczona bezradność osób bezrobotnych, • wysoka stopa bezrobocia, • problemy opiekuńczo-wychowawcze i dysfunkcje w rodzinach, • roszczeniowość członków rodzin, • uzależnienia od alkoholu, narkotyków, papierosów wśród rodziców i opiekunów prawnych, • przejmowanie funkcji rodziny przez instytucje, • brak wystarczającej ilości lokali mieszkalnych typu socjalnego i komunalnego, • starzenie się społeczeństwa, • narastający problem braku opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi ze strony rodziny, • ograniczenie możliwości działań w zakresie zapobiegania problemowi pogłębiającego się ubóstwa osób starszych, chorych i niepełnosprawnych,

<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych w tym z zaburzeniami psychicznymi, • działania inicjujące wolontariat na rzecz i wśród osób starszych realizacja działań prozdrowotnych na rzecz osób starszych, 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość pozyskiwania funduszy ze środków zewnętrznych, • możliwość budowania, zintegrowanego systemu pomocy społecznej przy włączaniu partnerów publicznych i społecznych, • możliwość systematycznego dokształcania dla pracowników MOPS i innych jednostek związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych, • pozyskiwanie środków na programy dla osób bezrobotnych przez PUP, • wsparcie i poradnictwo w rozwiązywaniu problemów w rodzinie, • wspieranie integracji rodziny z jej środowiskiem, • nowe formy aktywizacji zawodowej, • utrzymanie wsparcia materialnego dla rodzin, • propagowanie idei wolontariatu, • pomoc w konstruktywnym rozwiązywaniu konfliktów i kryzysów w rodzinie, • dostępność dodatkowych środków skierowanych do osób starszych i przewlekle chorych, • poszerzanie działań podnoszących aktywne formy spędzania wolnego czasu przez osoby starsze, 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost zapotrzebowania na skierowania do DPS, • roszczeniowa postawa osób objętych pomocą społeczną, • dziedziczenie bezrobocia, ubóstwa i wykluczenia społecznego, • odpływ ludzi w wieku produkcyjnym, • niekorzystne tendencje demograficzne (migracje zarobkowe, starzenie się społeczeństwa), • kryzys rodziny i jej roli w społeczeństwie, • znieczulenie otoczenia sąsiedzkiego na problem przemocy w rodzinie, • zrzucanie odpowiedzialności za opiekę nad osobą starszą, niepełnosprawną na instytucje, • zwiększająca się liczba usług opiekuńczych na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych w tym z zaburzeniami psychicznymi,

Rozdział III

CZĘŚĆ PROGRAMOWA

3.1. Wizja i Misja Strategii rozwiązywania problemów społecznych

Gmina Miejska Jarosław w 2027r to miejsce przyjazne, zapewniające odpowiedni poziom jakości życia mieszkańców w oparciu o lokalną politykę społeczną.

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Jarosław na lata 2021-2027 jest przeciwdziałanie różnym formom marginalizacji i wykluczenia społecznego, podniesienie jakości życia mieszkańców i stwarzanie im warunków do rozwoju oraz integrowanie społeczności lokalnej. Wypełnienie tak sformułowanej misji wymaga wdrożenia wyznaczonych celów oraz kierunków działań.

3.2 Cele Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Jarosławiu

Cel I: Wsparcie osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia tego zjawiska.

Lp.	Działania	Harmonogram realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1.	Działania polegające na udzielaniu pomocy w formie świadczeń pieniężnych: zasiłki z pomocy społecznej, świadczenia wychowawcze, świadczenia dobry start, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, świadczenia rodzinne, stypendia, dodatki mieszkaniowe	2021-2027	MOPS	Liczba osób i rodzin objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa
2.	Działania polegające na udzielaniu świadczeń niepieniężnych: pomoc rzeczowa, świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, refundowanie posiłków dla dzieci i młodzież w przedszkolach i świetlicach szkolnych, gorący posiłek	2021-2027	MOPS Szkoły Organizacje pozarządowe Sektor prywatny	Liczba osób i rodzin objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa

3.	Nauczenie umiejętności wykorzystania własnych zasobów poprzez pracę socjalną	2021-2027	MOPS	Liczba osób i rodzin objętych wsparciem	Środki własne
4.	Wspieranie inicjatyw służących rozwojowi przedsiębiorczości socjalnej na terenie gminy	2021-2027	MOPS Organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa, Środki z Unii Europejskiej
5.	Propagowanie działań zmierzających do przekwalifikowania się osób pozostających długotrwale bezrobotnymi	2021-2027	MOPS PUP	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa
7.	Pozyskiwanie środków zewnętrznych pozwalających na realizację projektów aktywizujących osoby zagrożone problemem ubóstwa i wykluczenia społecznego	2021-2027	MOPS GMJ	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa, Środki zewnętrzne

CEL II: Wsparcie osób i rodzin dotkniętych kryzysem.

Lp.	Działania	Harmonogram realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1.	Systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych, asystenta rodziny, szkoły oraz przedstawicieli innych zawodów kontaktujących się z rodziną	2021-2027	MOPS PUP Szkoly Poradnia psychologiczno-pedagogiczna Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej	Liczba osób i rodzin objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa, Środki zewnętrzne
2.	Zwiększenie roli asystenta rodziny w celu aktywnego wspierania rodziny wychowującej dzieci poprzez: a) zapobieganie sytuacjom oddzielania dzieci od rodziny, b) pomoc w odzyskaniu dzieci przez rodzinę c) współpracę z instytucjami sprawującymi pieczę nad rodziną	2021-2027	MOPS PCPR Podmioty realizujące pieczę zastępczą Sądy Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej	Liczba rodzin objętych wsparciem	Środki własne Budżet państwa
3.	Podjęcie inicjatyw	2021-2027	MOPS GMJ	Liczba osób i	Środki własne,

	i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka		PCPR Szkoły Policja	rodzin objętych wsparciem	Budżet państwa, Środki zewnętrzne
4.	Systematyczne współdziałanie Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom	2021-2027	MOPS Szkoły	Liczba kontaktów	Środki własne, Budżet państwa, Środki zewnętrzne

CEL III: Aktywizacja i integracja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych

Lp.	Działania	Harmonogram realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1.	Diagnozowanie i aktualizowanie potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych	2021-2027	MOPS GMJ Organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa, Środki zewnętrzne
2.	Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych dla osób starszych, których głównym problemem jest samotność i brak opieki ze strony rodziny, poprzez utworzenie na terenie gminy miejskiej Jarosław ośrodków wsparcia dziennego oraz rozwój systemu sąsiedzkich usług opiekuńczych	2021-2027	MOPS GMJ Organizacje pozarządowe Społeczność lokalna	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa, Środki zewnętrzne Środki organizacji pozarządowych
3.	Wsparcie dla inicjatyw kulturalnych i integracyjnych dla osób starszych, niepełnosprawnych	2021-2027	MOPS Organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa, Środki zewnętrzne Środki organizacji pozarządowych
4.	Aktywizację osób starszych i niepełnosprawnych	2021-2027	MOPS GMJ	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa,

			Organizacje pozarządowe		Środki zewnętrzne
5.	Rozwój pracy socjalnej i działań na rzecz integracji społecznej osób starszych i niepełnosprawnych	2021-2027	MOPS GMJ Organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych wsparciem	Działania niefinansowe
6.	Wsparcie opiekunów osób starszych i niepełnosprawnych w sprawowanej przez nich opiece w tym rozwój i inicjowanie nowych form pomocy w miejscu zamieszkania	2021-2027	MOPS GMJ	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa, Środki zewnętrzne

CEL IV: Przeciwdziałanie problemom związanym z uzależnieniami.

Lp.	Działania	Harmonogram realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1.	Diagnoza potrzeb i problemów związanych z uzależnieniem	2021-2027	MOPS MKRPA SPZOZ Policja	Liczba przeprowadzonych diagnoz	Środki własne, Budżet państwa, Środki zewnętrzne
2.	Propagowanie wiedzy na temat uzależnień i metod leczenia	2021-2027	MOPS MKRPA GMJ Organizacje pozarządowe	Liczba artykułów w prasie, stronach internetowych, liczba materiałów edukacyjnych i informacyjnych	Środki własne, Budżet państwa,
3.	Rozwój systemu pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu	2021-2027	MOPS MKRPA Policja Ochrona zdrowia	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa, Środki zewnętrzne
4.	udzielanie pomocy rodzinom, w których występują problemy alkoholowe	2021-2027	MKRPA MOPS Sądy Policja ZI	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa,
5.	Realizowanie programów profilaktycznych	2021-2027	MOPS GMJ MKRPA PCPR, Organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa,

6.	Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;	2021-2027	MOPS MKRPA GMJ	Liczba osób i podmiotów objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa,
7.	Egzekwowanie i kontrola zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim na terenie gminy	2021-2027	MKRPA	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, Budżet państwa,

CEL V: Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.

Lp.	Działania	Harmonogram realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1.	Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie poprzez skuteczne i kompleksowe działanie wszystkich służb, organizacji i instytucji zajmujących się tym problemem	2021-2027	ZI, MOPS, Policja, Szkoły, ochrona zdrowia, organizacje pozarządowe sąd, prokuratura straż miejska, MKRPA, PCPR, Zespół kuratorskiej służby sądowej	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, budżet państwa
2.	Udzielanie pomocy ofiarom przemocy (pomoc materialna, prawna, zapewnienie mieszkania, opieki lekarskiej)	2021-2027	ZI, MOPS, Policja, Szkoły, ochrona zdrowia organizacje pozarządowe, sąd, prokuratura straż miejska, MKRPA, PCPR Zespół kuratorskiej służby sądowej	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, budżet państwa
3.	Podjęcie działań wobec sprawców przemocy: -skierowanie na leczenie - pomoc psychologiczna	2021-2027	ZI, MOPS, Policja, Szkoły, ochrona zdrowia organizacje pozarządowe,	Liczba osób objętych wsparciem	Środki własne, budżet państwa

	-praca socjalna (kontrakt socjalny)		sąd, prokuratura straż miejska, MKRPA, PCPR		
4.	Prowadzenie działań profilaktycznych szczególnie wśród dzieci i młodzieży poprzez realizację programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	2021-2027	MOPS, Policja, Szkoły, organizacje pozarządowe, MKRPA, PCPR	Liczba osób objętych działaniami profilaktycznymi	Środki własne, budżet państwa, środki zewnętrzne
5.	Podnoszenie kompetencji przedstawicieli służb i instytucji do udzielania pomocy ofiarom przemocy oraz podejmujących interwencje wobec sprawców poprzez organizowanie szkoleń dla: policjantów, lekarzy, nauczycieli, pedagogów szkolnych, pracowników socjalnych, pracowników punktów konsultacyjnych i telefonu zaufania, członków miejskiej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	2021-2027	ZI, MOPS, Policja , Szkoły, ochrona zdrowia organizacje pozarządowe, sąd, prokuratura straż miejska, MKRPA, PCPR	Liczba przeprowadzonych szkoleń	Środki własne, budżet państwa
6.	Prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej o problemie przemocy w rodzinie	2021-2027	MOPS, Policja, Szkoły, ochrona zdrowia, organizacje pozarządowe, media	Liczba podjętych działań edukacyjno - informacyjnych	Środki własne, budżet państwa, środki zewnętrzne

3.3 Zarządzanie realizacją strategii

3.3.1 Harmonogram wdrażania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jarosławia na lata 2021 -2027 obejmuje zasięgiem czasowym okres siedmiu najbliższych lat i zakłada ciągłość w realizacji wytyczonych kierunków działań. Cele strategiczne wyznaczone w niniejszym opracowaniu dotyczą najistotniejszych problemów występujących na terenie Miasta takich jak: problematyki osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, problemów opiekuńczo – wychowawczych, osób starszych i osób niepełnosprawnych. Rozwijanie i utrzymywanie systemu pomocy wymaga zintegrowanych działań wszelkich instytucji oraz organizacji pozarządowych, wolontariuszy, jak i samych zainteresowanych rodzin.

Harmonogram wdrażania niniejszej Strategii obejmuje:

ETAP I.

Podjęcie uchwały przez Radę Miasta Jarosławia o przyjęciu do realizacji zaktualizowanej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jarosławia na lata 2021-2027

Termin realizacji: I kwartał 2021 r.

ETAP II.

Koordinacja realizacji działań objętych Strategią

Termin realizacji: 2021 r. –2027r.

ETAP III.

Monitoring Strategii

Termin realizacji: na I kwartał 2024 r.

ETAP IV.

Końcowa ewaluacja strategii

Termin realizacji: I kwartał 2028 r.

3.3.2 Monitoring i ewaluacja Strategii

Monitorowanie zapisów zawartych w dokumencie strategicznym polegać będzie na systematycznym pozyskiwaniu informacji o stanie realizacji poszczególnych działań, wskazanych jako bezpośrednie czynniki wypełniające cele strategiczne. Dane o stanie realizowanych działań podlegać będą analizie i ocenie ilościowej oraz jakościowej. Za monitoring odpowiedzialne będą podmioty wskazane jako realizatorzy poszczególnych działań w obszarach priorytetowych, natomiast podmiotem koordynującym działania i w rezultacie przedstawiającymi informację o stanie realizacji Strategii będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu.

Końcowa ewaluacja Strategii posłuży Gminie Miejskiej Jarosław w ocenie realnej sytuacji i stanu rozwiązywania problemów społecznych w mieście, a także będzie pomocnym narzędziem pomagającym w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących kształtu polityki i pomocy społecznej Miasta w kolejnych latach.

W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport zawierający dane liczbowe, ukazujący kumulatywne osiągnięcie założonych wartości wskaźników realizacji działań ustalonych do osiągnięcia przy obszarach problemowych jak i zsumowaną całość. Końcowa ewaluacja Strategii pozwoli ocenić w jakim stopniu założone wartości w zestawieniu kumulatywnym, kilkuletnim będą zrealizowane a założone kierunki działań były odpowiednio zaplanowane.

Opracował i przygotował zespół w składzie:

-Barbara Kwaśniak

-Aleksandra Wiśniewska

-Weronika Sopol

-Anna Hadała

powołany zarządzeniem Nr 28/2020 Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu z dnia 19 października 2020r w sprawie powołania zespołu zadaniowego ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Jarosław na lata 2021 – 2027.